

АГЕНЦИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКУ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Број: 40/2018-D-03/46
Датум: 1. октобра 2018. године
Београд, Теразије 5

Савет Агенције за енергетику Републике Србије, поступајући по захтеву ГАСТРАНС д.о.о. Нови Сад, са седиштем у Новом Саду, Народног фронта 12, од 2. фебруара 2018. године поднетом преко пуномоћника Јелене Газиводе и Николе Ђорђевића, адвоката из Београда, којим је затражено изузеће ГАСТРАНС д.о.о. од обавезе власничког раздвајања и изузеће будућег интерконектора за природни гас од обавезе примене правила приступа треће стране и регулисаних цена, на основу члана 288. став 3. и члана 51. став 2. тачка 3) и 39. став 1. Закона о енергетици („Службени гласник РС“, број 145/14), члана 136. Закона о општем управном поступку („Службени гласник РС“, број 18/16), по прибављеном мишљењу Министарства рударства и енергетике Републике Србије из члана 288. ст. 3. Закона, а пре прибављања мишљења Секретаријата Енергетске заједнице из члана 288. ст. 12. Закона на 2. ванредној седници од 1. октобра 2018. године, донео је

Решење
о изузећу новог интерконектора за природни гас
(прелиминарни акт из члана 228. став 3. Закона о енергетици)

Тачка 1.

ОДОБРАВА СЕ друштву ГАСТРАНС д.о.о. Нови Сад, са седиштем у Новом Саду, Народног фронта 12, матични број 20785683, ПИБ 107350223 (у даљем тексту: ГАСТРАНС д.о.о.), изузеће будућег гасног интерконектора описаног у тачки 2 диспозитива овог решења, од обавезе примене правила приступа треће стране (општих правила расподеле капацитета и општих услова транспорта природног гаса) и обавезе примене регулисаних цена из члана 283. став 1. Закона о енергетици (у даљем тексту: Закон) и изузеће од обавезе власничког раздвајања из члана 224. Закона, како је ближе утврђено у тач. 3-17. диспозитива овог решења (у даљем тексту: обим изузећа).

ОДОБРАВА СЕ трајање изузећа из става 1. ове тачке на период од 20 година, рачунајући од дана почетка оперативног рада будућег гасног интерконектора (у даљем тексту: трајање изузећа).

Тачка 2.

Одобрење из тачке 1. диспозитива овог решења односи се на целокупни објекат будућег гасног интерконектора за транспорт природног гаса чији је технички капацитет 13.88 bcm (милијарди кубних метара годишње) према очекиваном техничком пројекту будућег гасног интерконектора (у даљем тексту: максимални технички годишњи капацитет), а који може имати мањи капацитет под условима из тачке 8. диспозитива овог решења, и који ће пролазити кроз државну територију Републике Србије у дужини од око 400 km и прелазити државну границу Републике Србије, ради повезивања са транспортним системима у Републици Бугарској и Мађарској, укључујући и припадајућу опрему за његово повезивање са суседним системима (у даљем тексту: Нови интерконектор).

Нови интерконектор има једно (1) место улаза - улаз "Зајечар" на коме се Нови интерконектор повезује са суседним транспортним системом у Републици Бугарској којим управља оператор транспортног система БУЛГАРТРАНСГАЗ ЕАД, и четири (4) места излаза:

1) излаз "Хоргош" – место излаза на коме се Нови интерконектор повезује са суседним транспортним системом у Мађарској којим управља оператор транспортног система FGSZ, и

2) излаз "Параћин", излаз "Панчево" и излаз "Госпођинци" - сва три места повезивања Новог интерконектора на транспортни систем којим управља оператор транспортног система у Републици Србији.

Ово решење примењује се и за случај да ГАСТРАНС д.о.о. промени кључне техничке параметре Новог интерконектора, о чему обавештава Агенцију.

Изузеће од обавезе власничког раздвајања оператора

Тачка 3.

ОДОБРАВА СЕ ГАСТРАНС д.о.о. да остане под контролом једног или више привредних друштава или да буде део групе привредних друштава која су под контролом једног или више привредних друштава која обављају делатност производње или снабдевања природног гаса, тако да се ГАСТРАНС д.о.о. изузима од обавезе власничког раздвајања прописане чланом 224. став 2. и чланом 225. став 1. тачке 1)-4) Закона на начин да:

- 1) привредно друштво може да, директно или индиректно, остварује контролу над привредним друштвом које обавља делатност производње или снабдевања природним гасом и да истовремено, директно или индиректно, остварује контролу или има било које право над ГАСТРАНС д.о.о.;
- 2) привредно друштво може да, директно или индиректно, остварује контролу над ГАСТРАНС д.о.о. и да истовремено, директно или индиректно, остварује контролу или има било које друго право над субјектом који обавља делатност производње или снабдевања природним гасом;
- 3) привредно друштво може да именује чланове било ког органа управљања укључујући и лица овлашћена за заступање ГАСТРАНС д.о.о. и истовремено, директно или индиректно, остварује контролу или има било које друго право над субјектом који обавља делатност производње или снабдевања природним гасом, и
- 4) чланови органа управљања укључујући и лица овлашћена за заступање привредног друштва које обавља делатност производње или снабдевања природним гасом могу истовремено да буду чланови органа управљања, односно лице овлашћено за заступање у ГАСТРАНС д.о.о.

Комерцијално осетљиви подаци којима располаже ГАСТРАНС д.о.о., односно његови запослени неће бити доступни субјектима који обављају делатност производње и снабдевања.

Тачка 4.

НАЛАЖЕ СЕ друштву ГАСТРАНС д.о.о. да пре објављивања позива за расподелу дугорочних капацитета у складу са Одлуком о начину расподеле и механизмима за управљање транспортним капацитетима ГАСТРАНС д.о.о. број 40/2018-Д-03/42 коју је усвојио Савет Агенције за енергетику Републике Србије на седници од 3. септембра 2018. године (у даљем тексту: Одлука):

- 1) донесе Програм за обезбеђивање недискриминаторног понашања уз сагласност Агенције;
- 2) достави на сагласност Агенцији предлог за именовање лица овлашћеног за праћење спровођења Програма за обезбеђивање недискриминаторног понашања, које лице може бити физичко или правно лице;
- 3) одреди *ad hoc* тело за поступање по приговорима понуђача поднетим на резултате расподеле капацитета изузетих од приступа треће стране. Ово тело ће чинити три члана који нису именована лица у органима управљања нити имају професионалну одговорност ни у једном од: (а) привредних друштава која су крајњи власници ГАСТРАНС д.о.о., или (б) зависних друштава привредних друштава из тачке (а) која обављају делатности производње или снабдевања природним гасом (у даљем тексту: Повезана лица).

Тачка 5.

НАЛАЖЕ СЕ друштву ГАСТРАНС д.о.о. да у Програму за обезбеђивање недискриминаторног понашања (у даљем тексту: Програм) утврди:

- 1) мере за спречавање дискриминаторног поступања ГАСТРАНС д.о.о. према корисницима услуга, узимајући у обзир обим изузећа;
- 2) мере за трајну заштиту од приступа комерцијално осетљивим подацима корисника услуга и спречавање откривања неагрегираних података Повезаним лицима;
- 3) овлашћења лица именованог за праћење спровођења Програма, нарочито:
  - право и обавезу лица да присуствује на састанцима свих органа управљања на којима се одлучује о питањима која су предмет његовог праћења и буде правовремено обавештавано о дневном реду и материјалима који ће се разматрати;
  - права на приступ службама, просторијама, документацији, информационом и другим системима за потребе контроле спровођења Програма и његових циљева, без претходне најаве;
  - праћење начина извршавања уговора о транспорту природног гаса, посебно у погледу недискриминаторности примене механизма за управљање загушењима, обрачуна цена приступа систему по уговорима о пружању дугорочних и краткорочних услуга транспорта природног гаса, правилности и недискриминаторног одређивања дебаланса корисника и начина одређивања цена дебаланса;
  - праћење адекватности техничких средстава и ресурса неопходних за самостално обављање делатности транспорта и управљања транспортним системом;
  - праћење недистриминаторности и адекватности обављања послова од стране запослених у извршавању економских, финансијских, правних и техничких послова у складу са условима из Програма;
- 4) обавезу лица именованог за праћење спровођења Програма да доставља годишњи извештај Агенцији о предузетим мерама за остварење Програма и битним повредама Програма у овом периоду;
- 5) достављање годишњих извештаја лица именованог за праћење спровођења Програма о праћењу спровођења Програма свим органима управљања са препорукама за његову примену, и
- 6) услове под којима Повезана лица могу пружати услуге ГАСТРАНС д.о.о., осим послова у вези са кредитирањем и реализацијом изградње и одржавањем Новог интерконектора.

Тачка 6.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ ГАСТРАНС д.о.о. да пре објављивања позива за расподелу капацитета и током трајања изузећа:

- 1) ближе уреди услове за именовање лица одговорног за праћење спровођења Програма и услове за обезбеђивање његове независности, који подразумевају да оно не може бити именовано или имати професионални одговорност, интерес или удео у Повезаном лицу, директно или индиректно, нити је такав ангажман, интерес или одговорност имало, директно или индиректно, у претходне 3 године;
- 2) утврди трајање мандата и услове за разрешење лица одговорног за праћење Програма, при чему се оно може разрешити само уз претходну сагласност или на захтев Агенције, уколико није било стручно или независно у вршењу својих овлашћења;
- 3) акт са условима из подтачке 1) и 2) доставља Агенцији на сагласност, најкасније са предлогом за именовање лица задуженог за праћење Програма, и
- 4) именује лице задужено за праћење Програма под условом да је прибавио претходну сагласност Агенције за његово именовање.

Тачка 7.

ОБАВЕЗУЈЕ се ГАСТРАНС д.о.о. да најкасније до дана почетка оперативног рада Новог интерконектора и за сво време трајања изузећа:

- 1) располаже потребним финансијским, материјалним и техничким средствима за обављање делатности транспорта, укључујући независне информационе системе, опрему, просторије, системе заштите информација од Повезаних лица;
- 2) има довољан број запослених који независно обављају правне, економске, техничке и друге послове, као и послове информационих технологија;
- 3) има одвојене и различите просторије од Повезаних лица;
- 4) спроводи препоруке лица овлашћеног за праћење Програма, и
- 5) у мери у којој то није супротно одобреном изузећу, самостално послује и управља Новим интерконектором и буде организован одвојено од Повезаних лица.

Изузеће од приступа треће стране

Тачка 8.

ОДОБРАВА СЕ ГАСТРАНС д.о.о. изузеће Новог интерконектора од обавезе примене правила приступа треће стране из члана 283. став. 1. Закона, тако да се капацитет Новог интерконектора расподељује у складу са тачком 8. овог решења.

Капацитет Новог интерконектора расподелиће се у складу са овим решењем и Одлуком.

ГАСТРАНС д.о.о. има право да расподели и уговори до 88% максималног техничког годишњег капацитета Новог интерконектора (у даљем тексту: "Приоритетни капацитет"), за период који не прелази трајање изузећа, са привредним друштвима „Gazprom export LLC“ и ЈП Србијагас (у даљем тексту: "Лица која имају право на приоритетну расподелу").

До преосталих 12% максималног техничког годишњег капацитета Новог интерконектора може бити расподељено у складу са Одлуком и уговорено са трећим лицима која нису Лица која имају право на приоритетну расподелу, а која су поднела необавезујуће понуде по Јавном позиву ГАСТРАНС д.о.о. од 5. марта 2018. године, за период који не прелази трајање изузећа.

Ако у било којој години тражња за дугорочним капацитетом буде мања од техничког капацитета на месту улаза или на местима излаза (у складу са очекиваним техничким дизајном пројекта Новог интерконектора), ГАСТРАНС д.о.о. може да измени очекивани технички дизајн и технички капацитет Новог интерконектора тако да он најприближније одговара техничком дизајну који је потребан да задовољи све расподељене дугорочне капацитете и краткорочне капацитете, тако да капацитет расподељен као дугорочни капацитет износи 90% капацитета Новог интерконектора а преосталих 10% капацитета Новог интерконектора буде расподељено као краткорочни капацитет Новог интерконектора на недискриминаторној основи, при чему капацитет Новог интерконектора укупно неће прећи максимални технички годишњи капацитет. Усклађивање техничког пројекта и техничког капацитета Новог интерконектора ГАСТРАНС д.о.о. ће заснивати на резултатима обавезујуће фазе испитивања тржишта, узимајући у обзир понуде за период краћи од времена трајања изузећа.

Ако не усклади технички дизајн и технички капацитет ГАСТРАНС д.о.о.:

- 1) у случају да део од 88% максималног техничког годишњег капацитета не буде у потпуности расподељен Лицима која имају право на приоритетну расподелу као дугорочни капацитет, овај нерасподељени капацитет ће нудити као краткорочни, с тим да ова лица имају право на приоритетну расподелу, и

- 2) у случају да део од 12% максималног техничког годишњег капацитета понуђеног трећим лицима остане нерасподељен, овај нерасподељени капацитет ће нудити недискриминаторно као краткорочни капацитет.

Ако није друкчије уговорено са суседним операторима транспортних система, расподела краткорочних капацитета врши се применом метода аукције за сво време трајања изузећа. Резервна (почетна) цена на аукцији одређује се према важећим тарифама за изузети дугорочни капацитет Новог интерконектора на месту улаза и местима излаза, образованим у складу са методологијом друштва ГАСТРАНС д.о.о. којом одређује цене услуга дугорочног транспорта природног гаса у складу са тачком 12. диспозитива овог решења.

ГАСТРАНС д.о.о. ће најкасније сваких шест година, или у било ком тренутку када ГАСТРАНС д.о.о. сматра потребним, проверавати интересовање тржишта за улагање у Нови интерконектор и, уколико је такво улагање економски оправдано, сачинити план развоја и поднети га Агенцији на сагласност у складу са чланом 250. Закона.

Тачка 9.

ОДОБРАВА се ГАСТРАНС д.о.о. изузеће од обавезе:

- 1) одобравања приступа треће стране у складу са чланом 228. Закона, тако да ГАСТРАНС д.о.о. има право да капацитет Новог интерконектора расподела и уговори услугу транспорта у складу са тачком 8 диспозитива овог решења;
- 2) одобравања недискриминаторног приступа транспортном систему из члана 247. Закона, тако да ГАСТРАНС д.о.о. има право да одобри приступ Новом интерконектору у складу са тачком 8. диспозитива овог решења;
- 3) недискриминаторног третмана потенцијалних корисника или група корисника Новог интерконектора, укључујући субјекте повезане са ГАСТРАНС д.о.о. из члана 248. став 1. тачка 12) Закона, тако да ГАСТРАНС д.о.о. има право да одобри приступ Новом интерконектору у складу са тачком 8. диспозитива овог решења;
- 4) да у правилима о раду утврди начин расподеле капацитета и механизме управљања загушењима у складу са чланом 254. став 1. тачка 7) и 8) Закона, тако да правилима о раду транспортног система уреди ова питања у складу са овим решењем;
- 5) објављивања методологије којом уређује начин одређивања цена за обрачун дугорочних услуга транспорта природног гаса, укључујући и обавезу објављивања структуре трошкова, износа тарифе и начина њиховог усклађивања у складу са чланом 248. став 1. тачка 13) и 15) и чланом 254. став 1. тачка 17) и 18) Закона, осим обавезе објављивања резервне (почетне) цене за краткорочне капацитете;
- 6) вођења евиденција прописаних чланом 248. став 1. тачка 17) Закона;
- 7) примене правила о балансирању, како су уређена у чл. 248. став 1. тачка 8), 254. став 1. тачка 16), 293. и 296. Закона, тако да ГАСТРАНС д.о.о. има право да уреди и закључи уговоре о оперативном балансирању и у уговорима о транспорту природног гаса и правилима о раду транспортног система одреди друкчија правила од правила балансирања утврђених у прописима, и
- 8) да уговори приступ Новом интерконектору на основу уговора о приступу (уговор о транспорту природног гаса) који садрже елементе прописане чланом 284. Закона и правила о раду из члана 254. Закона, а у вези члана 53. став 1. тачка 4) Закона, тако да ГАСТРАНС д.о.о. има право да закључи уговоре о транспорту природног гаса и донесе правила о раду транспортног система у складу са овим решењем, уз сагласност Агенције.

ОДОБРАВА СЕ ГАСТРАНС д.о.о. изузеће од обавезе примене следећих обавеза и принципа ако они у случају промене прописа у Републици Србији буду прописани током трајања изузећа.:

- 1) обавезе одређивања дугорочних капацитета Новог интерконектора као стандардних непрекидних производа и примене општих или усаглашених правила, методологија или алгоритама за расподелу ових производа, као и стандардизације учесталости расподеле или аукција;
- 2) обавезе спајања дугорочних капацитета;
- 3) обавезе редовног испитивања интересовања тржишта и пројектних фаза за проширени капацитет Новог интерконектора или развијање пројектних предлога за пројекте проширеног капацитета;
- 4) обавезе примене правила, методологија или алгоритама за расподелу или аукцију прекидног капацитета, усаглашених минималних времена за реализацију прекида, координације прекида и услова и основа за прекид;
- 5) обавезе примене стандардизованих правила номинација трговине трећих лица;
- 6) обавезе примене стандардизованих правила формирања или утврђивања цене дневног дебаланса и обрачуна количина дебаланса;
- 7) обавезе примене захтева и принципа неутралности новчаних токова за радње балансирања система;
- 8) обавезе примене стандардизованих правила управљања кредитним ризиком за случај пружања или набавке услуга балансирања;
- 9) обавезе спровођења анализа трошкова и користи за предузете радње балансирања, и
- 10) обавезе у вези стандардизацијом правила флексибилности лајнпак услуге и привремених мера.

Тачка 10.

ОБАВЕЗУЈЕ се ГАСТРАНС д.о.о. да утврди услове дугорочног транспорта природног гаса (модел уговора) и правила о раду транспортног система, у складу са обимом изузећа одобреног овим решењем, који ће садржати:

- 1) право корисника на „секундарну трговину“ капацитетима (уступање уговора о дугорочном и краткорочном транспорту природног гаса трећим лицима, као и право на измену дугорочног уговора у корист трећег лица);
- 2) право ГАСТРАНС д.о.о. да, уз писани пристанак корисника дугорочног капацитета нуди и уговори са учесницима на тржишту део или целокупан дугорочно уговорени капацитет тог корисника, у своје име и за свој рачун, у складу са прописима који уређују механизме управљања капацитетима, за периоде гасног месеца, три гасна месеца или гасну годину, уз обавезу ГАСТРАНС д.о.о. да умањи уговорену накнаду кориснику који је дао пристанак, на начин и по ценама утврђеним у складу са прописима;
- 3) транспарентна и недискриминаторна правила за најаву количина, прихват и промене најаве (реноминације), у складу са прописима;
- 4) право да ограничи обим најављених количина за транспорт за случај преоптерећења, угрожености система;
- 5) право да ограничи пружање услуге по основу примене мера утврђених у складу са прописима за случај поремећаја у раду система или наступања несташице природног гаса и ванредним ситуацијама;
- 6) обавезу размене податке са суседним операторима, закључења уговора о интерконекцији, вршења контроле протока, мерења квалитета природног гаса, усаглашавања расподељених количина, примене прописаних јединица за мерење испорученог гаса, одоризације, доставе информација о измереним количинама корисницима и операторима система на које је повезан, у складу са прописима који уређују рад транспортног система и обавезе оператора транспортног система;

- 7) обавезу сарадње са суседним операторима система на чије системе је повезан Нови интерконектор, и
- 8) обавезу поштовање правила транспарентности, осим у делу који је утврђен тачком 9. став 1. тачка 5) диспозитива овог решења.

ГАСТРАНС д.о.о. ће примењивати правила о раду у извршавању уговора о дугорочном и уговора о краткорочном транспорту природног гаса, у складу са тачком 8. диспозитива овог решења.

Уговор о краткорочном транспорту природног гаса засниваће се на принципима уговора о дугорочном транспорту природног гаса примењивим након датума почетка комерцијалног рада.

У случају уговорног загушења, ГАСТРАНС д.о.о. је дужан да понуди неискоришћени капацитет дан унапред на прекидној основи.

ГАСТРАНС д.о.о. је дужан да води евиденције о трансакцијама и доставља податке на захтев Агенцији за потребе обављања послова из њеног делокруга.

Изузеће од примене регулисаних цена

Тачка 11.

ОДОБРАВА СЕ ГАСТРАНС д.о.о. изузеће од обавезе образовања регулисаних цена приступа транспортном систему из члана 283. став 1. Закона и од примене чл. 50. став 1. тачке 6) и 248. став 1. тачка 10) Закона.

ГАСТРАНС д.о.о. ће образовати цене приступа транспортном систему, које ће исказивати по тарифама, у складу са методологијом коју доноси сагласно принципима утврђеним у тачки 12. диспозитива овог решења.

ОДОБРАВА СЕ ГАСТРАНС д.о.о. изузеће од обавезе примене следећих обавеза и принципа ако они у случају промене прописа у Републици Србији буду прописани током трајања изузећа:

- 1) примене стандардизованих правила процене расподеле трошкова;
- 2) одређивања алтернативних методологија формирања цена и њихове примене на место улаза и места излаза;
- 3) примене стандардизованих правила за обрачун резервне цене;
- 4) примене стандардизованих правила усклађивања прихода од тарифа;
- 5) примене стандардизованих правила формирања цена за спојени капацитет;
- 6) примене стандардизованих правила формирања цена на виртуелној тачки;
- 7) примене стандардизованих правила за обрачун тарифе клиринг цене;
- 8) обављања консултација са корисницима транспортног система и операторима суседних система у вези са утврђивањем тарифа, и
- 9) примене стандардизованих правила формирања цена за проширени капацитет.

Тачка 12.

Тарифе за дугорочно уговорени капацитет Новог интерконектора (Тарифе) ће бити транспарентне, недискриминаторне и једнаке за све кориснике изузетог капацитета, са циљем да обезбеде покривање трошкова ефикасног обављања делатности и објективних ризика инвестиције, утврђују се за сваку годину, а изражавају се у €/kWh/час/годину.

ГАСТРАНС д.о.о. ће примењивати номиналне фиксне Тарифе почев од године када излаз Хоргош постане оперативан током целе године и након тога.

Тарифе се образују распоређивањем потребног прихода на уговорене дугорочне непрекидне капацитете на улазу и излазима током периода трајања права изузећа, тако да се при распоређивању примени исти пондер 0,5 на улазу и 0,5 на свим излазима, а да сви излази намењени за испоруку крајњим

купцима природног гаса у Републици Србији буду третирани као један (виртуелни) излаз што обезбеђује јединствени износ Тарифе за све излазе у Републици Србији.

Потребан приход за све године за које је излаз Хоргош у потпуности оперативан током целе године се утврђује као збир оперативних трошкова, трошкова одржавања, трошкова природног гаса за надокнаду губитака, трошкова амортизације и потребног повраћаја на укупно инвестирана средства (CAPEX). Потребан приход умањује се за све приходе од продаје капацитета који нису уговорени као дугорочни непрекидни капацитети или су уговорени али се не користе, и усклађује се корекционим елементом.

Тарифа може да се увећа или умањи у складу са методологијом.

Трошкови амортизације који се односе на средства у функцији обављања транспорта природног гаса обрачунавају се пропорционалном методом током века коришћења од 40 година.

Потребан приход за прву годину рада и године док излаз Хоргош не буде у потпуности оперативан током целе године не укључује трошкове амортизације и потребан повраћај на укупно инвестирана средства (CAPEX).

Тарифе за улазну, односно излазне тачке утврђују се као количник дела потребног прихода распоређеног на ту улазну, односно излазне тачке и уговорених капацитета. Расдела потребног прихода између излазних тачака вршиће се у зависности од капацитета и дужине транспорта од улазне до излазних тачака. За године након прве године рада, док излаз Хоргош не буде у потпуности оперативан током целе године, тарифе се утврђују на основу односа Тарифа за прву годину рада и пројектованих Тарифа за прву годину у којој је излаз Хоргош у потпуности оперативан током целе године и одговарајућих просечних стопа раста у том периоду. Уколико излаз према Мађарској не постане оперативан од самог почетка године у којој почиње да послује, тарифа за тај излаз ће се одредити множењем излазне тарифе за Србију у години која претходи пуној искоришћености капацитета са очекиваним односом тарифе за излаз према Мађарској подељене са тарифом за излазе у Србији у наредној години.

Тарифе за дугорочно уговорени повратни капацитет (виртуелни повратни ток) износиће 90% одговарајуће Тарифе за дугорочни непрекидни капацитет.

Тарифе за сваку годину утврђују се на напред наведен начин, а њихово усклађивање врши се годишње путем корекционог елемента којим се потребан приход коригује за износ одступања оствареног потребног прихода обрачунатог у складу са методологијом у претходној години у односу на процењени потребан приход. Корекциони елемент се не обрачунава до године у којој излаз Хоргош не буде у потпуности оперативан током целе године.

ГАСТРАНС д.о.о. на основу релевантних података и документације о актуелним елементима потребног прихода и података о уговореним капацитетима и растојањима између улазне и излазних тачака најкасније 60 дана пре почетка пружања услуге транспорта и пре годишњег усклађивања образује Тарифе за дугорочни непрекидни и повратни капацитет у складу са овим решењем.

ГАСТРАНС д.о.о. има обавезу да Агенцији достави следеће економске и финансијске податке и документацију у следећим роковима:

- 1) обрачун тарифа, податке и документацију којима се документују актуелни елементи потребног прихода и обрачун корекционог елемента за претходну годину, најкасније 90 дана пре ступања тарифа на снагу,
- 2) остале податке и документацију у роковима прописаним одлуком која уређује начин, поступак и рокове вођења књиговодствених евиденција, спровођење раздвајања рачуна по делатностима и доставе података и документације за потребе регулације.

Тачка 13.

Сва права утврђена овим решењем одобравају се под условом да ГАСТРАНС д.о.о. буде власник Новог интерконектора и да њиме управља као оператор система у складу са овим решењем.

Тачка 14.

ГАСТРАНС д.о.о. може да предложи измене и допуне Програма, уговора о транспорту природног гаса, правила о раду система и тарифне методологије, уз обавештавање лица задуженог за праћење Програма. Лице задужено за праћење Програма оцениће усклађеност предлога са обимом изузећа и обавестиће Агенцију о својој оцени у року од пет радних дана од дана пријема предлога, коју оцену са са предлогом измена и допуна прослеђује Агенцији. Агенција ће, узимајући у обзир оцену лица задуженог за праћење Програма, проверити усклађеност измена и допуна са обимом изузећа и, у случају усклађености, даће сагласност у року од пет радних дана од дана пријема предлога. У случају да не да сагласност, Агенција ће образложити разлоге не давања сагласности, при чему она не може бити неосновано ускраћена. Ако Агенција не достави изјашњење у року од пет радних дана, сматраће се да се сагласила са предложеним изменама.

Усклађивање Тарифе у складу са тачком 12. диспозитива овог решења не подлеже давању сагласности од стране Агенције.

Тачка 15.

Промена прописа који регулишу услове за власничко раздвајање, за приступ треће стране, опште услове услуга транспорта природног гаса, методе утврђивања цена за приступ транспортном систему за природни гас, начин управљања транспортним системом ради пружања услуга дугорочног транспорта у изузетом капацитету и начин организовања оператора система неће имати утицај на обим и начин вршења права која су овим решењем одобрена ГАСТРАНС д.о.о., нити на права и обавезе које ГАСТРАНС д.о.о. уговори са корисницима услуге транспорта природног гаса током трајања изузећа у складу са обимом изузећа одобреним овим решењем.

Тачка 16.

Сва права и обавезе утврђене овим решењем престају ако ГАСТРАНС д.о.о. не отпоче радове на изградњи Новог интерконектора у року од две године од дана доношења коначне одлуке о изузећу Новог интерконектора и не пусти у рад Нови интерконектор у року од пет година од дана доношења коначне одлуке о изузећу.

Тачка 17.

У поступку сертификације ГАСТРАНС д.о.о. коју спроводи Агенција пре почетка оперативног рада Новог интерконектора, Агенција цени испуњеност услова утврђених овим решењем, у ком поступку се услови из чл. 224., 225., 245. и 246. Закона сматрају испуњеним.

Тачка 18.

УСВАЈА СЕ захтев ГАСТРАНС д.о.о. за заштиту поверљивих комерцијалних и других тајних података и одређује се да се заштићена верзија овог решења, која не укључује комерцијалне и друге поверљиве податке, као и мишљење Министарства рударства и енергетике, објави у Службеном гласнику РС и на интернет страници Агенције.

Тачка 19.

Износ административне таксе за издавање решења о изузећу за нову инфраструктуру у области индустрије природног гаса од 12.110,00 динара и износ административне таксе за доношење решења о изузећу од 121.100,00 динара наплаћен је по Закону о републичким административним таксама, тарифни број 1406.

Тачка 20.

Ово решење заједно са осталом документацијом из члана 288. став 10. Закона доставља се Секретаријату Енергетске заједнице на мишљење, након чијег пријема ће Агенција донети коначну одлуку о изузећу по захтеву ГАСТРАНС д.о.о.

Образложење

ГАСТРАНС д.о.о. Нови Сад, са седиштем у Новом Саду, Народног фронта 12, матични број 20785683 ПИБ 107350223, поднело је 2. фебруара 2018. године, преко пуномоћника Јелене Газиводе и Николе Ђорђевића адвоката из Београда, захтев за изузеће ГАСТРАНС д.о.о. од обавезе власничког раздвајања из члана 224. Закона и изузеће будућег гасног интерконектора од приступа треће стране и примене регулисаних цена из члана 283. став. 1. Закона, у трајању од 25 година како следи:

У складу са чланом 288. став 1. Закона, (којим је транспонован члан 36(1) Директиве 2009/73/ЕЗ Европског парламента и савета о заједничким правилима за унутрашње тржиште природног гаса, која укида Директиву 2003/55/ЕЗ (у даљем тексту: „**Директива о гасу**“), који примењује Енергетска заједница на основу Одлуке 2011/02/МС-ЕпС (у даљем тексту: „**Одлука о имплементацији**“)), ГАСТРАНС д.о.о. је захтевао потпуно (100%) изузеће за период од 25 година од:

(1) обавезе власничког раздвајања у складу са чланом 224. Закона (којим је транспонован члан 9. Директиве о гасу, коју примењује Енергетска заједница на основу Одлуке о имплементацији);

(2) обавезе омогућавања приступа транспортном систему трећим лицима у складу са чланом 283. став 1. Закона (којим је транспонован члан 32. Директиве о гасу, коју примењује Енергетска заједница на основу Одлуке о имплементацији) што подразумева:

а) обавезу да има своје методологије за израчунавање цене приступа и коришћења транспортног система и трошкова прикључења, пружања услуга балансирања и приступ прекограничној инфраструктури које су предмет утврђивања или одобрења Агенције (што одговара изузећу од члана 41. став 6. Директиве о гасу, коју примењује Енергетска заједница на основу Одлуке о имплементацији);

б) обавезе да тарифе или методологије и услуге балансирања подлежу утврђивању или одобрењу од стране Агенције (што одговара изузећу од члана 41. став 8. Директиве о гасу, коју примењује Енергетска заједница на основу Одлуке о имплементацији);

ц) обавезу да има опште услове пословања, који укључују тарифе и методологије, које подлежу изменама од стране Агенције, да би се обезбедило да буду примерене/пропорционалне и да се примењују на недискриминаторни начин (што одговара изузећу од члана 41. став 10. Директиве о гасу, коју примењује Енергетска заједница на основу Одлуке о имплементацији); и

д) да се на Пројекат примењује Регулатива (ЕЗ) 715/2009 Европског парламента и савета од 13.07.2009. о условима за приступ транспортним системима природног гаса која је заменила Регулативу (ЕЗ) 1775/2005 (у даљем тексту: „**Уредба о гасу**“) коју примењује Енергетска заједница на основу Одлуке о имплементацији (што је у складу са чланом 30. тачка б) Регулативе о гасу коју примењује Енергетска заједница на основу Одлуке о имплементацији).

У захтеву за изузеће од 02.02.2018. (у даљем тексту: „Иницијални захтев“), ГАСТРАНС д.о.о. је доставио своје пословне податке укључујући власничку структуру и листу других енергетских субјеката у Републици Србији који су повезани са ГАСТРАНС д.о.о. Такође је доставен преглед тренутног развоја сектора природног гаса у Републици Србији, детаљи Пројекта и оцена ГАСТРАНС д.о.о. о усаглашености Пројекта са стратешким циљевима Републике Србије и основаности Иницијалног захтева.

Иницијални захтев садржи и посебан захтев ГАСТРАНС д.о.о. да Агенција утврди начин и услове за прикупљање необавезујућих понуда како би се утврдиле одлучујуће чињенице о потребама учесника на тржишту да користе нову инфраструктуру. Иницијални захтев садржао је и захтев ГАСТРАНС д.о.о. за заштиту поверљивих података у складу са чланом 57. став 7. Закона.

У прилогу Иницијалног захтева ГАСТРАНС д.о.о. је приложио Извод о регистрацији привредног субјекта ГАСТРАНС д.о.о. издат од стране Агенције за привредне Регистре дана 31.1.2018. године, пуномоћје за адвокате Јелену Газиводу и Николу Ђорђевића из Београда од 31. јануара 2018, и Писмо [.....], у даљем тексту: Република Србија.

ГАСТРАНС д.о.о. у Иницијалном захтеву истиче да:

- спроводи економску и техничку студију изводљивости изградње новог гасовода који ће ићи кроз Републику Србију (у даљем тексту: „Пројекат“) и повезивати мађарски и бугарски национални транспортни систем (у даљем тексту: „НТС“).

- предвиђени Пројекат подразумева изградњу нове гасоводне инфраструктуре на територији Републике Србије ради транспортовања природног гаса од Улазне тачке до Излазних тачака (како је у даљем тексту дефинисано), са пројектним притиском од 7,4 МПа и максималним дозвољеним оперативним притиском (МАОР) од 6,6 МПа на границама, што подразумева (према прелиминарним проценама) максимални годишњи проток од тринаест милијарди осамдесет милиона (13,880,000,000) m³ на Улазној тачки. [...].

- је реализација инвестиције у нову инфраструктуру могућа само под условом да Агенција одобри потпуно изузеће у трајању од 25 година од обавезе власничког раздвајања из члана 224. Закона и изузеће од приступа треће стране и изузеће од обавезе примене регулисаних цена из члана 283. став 1. Закона.

- је Пројекат у складу са стратешким циљевима и приоритетним активностима наведеним у Стратегији развоја енергетског сектора Републике Србије до 2025, са пројекцијама до 2030 („Службени гласник Републике Србије“ бр. 101/2015, у даљем тексту: „Стратегија“) пошто би, ако се изгради, гасовод обезбедио нов правац снабдевања и успостављање интерконекија са НТС Бугарске и Мађарске;

- Пројекат испуњава захтеве Стратегије, није у супротности са другим пројектима предвиђеним Програмом реализације Стратегије развоја енергетског сектора Републике Србије до 2025, са пројекцијама до 2030, за период 2017-2023 („Службени гласник Републике Србије“ бр. 104/2017, у даљем тексту: „Програм“) и представља јединствену прилику за повезивање српског НТС-а са бугарским НТС-ом и мађарским НТС-ом путем једног гасовода. Као такав, представља пројекат од интереса за Републику Србију у обезбеђивању снабдевања природним гасом, чиме се обезбеђују погодности за кориснике и развој тржишта природног гаса у Републици Србији.

- реализација нове инфраструктуре има повољне ефекте на тржиште природног гаса у Републици Србији коме недостају додатни транспортни капацитети, с обзиром да се 80% укупне тражње природног гаса у Републици Србији обезбеђује из увоза, и то преко једине интерконекије на локацији Хоргош (којим управља ЈП Србијагас Нови Сад), да према подацима и пројекцијама којима ГАСТРАНС д.о.о. располаже очекује пораст потражње за природним гасом која се мора обезбедити из увоза, јер производња природног гаса у Републици Србији константно опада. Указујући да се у Републици Србији тренутно не реализују пројекти од стране надлежних оператора нити трећих лица заинтересованих да инвестирају у алтернативне руте или изворе снабдевања, ГАСТРАНС д.о.о. у захтеву истиче да би, због оваквог стања гасног сектора у Републици Србији, био заинтересован да гради и да као власник управља новом инфраструктуром под условом да Агенција одобри изузеће по поднетом захтеву.

- реализација Пројекта ће имати следеће погодности за Републику Србију: развој домаћег тржишта природног гаса, гарантовање дугорочне сигурности и стабилности снабдевања природним гасом, повезивање

транспортног система природног гаса Републике Србије са бугарским НТС-ом и мађарским НТС-ом, диверсификацију извора и токова/праваца снабдевања, добијање савременог транспортног система природног гаса, (...), обезбеђивање капацитета ради задовољавања повећане потражње за природним гасом у Републици Србији. Поред тога, додатне користи за Републику Србију су повећање јавних прихода Републике Србије кроз накнаде за услуге транспорта природног гаса, ангажовање домаћих људских ресурса приликом реализације Пројекта и смањење стопе незапослености у Републици Србији.

- суседни оператори транспортних система у суседним земљама - БУЛГАРТРАНСГАЗ ЕАД и ФГСЗ планирају да надограде постојећи систем за транспорт природног гаса изградњом нове деонице у Републици Бугарској и Мађарској са којом би ГАСТРАНС д.о.о. могао да повеже своју нову инфраструктуру, у ком случају би реализација пројекта ГАСТРАНС д.о.о. омогућила повезивање тржишта гаса у Републици Србији са тржиштем Бугарске и посебно са тржиштем Мађарске, и уједно била и прва интерконекција којом се по први пут повезују гасна тржишта две земље ЕУ, Мађарске и Републике Бугарске, преко трасе гасовода у Републици Србији.

ГАСТРАНС д.о.о. у Иницијалном захтеву описује нови инфраструктурни објекат као гасни интерконектор чија ће траса на територији Републике Србије износити око 400 km, и који ће прелазити државну границу Републике Србије, као и да је на овој траси планирао улазну тачку у околини града Зајечара, и три излазне тачке на територији Републике Србије (Параћин, Панчево, Госпођинци) а четврту излазну тачку, преко границе са Мађарском (Хоргош), као и да ће ова гасоводна инфраструктура прелазити државну границу Републике Србије ради повезивања на будуће гасоводе који ће градити суседни оператори Мађарске и Републике Бугарске.

ГАСТРАНС д.о.о. је навео и да је отпочео прелиминарне разговоре са суседним операторима БУЛГАРТРАНСГАЗ ЕАД и ФГСЗ ради усаглашавања техничких карактеристика гасовода и захтева на месту повезивања који, према прелиминарном договорима подразумевају пројектовани притисак на улазној и излазној тачки од 7,4 МПа, максимално дозвољени оперативни притисак од 6,6 МПа, и максимални годишњи проток интерконектора до 13,8 милијарди m³ природног гаса.

Чланом 51. став 2. тачка 3) Закона утврђено је да Агенција доноси акт о изузећу из члана 288. Закона.

Чланом 288. став 1. Закона утврђено је да се нови инфраструктурни објекти гасоводног система, односно интерконектори или складишта природног гаса, на захтев, могу изузети од примене члана 224. овог закона (обавеза власничког раздвајања) и права на приступ (члан 283. став 1. Закона), под следећим условима:

1) да улагање у нови инфраструктурни објекат повећава конкурентност на тржишту и сигурност снабдевања;

2) да је ризик улагања у нове инфраструктурне објекте такав да улагања неће бити ако се не одобри изузеће;

3) да нови инфраструктурни објекти морају бити у власништву физичког или правног лица које послује у другом правном субјекту одвојеном од оператора система у оквиру кога ће нови инфраструктурни објекти бити изграђени;

4) да корисници новог инфраструктурног објекта сnose трошкове за коришћење тог објекта;

5) да изузеће не спречава конкуренцију, ефикасно функционисање унутрашњег тржишта природног гаса и ефикасан рад регулисаног система са којим су нови инфраструктурни објекти повезани.

Члан 2. тачка 25) Закона дефинисао је појам интерконектора као далековод, гасовод, нафтовод односно продуктовод, који прелази границу између држава ради повезивања њихових система, као и опрема која се користи за повезивање енергетских система.

Члан 2. тачка 46) Закона дефинисао је појам новог инфраструктурног објекта као објекта који није изграђен до дана ступања на снагу овог закона.

Поступајући по Иницијалном захтеву и засебном захтеву ГАСТРАНС д.о.о. којима се тражи да Агенција утврди начин и услове за прикупљање необавезујућих понуда, Агенција је утврдила да ГАСТРАНС д.о.о. има легитимацију да поднесе захтев за изузеће јер није оператор система већ засебан правни субјект, одвојен од оператора система који послују на територији Републике Србије, на којој ГАСТРАНС д.о.о. планира да гради нову инфраструктуру, што је услов прописан чланом 288. став 1. тачка 3) Закона на основу којег се цени активна легитимација ГАСТРАНС д.о.о.

Ценећи карактеристике и дати опис новог инфраструктурног објекта из поднетог захтева, Агенција је такође утврдила да је захтев за изузеће описане инфраструктуре дозвољен јер:

- се захтев односи на нову инфраструктуру коју ГАСТРАНС д.о.о. планира да у потпуности изгради од места улаза до места излаза, што овај објекат чини у потпуности новим инфраструктурним објектом за који је дозвољено тражити изузеће, у смислу члана 288. став 1. а у вези са чланом 2. тачка 46) Закона.

- је планирано да будући гасовод описане трасе кроз Републику Србију истовремено прелази и преко државне границе Републике Србије са циљем прекограничног повезивања са суседним транспортним системима у Мађарској и Републици Бугарској, по ком основу будући инфраструктурни објекат за који се подноси захтев за изузеће представља интерконектор у смислу члана 2. тачка 25) Закона, за који нови гасоводни објекат је дозвољено тражити изузеће у складу са чланом 288. став 1. Закона.

Истовремено, Агенција је оценила да је ГАСТРАНС д.о.о. поднео захтев за изузеће за описани интерконектор Агенцији, да за део гасовода који прелази границу Републике Србије ни ГАСТРАНС д.о.о. нити друго правно лице није поднело нити намерава да поднесе захтев за изузеће регулаторном телу Мађарске надлежном за природни гас (у даљем тексту: „**мађарско НРТ**“) нити регулаторном телу Републике Бугарске надлежном за природни гас (у даљем тексту: „**бугарско НРТ**“), па је оцењено да је у конкретном случају Агенција надлежна да одлучи о поднетом захтеву.

Узимајући у обзир горе наведене утврђене чињенице, и како је ГАСТРАНС д.о.о. приложеним Писмом [...] учинио вероватним постојање интересовања за коришћење услуга на новом интерконектору, то је Агенција дана 9. 2. 2018. године, поступајући у складу са најбољом праксом регулаторних тела Европске уније, донела Одлуку о начину и роковима испитивања интересовања тржишта за коришћење будућег инфраструктурног објекта друштва ГАСТРАНС д.о.о. (у даљем тексту: „**Одлука о испитивању интересовања**“).

Одлуком о испитивању интересовања уређен је поступак и рокови за испитивање интересовања тржишта за коришћење нове инфраструктуре као и обавеза примене правила за недискриминаторно и транспарентно прикупљање необавезујућих понуда за коришћење нових капацитета која омогућавају свим учесницима на тржишту да одреде жељени капацитет подношењем необавезујућих понуда, при чему они могу навести додатне захтеве у погледу места, броја улазних или излазних тачака (места испоруке) или захтеваног правца транспорта.

Доношењем Одлуке о испитивању интересовања Агенција је усвојила посебни захтев ГАСТРАНС д.о.о. за одређивање правила за прикупљање необавезујућих понуда, како би се у поступку прикупљања необавезујућих понуда, обезбедили докази који потврђују одлучне чињенице о обиму интересовања тржишта за коришћење будуће гасоводне инфраструктуре, а без којих доказа није могуће одлучити о основаности захтева за изузеће.

Одлука о испитивању тржишта утврдила је обавезу ГАСТРАНС д.о.о. да извести Агенцију, након окончања испитивања интересовања тржишта о обиму интересовања и посебним захтевима понуђача и достави све необавезујуће понуде на увид као доказе којима потврђују постојање и обим интересовања тржишта за коришћење нове инфраструктуре, као и да на основу добијених резултата у поступку испитивања тржишта обавести Агенцију да ли и даље остаје при поднетом захтеву за изузеће од 2 фебруара 2018. године.

У складу са Одлуком о испитивању интересовања ГАСТРАНС д.о.о. је 5.03.2018. године објавило Јавни позив за подношење необавезујућих понуда за резервацију капацитета у „Службеном гласнику РС“ број 16/2018, међународним гласилима и на својој интернет страници. Овим Јавним позивом ГАСТРАНС д.о.о. је позвало све домаће предузетнике и домаће и стране привредне субјекте, као и операторе транспортних

система, чланове друштва ГАСТРАНС д.о.о. и њихова зависна и повезана друштва, да доставе необавезујуће понуде. По Јавном позиву одазвало се укупно шест понуђача у року, а накнадно још четири по истеку рока за подношење понуда. О томе је ГАСТРАНС д.о.о. обавестио Агенцију у свом Извештају о резултатима испитивања интересовања тржишта који је Агенцији достављен 30.4.2018. године, уз који је приложио понуде којима потврђује обим исказаног интересовања тржишта за коришћење транспортних капацитета Новог интерконектора.

Ценећи резултате добијене испитивањем интересовања, ГАСТРАНС д.о.о. је дана 29.6.2018. године, доставио Агенцији, преко пуномоћника допуну захтева за изузеће (у даљем тексту: "**Допуна**"). Иницијални захтев и Допуна представљају јединствен захтев за изузеће (у даљем тексту: "**Захтев за изузеће**").

У Допуни, ГАСТРАНС д.о.о.:

А) Поступајући у складу са чланом 3. став 1. тачка 2) Правилника о условима за изузеће, садржају захтева за изузеће и садржају акта о изузећу (Службени гласник Републике Србије бр. 11/2018, од 09.02.2018. године, у даљем тексту: "**Правилник**"), као и у складу са Одлуком о испитивању интересовања, прецизира Захтев за изузеће у погледу обима изузећа, тако да тражи изузеће од:

1. обавезе организовања у складу са чланом 224. став 2. Закона, односно обавезе власничког раздвајања транспортног система у складу са чланом 224 Закона (са позивањем на члан 225. став 1. тачке 1), 2), 3) и 4) Закона) којим је транспонован члан 9. Директиве о гасу која се примењује у Енергетској заједници на основу Одлуке о имплементацији, у погледу које ГАСТРАНС д.о.о. тражи потпуно изузеће како је прецизирано и објашњено у глави 6.3 Допуне;

2. обавезе омогућавања недискриминаторног приступа систему, у погледу које ГАСТРАНС д.о.о. тражи делимично изузеће како је прецизирано и објашњено у глави 6.1 Допуне; и

3. обавезе примене регулисаних цена, у погледу које ГАСТРАНС д.о.о. тражи потпуно изузеће како је прецизирано и објашњено у глави 6.2. Допуне.

Напред наведене тачке 2. и 3. су у складу са чланом 283. став 1. Закона, односно обавезом одобравања приступа транспортном систему трећим лицима у складу са чланом 283. став 1. Закона којим је транспонован члан 32. Одлуке о имплементацији, што такође подразумева:

- обавезу да има своје методологије за израчунавање или утврђивање услова за прикључење и приступ систему, пружање услуга балансирања и приступ прекограничној инфраструктури које неће бити предмет утврђивања или одобрења Агенције, што одговара изузећу од члана 41. став 6. Директиве о гасу;
- обавезу да има своје тарифе или методологије и услуге балансирања које неће бити предмет одређивања или одобрења од стране Агенције, што одговара изузећу од члана 41. став 8. Директиве о гасу;
- обавезу да има своје опште услове пословања, укључујући тарифе и методологије, које неће бити предмет измене од стране Агенције (чиме би Агенција обезбедила да општи услови пословања буду пропорционални и да се примењују на недискриминаторан начин), што одговара изузећу од члана 41. став 10. Директиве о гасу; и
- да Уредба о гасу (коју примењује Енергетска заједница на основу Одлуке о имплементацији) неће бити примењива на Пројекат (што је у складу са чланом 30. тачка б Уредбе о гасу коју примењује Енергетска заједница на основу Одлуке о имплементацији).

Б) поступајући у складу са чланом 3. став 1. тачка 3 Правилника, као и у складу са Одлуком о испитивању интересовања, прецизирао је Захтев за изузеће у погледу обима изузећа, тако да тражи да се свако од изузећа затражених под А) примењује на целокупну нову инфраструктуру, односно на цео Нови интерконектор и све његове капацитете.

Ц) поступајући у складу са чланом 3. став 1. тачка 4 Правилника, као и у складу са Одлуком о испитивању интересовања, прецизира Захтев за изузеће у погледу трајања изузећа, тако да тражи да трајање сваког изузећа затраженог у горњим ставовима буде одобрено за период од 20 година од почетка рада Новог интерконектора, уместо за период од 25 година како је предвиђено у Иницијалном захтеву.

Допуна садржи и додатне податке у складу са чланом 3. Правилника, укључујући информације о промени власничке структуре, тако да је ГАЗПРОМ ТРАНСГАЗ КРАСНОДАР постао директни акционар друштва South Stream Serbia AG Switzerland (у даљем тексту: „**SOUTH STREAM SERBIA AG**“) уместо ПАО ГАСПРОМ (у даљем тексту: „**ГАСПРОМ**“).

Допуном су достављени додатни детаљи о Пројекту, објашњење да се објекат испуњава услове новог интерконектора на основу Закона и Директиве о гасу и Одлуке о имплементацији, анализа тржишта, Студија тржишта и резултати испитивања интересовања тржишта, обим траженог изузећа и доказ о испуњености критеријума предвиђених чланом 288. став 1. тачке 1)-5) Закона.

У Допуни ГАСТРАНС д.о.о. прецизира да се захтева изузеће од приступа треће стране из члана 283. став.1 Закона тако да се право на приоритетну резервацију 88% расположивог капацитета резервише за друштва инвеститоре Пројекта (односно ГАСПРОМ, ЈП Србијагас Нови Сад (у даљем тексту: „**СРБИЈАГАС**“) и њихова зависна друштва), тврдећи да је то неопходан услов без ког није могуће обезбедити финансирања Пројекта. Преосталих 12% расположивог капацитета се могу расподелити за интересованим трећим лицима која су поднела необавезујућу понуду.

У Допуни ГАСТРАНС д.о.о. наводи да тражено изузеће од 88% предвиђеног техничког капацитета Новог интерконектора буде додељено ГАСПРОМ-у и СРБИЈАГАС-у и њиховим зависним друштвима јер је то неопходан услов без кога ГАСТРАНС д.о.о. не може обезбедити финансирање Пројекта. Овај захтев ГАСТРАНС д.о.о. образлаже тврђом да је укупна тражња трећих лица која су поднела необавезујуће понуде по Јавном позиву ГАСТРАНС д.о.о. од 5.3.2018. године [...], што је недовољно за реализацију планиране инвестиције. ГАСТРАНС д.о.о. оправдава овај захтев за 88% капацитета и на различитим сценаријима искоришћености техничког капацитета гасовода, али и чињеници да је исказана тражња необавезујућа, да су необавезујуће понуде за коришћење услуге транспорта до места испоруке купцима у Републици Србији дуплиране, тј. значајно веће од стварне и будуће тражње и потреба тржишта Републике Србије, и да би у случају подношења обавезујућих понуда за резервацију капацитета на излазима са којих би се снабдевало тржиште Републике Србије обим захтеваних капацитета био значајно нижи, што указује да инвестиција у Нови интерконектор не би била оправдана уколико привредни субјекти у чијој власничкој структури је ГАСТРАНС д.о.о. не би имали право на 88% капацитета, што је обим који обезбеђује доношење позитивне инвестиционе одлуке за изградњу Новог интерконектора.

Образлажући даље различите сценарије искоришћености капацитета, ГАСТРАНС д.о.о. је остао при Иницијалном захтеву у коме тражи изузеће од обавезе примене регулисаних цена, јер указује да је то услов без ког није могуће да поврати инвестицију и оствари потребан приход у периоду трајања изузећа.

Поред наведеног, ГАСТРАНС д.о.о. у Допуни захтева и изузеће од других чланова Закона који су у вези са изузећем приступа треће стране из члана 283. став 1. Закона и изузећем од власничког раздвајања из члана 224. Закона тако да Агенција у решењу о изузећу одобри изузимање ГАСТРАНС д.о.о. и од:

- обавезе да примени минимум захтева за приступ треће стране из чланова 228, 247, 248, 249, 283, 284 и 285 Закона, који чланови, према табели хармонизације¹ су транспоновани из члана 14 Уредбе о гасу),
- обавезе да примени принципе расподеле капацитета и управљања загушењима из чланова 254. и 286. Закона, који чланови су, према табели хармонизације, транспоновани из члана 16. Уредбе о гасу,
- обавезе да примени правила транспарентности из чланова 247-249 Закона, који чланови су, према табели хармонизације, транспоновати из члана 18. Уредбе о гасу,
- обавезе да примени правила о вођењу евиденције из чланова 248. став 1. тачка 17) и 291. став 4. Закона, који чланови су, према табели хармонизације, транспоновани из члана 20. Уредбе о гасу,
- обавезе да примени правила балансирања из члана 248, 254. и члана 293- 296. Закона који чланови су, према табели хармонизације, транспоновани из члана 21. Уредбе о гасу,

¹ Форма изјаве о хармонизацији прописа са прописима ЕУ, која је заједно са предлогом Закона поднета Народној Скупштини Републике Србије на усвајање, а која је доступна на: http://www.parlament.gov.rs/upload/archive/files/cir/pdf/predlozi_zakona/4678-14.pdf

-обавезе да примени правила о трговини правима на капацитете из члана 254. став 1. тачка 8) Закона, који члан је, према табели хармонизације, транспонован из члана 22. Уредбе о гасу,
- обавезе прибављања сагласности на опште услове пружања услуга из члана 283. став 1. 48-57, посебно члана 53. став 1. тачка 4) и члана 56. став 1. тачка 2) Закона који чланови су, према табели хармонизације, транспоновани из члана 41 (б) (b) и (10) Директиве о гасу,
- обавеза прибављања сагласности Агенције на тарифе и методологије из члана 92. став 1. Закона, а у вези члан 50. став 1. тачка 6) Закона, који чланови су, према табели хармонизације, транспоновати из члана 41 (б) (8) и (10) Директиве о гасу,
- обавеза да примени тарифе утврђене на начин из члана 50. став 1. тачке 6-8) Закона, члан је, према табели хармонизације, транспонован из члана 13. Уредбе о гасу,
- свих будућих обавеза које произлазе и релевантних чланова правила о раду за балансирање, расподелу капацитета, интероперабилност, које ГАСТРАНС д.о.о. сматра супротним праву на изузеће и за које тражи гаранције да неће бити примењене током трајања права на изузеће у ком трајању ови и други прописи могу постати део правног поретка Републике Србије.

Допуна садржи и следеће Прилоге:

- 1) Прилог 1 – Студија изводљивости коју је припремило Друштво за пословно саветовање BDO Business Advisory DOO, Београд (Стари град), Кнез Михаилова 10, 11000 Београд, у складу са чланом 3. став 1. тачка 5) алинеја (1) Правилника;
- 2) Прилог 2 – Тарифна методологија коју је припремио ГАСТРАНС д.о.о.;
- 3) Прилог 3 - Програм недискриминаторног понашања који је припремио ГАСТРАНС д.о.о. а који садржи информације у погледу траженог изузећа од власничког раздвајања из чланова 224. и 225. Закона;
- 4) Прилог 4 – Студија тржишта коју је припремио BluBerries GmbH, Stetten 4, 83123 Amerang, Немачка, која доказује испуњеност услова предвиђених чланом 288. став 1. тачке 1) и 5) Закона и која такође садржи информације у погледу доказивања испуњености других услова предвиђених чланом 288. став 1. Закона;
- 5) Прилог 5 - Лиценце, дозволе и сагласности, којима се доказује испуњеност услова предвиђених чланом 288. став 1. тачка 2) Закона и које такође садрже информације у погледу доказивања испуњености других услова предвиђених чланом 288. став 1. Закона;
- 6) Прилог 6 - Правилник о обавезујућој фази расподеле капацитета који је припремио ГАСТРАНС д.о.о. а који садржи метод расподеле капацитета; и
- 7) Прилог 7 – Изводи из регистра за South Stream Serbia AG, ГАЗПРОМ ТРАНСГАЗ КРАСНОДАР, ГАСПРОМ и ГАЗПРОМ ЕКСПОРТ и из регистра акција за South Stream Serbia AG на дан 30.05.2018. године који приказује промену члана односно замену ГАСПРОМА друштвом ГАЗПРОМ ТРАНСГАЗ КРАСНОДАР.

Након анализирања достављеног захтева и пратеће документације, Агенција је писмом од 04.07.2018. године затражила да ГАСТРАНС д.о.о. достави следећу документацију: статут и оснивачки акт друштва South Stream AG Switzerland, превод на енглески језик извода из привредног регистра за ГАЗПРОМ ТРАНСГАЗ КРАСНОДАР, превод на енглески језик извода из привредног регистра за ГАСПРОМ, податке у складу са којима је припремљена студија изводљивости, економско-финансијске податке, информације о томе да ли су оператори суседних транспортних система изразили свој став о Правилнику о расподели капацитета за обавезујућу фазу који је ГАСТРАНС д.о.о. послао друштвима БУЛГАРТРАНСГАС ЕАД и FGSZ.

Дана 03.08.2018. године ГАСТРАНС д.о.о. је доставио тражену документацију. Дана 10.08.2018. године ГАСТРАНС д.о.о. је доставио Агенцији елаборат о потреби за изузећем у погледу ризика повезаних са инвестицијом. Дана 27.09.2018. ГАСТРАНС д.о.о. је доставио измењени Прилог 1 (студија изводљивости) и Прилог 2 (тарифна методологија).

Иницијални захтев и Допуна су достављени на српском и на енглеском језику, за потребе даљег вођења поступка пред Секретаријатом Енергетске заједнице, у складу са чланом 288. Закона.

На основу увида у садржину Иницијалног захтева, Допуне и свих Прилога, Агенција је утврдила следеће:

1. Постојање активне легитимације ГАСТРАНС д.о.о.

ГАСТРАНС д.о.о. је Допуном изменио Иницијални захтев, између осталог прецизирајући да ће бити власник Пројектног гасовода и да с тога не тражи изузеће од члана 224. став 1. Закона.

Имајући у виду ову чињеницу, Агенција је поново размотрила активну легитимацију друштва ГАСТРАНС д.о.о. која је утврђена на основу информација из Иницијалног захтева, а пре доношења Одлуке о испитивању интересовања, и поново потврдила да ГАСТРАНС д.о.о. има активну легитимацију да поднесе захтева за изузеће.

2. Дозвољеност Захтева за изузеће

Током процене дозвољености Захтева за изузеће, Агенција је разматрала опис Пројекта и квалификацију Пројектног гасовода као новог интерконектора, ценећи следеће:

А. Пројектни гасовод као нова инфраструктура

У прилогу Иницијалног захтева достаљени су подаци о Пројектном гасоводу, а у Допуни и додатне информације о Пројектном гасоводу. На основу тих информација, Агенција је утврдила да планирана инфраструктура има карактеристике нове инфраструктуре, при чему имајући у виду чињеницу да су техничке карактеристике Пројектног гасовода и даље прелиминарне пошто је пројектовање (front-end engineering and design (FEED)) и даље у току, тако да ће коначни технички параметри Новог интерконектора, бити познати тек у каснијој фази.

Пројектни гасовод је нови интерконектор дужине око 400 km, чија ће траса прелазити преко територије Републике Србије у дужини од приближно 400 km, и која ће прелазити преко државне границе Републике Србије, тако да улазна тачка на интерконектору буде од границе Републике Србије са Републиком Бугарском, а излазна тачка на Пројектном гасоводу који ће прелазити границу Републике Србије са Мађарском, тако да се Пројектовани гасовод повеже са суседним транспортним системом у Републици Бугарској, којим управља БУЛГАРТРАНСГАС ЕАД и системом за транспорт природног гаса у Мађарској, којим управља ФГСЗ.

Као што је наведено у Захтеву за изузеће, ГАСТРАНС д.о.о. планира пружање услуга транспорта не само снабдевачима како би снабдевали тржиште Републике Србије, већ и за транспорт природног гаса и даље снабдевање изван територије Републике Србије (тако да део количина буде испоручен преко границе Републике Србије са Мађарском, где ће бити тачка конекције Пројектног гасовода с суседним ФГСЗ системом, одакле је могуће снабдевати мађарско и/или суседна тржишта Централне Европе).

Пројекат предвиђа повезивање улазне тачке Пројектног гасовода са додатним капацитетима које ће изградити БУЛГАРТРАНСГАС ЕАД у смеру према територији Републике Србије, док ће крајња излазна тачка Пројектног гасовода бити повезана са додатним капацитетима које ће изградити ФГСЗ ради повезивања на нови Пројектни гасовод.

У писмима мађарског и бугарског НРТ, у циљу обезбеђивања усклађеног функционисања нове гасне инфраструктуре у Републици Бугарској, Републици Србији и Мађарској, препоручено је да се обезбеди јединствени регулаторни режим који ће бити најсличнији режиму за изградњу додатних капацитета који је утврђен Уредбом Европске Комисије (ЕУ) 2017/459 којом се успостављају правила о раду транспортног система природног гаса у погледу механизма расподеле капацитета (у даљем тексту: "NC CAM").

Планирано је да ће Пројектни гасовод имати једну мерну станицу на територији једне од суседних земаља, а да према прелиминарном договору са ФГСЗ-ом локација те мерне станице треба да буде у близини места Кишкундорожма, у Мађарској.

Пројектом је предвиђено да се на планираној траси која пролази кроз Републику Србију изграде и додатна три излаза на локацијама градова Параћина, Панчева и места Госпођинци, са којих би се снабдевало тржиште Републике Србије. То би омогућило да се део испоручених количина на овим излазима допрема, преко транспортног система СРБИЈАГАС, односно Транспортгас Србија д.о.о., и на тржиште Босне и Херцеговине.

Увидом у Захтев за изузеће и Студију изводљивости, Агенција је утврдила да је предвиђен радни притисак интерконектора од 7,4 МПа и максимално дозвољени оперативни притисак од 6,6 МПа, што обезбеђује максимални годишњи проток од 13,88 милијарди m³ природног гаса., при чему је за рок почетка оперативног рада гасовода одређен [...].

Пројектни гасовод ГАСТРАНС д.о.о. описан је као објекат који по свом капацитету обезбеђује довољне количине природног гаса које ће допринети развоју гасоводне инфраструктуре у Републици Србији и створити услове за развој тржишта природног гаса у Републици Србији али и развој тржишта природног гаса у земљама у региону у којима постоји потреба за гасификацијом, јер знатан проценат становништва, укључујући и у Републику Србију, нема приступ природном гасу ни могућност снабдевања природним гасом.

У Студији изводљивости и Захтеву за изузеће истиче се да би повезивање Пројектног гасовода са транспортним системом у Републици Бугарској обезбедило не само алтернативни правац снабдевања природним гасом Републици Србији већ и диверзификацију извора снабдевања у Републици Србији, имајући у виду да се транспортним системом БУГАРТРАНСГАЗ ЕАД транспортује природни гас који долази из више различитих извора, укључујући и природни гас из LNG терминала, и да би, у случају изградње интерконектора ИГБ (Бугарска-Грчка), ГАСТРАНС д.о.о. могао да на тржиште Републике Србије допрема и природни гас који се, путем интерконектора ТАР допрема са гасних поља Shah Deniz 22. Имајући у виду наведено, из захтева произлази да би Пројектни гасовод омогућио не само алтернативни правац снабдевања тржишта Републике Србије већ и допринео диверсификацији извора снабдевања тржишта Републике Србије природним гасом из других извора.

Пројекат предвиђа градњу гасовода по деоницама, и то: Деоница 1 од бугарско-српске границе до Жабара (150 km), Деоница 2 од Жабара до Ковина (48 km), Деоница 3 од Ковина до Госпођинаца (112 km), и Деоница 4 од Госпођинаца до српско-мађарске границе (локација Хоргош) (92 km).

Пројекат подразумева изградњу укупно 4 главне мерно регулационе станице (ГМРС) у близини Зајечара, Параћина, Жабља и Панчева, и компресорску станицу КС 1 која је Деоница 5 на локацији места Велика Плана.

[.....]

Носилац Пројекта, ГАСТРАНС д.о.о., планира да изградњом стекне право својине на описаном гасоводу, како би на њему обављао делатност транспорта природног гаса и управљања транспортним системом, укључујући његов развој и одржавање.

Б. Пројектни гасовод као интерконектор

Како је горе напоменуто, чланом 288. став 1. Закона утврђено је да се изузеће одобрава за нове објекте гасоводног система - интерконекторе и складишта природног гаса.

Члан 2. тачка 25) Закона дефинише интерконектор као далековод, гасовод, нафтовод који прелази границу између држава, ради повезивања њихових система, укључујући и опрему која се користи за повезивање енергетских система.

Из наведених одредби Закона произлази да се гасовод који прелази границу између Републике Србије и било које друге државе сматра интерконектором, ако такав прелазак има за циљ међусобно повезивање гасоводних система, као и да саставни део интерконектора чини и опрема која се користи за њихово повезивање.

На основу увида у Захтев за изузеће и достављене доказе произлази да ГАСТРАНС д.о.о. планира да изгради потпуно нову инфраструктуру описану у горњем одељку А (*Пројектни гасовод као нова инфраструктура*), што га, по оцени Агенције квалификује новом инфраструктуром, с обзиром да ће он бити у целости изграђен као нова инфраструктура у смислу члана 2. тачка 46) и члана 288. став 1. Закона.

Агенција је при оцени Пројекта гасовода као интерконектора имала у виду одредбу члана 2. Директиве о гасу која дефинише интерконектор као гасовод који прелази или премошћава границе држава чланица (ЕУ), ради повезивања система тих држава, укључујући опрему за њихово повезивање.

Такође Агенција је имала у виду да је Министарски Савет Енергетске заједнице донео Одлуку о имплементацији којом је Министарски Савет Енергетске заједнице дефинисао појам интерконектора као гасовод који прелази или премошћава границе између две Уговорне стране ради повезивања њихових система, укључујући и опрему за њихово повезивање.

Стога, како је напоменуо ГАСТРАНС д.о.о. постоје разлике приликом дефинисања појма интерконектора у Директиви о гасу, Одлуци о имплементацији и Закону:

- према члану 2. став 1. тачка 25) Закона, то је "[...] гасовод [...] који прелази границу између држава за повезивање њихових система, као и опрема која се користи за повезивање енергетских система";
- према члану 2. тачка 17) Директиве о гасу, то је "транспортни гасовод који прелази или премошћује границе државе чланице са искључивим циљем повезивања националних транспортних система тих држава чланица"; и
- према члану 2. тачка 17) Имплементираних Директиве о гасу, то је "транспортни гасовод који прелази или премошћује границе Стране потписнице с једним циљем повезивања националних транспортних система тих земаља потписница".

Агенција је разматрала поднесак ГАСТРАНС д.о.о. у контексту претходне праксе Европске Комисије и Енергетске заједнице, које су квалификовали различите гасоводе као интерконектор, како следи:

- BBL – прекоморски гасовод између Држава чланица, повезујући обале.
- Gazelle, OPAL, SK-HU интерконектор – гасовод прелази преко једне Државе чланице и малом дужином улази у другу Државу чланицу.
- TAP – гасовод прелази преко мора започевши на територији једне Државе чланице, протеже се преко територије Стране потписнице и територије друге Државе чланице и досеже у Трећу земљу.
- Nabucco – гасовод прелази преко територија више Држава чланица и досеже у Трећу земљу.

У том смислу Агенција је сагласна са наводима ГАСТРАНС д.о.о. да је рута Пројектног гасовода слична рuti Gazelle, OPAL и SK-HU интерконектора. У случају OPAL, гасовод својим највећим делом пролази кроз територију Немачке и прелази границу са Чешком Републиком, повезујући се са Чешким НТС-ом 300 метара од границе. Ово је класичан пример транспортног гасовода која "прелази" границу са суседном земљом.

Додатно, Агенција разуме да члан 2. тачку 17 Директиве о гасу потврђује да се Пројектни гасовод може квалификовати као интерконектор према овој одредби, пошто Пројектни гасовод премошћује границу између Републике Бугарске и Мађарске.

Агенција је узела у обзир и процене Енергетске заједнице направљене у поступку изузећа (ТАП пројекат²) и праксу Европске комисије (пројекат Nabucco) у којем се гасоводи сматрају интерконекторима чак и када прелазе границу између Уговорне стране (или Треће стране) и Држава чланица ЕУ. У тим случајевима одлучено је да интерконектор постоји ако гасовод повезује границе (најмање) две Државе чланице, без обзира да ли је том приликом прешао границу земље која није чланица ЕУ³. Такве одлуке створиле су праксу

² Тачка 25 и 26 Мишљења СЕз 1/2013 о изузећу TAP интерконектора од захтева у складу са Директивом 2009/73 које је одобрило регулаторно тело за енергетику Албаније (ERE).

³ Тачка 55 Одлуке Комисије од 16.05.2013. о изузећу гасовода TAP од захтева везаних за приступ треће стране, регулацију цена и власничко раздвајање прописаних члановима 9, 32, 41 (6) 41(8) и 41 (10) Директиве 2009/73/ЕС

за поступање у свим будућим случајевима примене Директиве о гасу и Одлуке о имплементацији. Стога, Агенција закључује да се Пројектни гасовод квалификује као Нови интерконектор у складу са Одлуком о имплементацији.

Прописи Европске уније и одлуке Енергетске заједнице не третирају као интерконекторе само оне гасоводе који прелазе границу између Уговорне стране и чланице ЕУ, што је по оцени Агенције без утицаја на дозвољеност Захтева за изузеће, с обзиром на обавезу Агенције да послове из свог делокруга обавља складу са Законом којим је Република Србија имплементирала прихваћене обавезе, а који препознаје као интерконекторе и оне гасоводе који прелазе границу између Републике Србије (као Уговорне стране) и било које суседне државе (без обзира да ли су оне Уговорне стране или чланице ЕУ).

Како је Законом, Република Србија у свој правни поредак преузела Директиву о гасу на начин који је недискриминаторан и који једнако третира све гасоводе без обзира на границу коју прелазе и чија је сврха прелазак границе и међусобно повезивање суседних гасоводних система за транспорт природног гаса, с тога, по оцени Агенције, Пројектни гасовод има својство новог интерконектора јер би се његовом изградњом постигла сврха прекограничног повезивања гасоводних система, што Агенција разуме да је био циљ како прописа Европске Уније тако и Енергетске заједнице. Агенција оцењује и да третман Пројектног гасовода као интерконектора није супротан циљевима Уговора о Енергетској заједници (члан 2), имајући у виду мишљење Министарског Савета Енергетске заједнице од 23. септембра 2014. године о примени одлука Енергетске заједнице, у коме се потврђује да се гасоводи који прелазе границу између Уговорних страна и чланица ЕУ третирају на исти начин као они који прелазе границу између Уговорних страна, и да се на њих примењују све одредбе у погледу протока, извоза, увоза, трансакција, капацитета и инфраструктуре, које мишљење и став исте садржине и идентичног домашаја је потврдила и Европска Комисија у својој Препоруци од 29. 10. 2014. године.

Такође, Агенција оцењује да је статус Пројекта као интерконектора без утицаја на околност да је Захтев за Изузеће поднет само овој Агенцији, као надлежном регулатрном телу у Републици Србији, имајући у виду да је искључиву надлежност за одлучивање о изузећу имало оно регулаторно тело на чијој се територији налази највећи део гасовода⁴ и када мањи део гасовода прелазео границу и територије суседне државе.

У том смислу, Агенција напомиње да је ГАСТРАНС д.о.о. поднео Захтев за изузеће само Агенцији, без обзира што гасовод залази у територију друге државе, имајући у виду да је овај приступ примењен и за друге сличне интерконекторе, када је одлуку о изузећу доносило само једно национално регулаторно тело.

3. Мишљење Министарства рударства и енергетике Републике Србије као предуслов за доношење решења о изузећу

Чланом 288. став 3. Закона прописано је да акт о изузећу доноси Агенција по прибављеном мишљењу министарства надлежног за послове енергетике.

Поступајући у складу са чланом 288. став 3. Закона, Агенција је дописом од 11.07.2018. године затражила мишљење Министарства рударства и енергетике.

Министарство рударства и енергетике је са аспекта своје надлежности, својим дописом број: 312-01-00677/2018-05 дана 18. јула 2018. године доставило тражено мишљење следеће садржине:

„Чланом 7. став 2. Закона о министарствима ("Службени гласник РС", бр. 44/14,14/15, 54/15, 96/15 - др. Закон и 62/17) прописано је да Министарство рударства и енергетике, поред осталих, обавља и послове државне управе који се односе на: енергетску политику и планирање развоја енергетике, енергетски биланс Републике Србије, гасну привреду стратегију и политику енергетске безбедности, израду годишњих и средњорочних програма енергетске безбедности и обезбеђивања материјалних и других услова за

---

⁴ изузеће интерконектора Газела, изузеће интерконектора ОПАЛ и изузеће интерконектора који прелази границу између Словачке и Мађарске).

реализацију тих програма. Енергетска политика Републике Србије утврђена је Стратегијом развоја енергетике.

Стратегијом развоја енергетике као стратешки приоритети развоја енергетике Републике Србије, за наведени период, дефинисани су: обезбеђење енергетске сигурности, развој тржишта енергије и транзиција ка одрживој енергетици.

Стратешки циљеви Републике Србије у области природног гаса су: обезбеђење сигурног снабдевања домаћег тржишта природним гасом, успостављање домаћег и регионалног тржишта природног гаса и диверсификације извора и праваца снабдевања природним гасом, а који се остварују кроз следеће стратешке правце деловања: истраживања у земљи у циљу проналаaska нових лежишта природног гаса, коришћење природног гаса као замене за потрошњу електричне енергије за топлотне потребе, коришћење за комбиновану производњу електричне енергије и топлоте у индустрији и већим градовима, учешће у међународним пројектима транспорта природног гаса; и регионално повезивање.

Тржиште Републике Србије природним гасом се снабдева са домаћих налазишта и већим делом из увоза. Годишње потребе за енергијом, односно енергентима исказаним на месечном нивоу које је неопходно обезбедити ради поузданог, сигурног и квалитетног снабдевања крајњих купаца, уз уважавање потреба за рационалном потрошњом енергије и енергената, извори обезбеђивања потребних количина енергије, односно енергената, као и потребан ниво залиха и резервних капацитета енергетских, објеката за сигурно снабдевање купаца енергијом и енергентима утврђују се Енергетским билансом Републике Србије. Укупне количине природног гаса потребне за потрошњу у 2018. години планиране Енергетским билансом Републике Србије за 2018. годину ("Службени гласник РС", број 119/2017) износе 2.483,074 милиона m^3 и обезбедиће се 18% из домаће производње и 82% из увоза. Пројекција потрошње природног гаса има дугорочни тренд раста, са очекиваном потрошњом од око 4.000 милиона m^3 до 2030. године."

Транспортни систем природног гаса Републике Србије има две интерконекције са другим гасоводним системима, и то једну улазну тачку на граници са Мађарском (Кишкундорожма) и једну излазну тачку на граници са Босном и Херцеговином. Укупна дужина транспортног система природног гаса у Републици Србији износи око 2460 km, од чега је 95% у власништву СРБИЈАГАС-а, а осталих 5% у власништву ПРЕДУЗЕЋА ЗА ИЗГРАДЊУ ГАСОВОДНОГ СИСТЕМА, ТРАНСПОРТ И ПРОМЕТ ПРИРОДНОГ ГАСА "YUGOROSGAZ" А.Д. БЕОГРАД (у даљем тексту: „Yugorosgaz“). Делатност транспорта и управљања транспортним системом природног гаса у Републици Србији обављају два оператора транспортног система и то: СРБИЈАГАС и ДРУШТВО СА ОГРАНИЧЕНОМ ОДГОВОРНОШЋУ YUGOROSGAZ-TRANSPORT НИШ (у даљем тексту: "Yugorosgaz-transport"). У току је усаглашавање пословања и организовања ових предузећа у складу са одредбама Закона.

Поред горе наведених учесници на тржишту природног гаса су и следећи енергетски субјекти: 65 снабдевача природним гасом, 33 јавних снабдевача природним гасом, 33 оператора дистрибутивних система, један оператор складишта природног гаса и око 270.000 крајњих купаца.

За гасни сектор Републике Србије од великог значаја била би реализација гасовода који би омогућио нови правац снабдевања природним гасом и који би унапредио сигурност снабдевања природним гасом целокупног региона у будућем периоду.

Реализација интерконекција са земљама региона и изградња новог правца снабдевања природним гасом би омогућила значајније коришћење природног гаса, као и његову употребу за комбиновану производњу топлотне и електричне енергије и употребу у сектору саобраћаја (компримовани природни гас)."

4. Мишљења националних регулаторних тела суседних земаља као предуслов за доношење решења о изузећу

Чланом 288. став 9. Закона прописано је да се акт о изузећу може донети након размене мишљења са другим државама на које изградња инфраструктуре има утицаја, или са надлежним регулаторним телима тих земаља.

Пошто је оцењено да је Захтев за изузеће дозвољен у погледу инфраструктурног објекта, да је ГАСТРАНС д.о.о. у Допуни прецизирао обим и трајање захтеваног изузећа, Агенција је поступајући сагласно

члану 288. став 9. Закона својим дописом број: 40/2018-Д-03/25 од 13. јула 2018. године проследила Предлог правилника о обавезујућој фази расподеле капацитета бугарском и мађарском НРТ, тражећи да она, на основу увида у достављени Предлог правилника о начину расподеле капацитета и детаља обима захтеваног изузећа, Агенцији доставе своја мишљења о утицају нове инфраструктуре на њихова тржишта природног гаса.
[...].

5. Правила и механизми за управљање капацитетима и расподелу капацитета као предуслов за доношење решења о изузећу

Чланом 288. став. 7. Закона прописано је да Агенција, пре доношења акта о изузећу, одлучује о правилима и механизмима за управљање и расподелу капацитета, а чланом 288. став. 6. Закона прописано је да је Агенција приликом одлучивања о захтеву за изузеће дужна да размотри недискриминаторни приступ новој инфраструктури, трајање изузећа, приступ новим објектима који ће бити изграђени, планирани период употребе инфраструктуре и националне специфичности применљиве у конкретном случају.

ГАСТРАНС д.о.о. је у Допуни предложио да се капацитет подели на следећи начин:

- технички капацитет Пројектног гасовода (ТКПГ) представља збир минималног потребног капацитета чланова (МПКЧ) и капацитета трећих страна (КТС) расподељеног током обавезујуће фазе испитивања интересовања;
- капацитет трећих страна (КТС) дели се на следећи начин - капацитет трећих страна (КТС) представља збир капацитета трећих страна расподељених током обавезујуће фазе испитивања интересовања (РКТС) и капацитета трећих страна нерасподељеног током обавезујуће фазе испитивања интересовања (НКТС);
- НКТС такође представља преостали расположиви капацитет трећих страна који ће бити на располагању члановима или њиховим повезаним лицима за накнадно приоритетно резервисање у односу на кориснике транспортног система који су треће стране, што заједно са МПКЧ представља приоритетни капацитет чланова. НКТС који нису резервисали чланови ни њихова повезана лица је капацитет трећих страна који ће се расподелити након датума почетка комерцијалног рада;
- минимални потребни капацитет чланова је капацитет који је ГАСТРАНС д.о.о. утврдио да је потребно приоритетно расподелити члановима или повезаним лицима чланова како би се финансирао Пројекат, што је ГАСТРАНС д.о.о. утврдио да је 88% технички расположивог капацитета.

Ови принципи су даље развијени у Правилнику о процедури обавезујуће фазе испитивања интересовања тржишта (Прилог 6) у којем су дати следећи кораци у расподели капацитета током обавезујуће фазе:

Корак 1: Расподела капацитета крајњим власницима ГАСТРАНС д.о.о. и њиховима повезаним лицима („ПЛЧ“):

- 1) уколико је збир обавезујућих понуда ПЛЧ мањи од минималних захтева за капацитетом ПЛЧ како би се донела коначна инвестициона одлука за Пројекат („Минимални капацитет ПЛЧ“), онда ће свим понуђачима ПЛЧ капацитет бити додељен у складу са њиховим обавезујућим понудама, а разлика између Минималног капацитета ПЛЧ и додељених обавезујућих понуда ПЛЧ представља задржани капацитет ПЛЧ;
- 2) Уколико је збир обавезујућих понуда ПЛЧ једнак Минималном капацитету ПЛЧ, онда ће свим понуђачима ПЛЧ бити додељен капацитет у складу са њиховим обавезујућим понудама;
- 3) Уколико је збир обавезујућих понуда ПЛЧ већи од Минималног капацитета ПЛЧ онда:
  - ПЛЧ ће се договорити о усклађивању својих обавезујућих понуда тако да збир свих обавезујућих понуда ПЛЧ буде мањи или једнак Минималном капацитету ПЛЧ; или

- уколико се ПЛЧ не договоре о усклађивању својих обавезујућих понуда, обавезујуће понуде ПЛЧ ће се привремено пропорционално умањити до висине Минималног капацитета ПЛЧ („**Пропорционално умањена обавезујућа понуда ПЛЧ**“), а разлика између обавезујуће понуде ПЛЧ и Пропорционално умањене обавезујуће понуде ПЛЧ ће, по избору сваког ПЛЧ чија је понуда пропорционално умањена, бити повећана највише до висине обавезујуће понуде тог ПЛЧ ако додатни капацитет буде на располагању након расподеле капацитета обавезујућих понуда трећих страна у кораку 3 у оквиру обавезе из ГАСТРАНС д.о.о. изузећа у погледу капацитета који су расположиви само за треће стране („**Капацитет само за ТС**“)

Корак 2: Расподела капацитета трећим странама („**ТС**“):

- 1) уколико је збир обавезујућих понуда ТС мањи или једнак Капацитету само за ТС, онда ће свим понуђачима ТС капацитет бити додељен у складу са њиховим обавезујућим понудама;
- (2) уколико је збир обавезујућих понуда ТС већи од Капацитета само за ТС, обавезујуће понуде ТС ће се привремено пропорционално умањити до висине Капацитета само за ТС („**Пропорционално умањена обавезујућа понуда ТС**“), а разлика између обавезујуће понуде ТС и Пропорционално умањене обавезујуће понуде ТС ће, по избору сваког ТС чија је понуда пропорционално умањена, бити повећана до висине обавезујуће понуде тог ТС ако додатни ГАСТРАНС д.о.о. капацитет буде остао нерасподељен након расподеле капацитета у кораку 3.

Корак 3: Повећање Пропорционално умањених обавезујућих понуда ПЛЧ, даља расподела капацитета ПЛЧ и повећање Пропорционално умањених обавезујућих понуда ТС

- 1) ако након расподеле капацитета ТС у оквиру Капацитета само за ТС преостане нерасподељени ГАСТРАНС д.о.о. капацитет:
  - прво, Пропорционално умањена обавезујућа понуда сваког ПЛЧ чија је понуда пропорционално умањена ће се, ако ПЛЧ тако одабере, увећати пропорционално осталим ПЛЧ чија је понуда пропорционално умањена који су искористили своје право на такав одабир, до висине обавезујуће понуде релевантног ПЛЧ;
  - друго, ПЛЧ могу, по одлуци спонзора, да доставе обавезујуће понуде и да им се расподеле капацитети у оним количинама које спонзори одлуче да су им потребни како би могли да донесу коначну инвестициону одлуку за Пројекат;
  - треће, Пропорционално умањена обавезујућа понуда сваког ТС чија је понуда пропорционално умањена ће се, ако ТС тако одабере, увећати пропорционално осталим ТС чија је понуда пропорционално умањена који су искористили своје право на такав одабир, до висине обавезујуће понуде релевантног ТС.

Корак 4: Сваки преостали расположиви капацитет ће се ставити на располагање након предвиђеног датума почетка комерцијалног рада као краткорочни капацитет, односно капацитет са трајањем до једне (1) године.

ГАСТРАНС д.о.о. је истакао да горе наведени принципи и кораци у расподели одражавају резултате испитивања интересовања који доказују да заинтересованост корисника транспортног система који су треће стране за коришћење Пројектног гасовода у Новом интерконектору није таква да би омогућила да ГАСТРАНС д.о.о. изгради Нови интерконектор. Наиме, необавезујуће понуде корисника транспортног система који су треће стране заједно износе само [...] техничког капацитета Новог интерконектора, што јасно показује да без подршке корисника транспортног система који су чланови или повезана лица чланова и расподеле одговарајућег капацитета члановима и повезаним лицима чланова, изградња Новог интерконектора не би била финансијски и економски исплатива.

Поред Извештаја о резултатима испитивања интересовања тржишта које је ГАСТРАНС д.о.о. поднео 30.04.2018. ГАСТРАНС д.о.о. је у Допуни доставио анализу резултата испитивања интересовања тржишта, који су представљени у наставку текста у делу „Изузеће од приступа трећих лица“.

Агенција је анализирао принципе и кораке за расподелу, резултате испитивања интересовања тржишта и мишљења суседних националних регулатора и одлучила да донесе Одлуку о начину расподеле и механизмима за управљање транспортним капацитетима друштва ГАСТРАНС д.о.о. бр. 40/2018-Д-03/42 од 03.09.2018. (у даљем тексту: „**Одлука о расподели капацитета**“) у којој није у потпуности прихватила предлог ГАСТРАНС д.о.о. Разлози за неприхватање релевантних делова су образложени у наставку текста у делу *Изузеће од приступа трећих лица*. Генерално, Агенција није у потпуности прихватила предлог ГАСТРАНС д.о.о. за расподелу капацитета, већ је захтевала да се учине измене у погледу расподеле трећим лицима и расположивости капацитета за краткорочне капацитете.

Агенција је на становишту да Одлука о расподели капацитета узима у обзир примедбе бугарског и мађарског НРТ и да одражава добру праксу када се пореди са процедурама које су биле примењене на друге интерконекторе.

Агенција схвата основну претпоставку ГАСТРАНС д.о.о. да је потребно размотрити да ли ће пре краткорочни или дугорочни капацитети допринети конкуренцији на тржишту. Захтев за изузеће ГАСТРАНС д.о.о. и предложена правила о расподели сугеришу да је тумачење ГАСТРАНС д.о.о. у вези поднетих необавезујућих понуда такво да ће дугорочни резервисани капацитети подржати конкуренцију више од краткорочних капацитета и да би следствено томе дугорочна резервација капацитета требала да има предност у односу на краткорочну резервацију капацитета све до датума почетка комерцијалног рада. Такође, Захтев за изузеће ГАСТРАНС д.о.о. указује на то да би пропорционална расподела допринела већој конкуренцији тако што би дозволила да се капацитет додели већем броју трећих лица, чак и ако то не би довело до расподеле свих тражених капацитета.

Агенција се слаже да постоје сценарији тражње за капацитетима у којима би овај закључак и одговарајући принципи расподеле коју је поднео ГАСТРАНС д.о.о. били оправдани. Имајући у виду исход процене тражње од суседних оператора транспортних система и анализе вероватноће да се необавезујуће понуде понове у обавезујућој фази, Агенција је утврдила да је потребно прилагођавање принципа расподеле тако да део капацитета буде подељен краткорочно, ако тражња за дугорочним капацитетима у обавезујућој фази буде мања од планираног максималног капацитета Пројектног гасовода.

Агенција сматра да предложена подела између дугорочних капацитета и краткорочних капацитета за расподелу након датума комерцијалног почетка рада обезбеђује разумну поделу која и даље омогућава трећим лицима, којима није додељен капацитет током прве расподеле да организују снабдевање и транспорт након датума комерцијалног почетка рада.

Агенција сматра да као последица изградње Новог интерконектора, одређени постојећи капацитети између мађарског система и српског система могу такође постати доступни за краткорочне резервације капацитета. У том смислу, оправдано је размотрити само мању количину краткорочних капацитета као услов за Нови интерконектор, с обзиром на то да комбиновани ефекат краткорочног капацитета који се очекује да постане доступан на постојећој мрежи, као и капацитети који су задржани на Новом интерконектору за краткорочну расподелу ће премашити 10% капацитета комбинованог капацитета.

У односу на расположиве краткорочне капацитете, Агенција је разматрала не само релативне проценте, већ и износ капацитет који је доступан за краткорочне резервације. Са планираним максималним годишњим техничким капацитетом од 13,88 милијарди m^3 , Нови интерконектор значајно превазилази капацитет других интерконектора или скорашње пројекте повећања капацитета у јужном гасном коридору,

тако да чак и проценат испод 10% на Новом интерконектору превазилази у крајњој инстанци капацитет резервисан за краткорочне услуге на другим интерконекторима и пројектима повећања капацитета.

Агенција сматра да је неопходно увести правило које би осигурало задржавање краткорочних капацитета од стране ГАСТРАНС д.о.о. у случају да обавезујућа фаза испитивања интересовања тржишта не одрази резервацију дугорочних капацитета из необавезујућих понуда. У овом случају, краткорочни капацитет ће осигурати да стране које су можда изразиле интерес у необавезујућој фази, али из комерцијалних разлога нису одлучиле да учествују у обавезујућој фази, имају још једну могућност да резервишу капацитете ближе датуму комерцијалног почетка рада.

Имајући у виду захтеве за капацитетима у необавезујућој фази испитивања тржишта, који су објављени од оператора суседних транспортних система у Бугарској и Мађарској који су скоро идентични захтевима који су поднети ГАСТРАНС д.о.о., Агенција оцењује да спајање капацитета није целисходно.. Агенција указује да спајање прекограничних капацитета није било захтевано у циљу постизања истоветности понуда између изузете деонице ТАР-а и додатних захтеваних капацитета на италијанском систему којим управља SNAM. Поред тога, понуђачи у необавезујућој фази испитивања интересовања тржишта коју је спровео ГАСТРАНС д.о.о. и процена потражње коју су спровели суседни оператори транспортних система, нису указали на потребу за спајање капацитета.

6. Испитивање испуњености прописаних услова(пет услова)

Чланом 288. став. 1. Закона утврђено је да се нови инфраструктурни објекти гасоводног система, односно интерконектори или складишта природног гаса, на захтев, могу изузети од примене члана 224. овог закона (обавеза власничког раздвајања) и права на приступ систему по регулисаним ценама утврђеног чланом 283. став 1. овог закона, под следећим условима:

- 1) да улагање у нови инфраструктурни објекат повећава конкурентност на тржишту и сигурност снабдевања;
- 2) да је ризик улагања у нове инфраструктурне објекте такав да улагања неће бити ако се не одобри изузеће;
- 3) да нови инфраструктурни објекти морају бити у власништву физичког или правног лица које послује у другом правном субјекту одвојеном од оператора система у оквиру кога ће нови инфраструктурни објекти бити изграђени;
- 4) да корисници новог инфраструктурног објекта сnose трошкове за коришћење тог објекта;
- 5) да изузеће не спречава конкуренцију, ефикасно функционисање унутрашњег тржишта природног гаса и ефикасан рад регулисаног система са којим су нови инфраструктурни објекти повезани.

Агенција је ценећи прописане услове из члана 288. став 1. тач. 1)-5) Закона, утврдила:

1. Да улагање у нови инфраструктурни објекат повећава конкурентност на тржишту и сигурност снабдевања

1а) Повећање сигурности снабдевања

Анализа ГАСТРАНС д.о.о. о сигурности снабдевања

Тржиште природног гаса у Србији је описано у Допуни у тачки 5.1. (*Преглед српског тржишта природног гаса*). У тачкама 5.1.1. до 5.1.3. Допуне дати су детаљни подаци за 2017. годину о следећим питањима: домаћој производњи природног гаса, количинама природног гаса које су десет највећих снабдевача природног гаса продали крајњим купцима, као и детаљи о транспортним системима природног гаса у Републици Србији са дужином гасовода, искоришћености капацитета на интерконекторима са транспортним системима Мађарске и Босне и Херцеговине и транспортованим количинама природног гаса. У тачки 5.1.4. Допуне дат је преглед тржишта природног гаса у југоисточној Европи.

- Тренутни и прогнозирани баланс између снабдевања и потрошње природног гаса укључујући и проценат снабдевања релевантног тржишта за који се очекује да буде покривен пројектом

Тренутни и прогнозирани баланс између снабдевања и потрошње природног гаса у Републици Србији детаљно су описани у поглављу Е Студије тржишта (Прилог 4 Допуне), коју је за ГАСТРАНС д.о.о. израдио BLUBERRIES GmbH. Студија тржишта садржи податке о оствареној потрошњи природног гаса у Републици Србији и производњи природног гаса у Републици Србији у периоду од 1996. године до 2016. године као и прогнозу потрошње природног гаса у Републици Србији за период до 2030. године, као и прогнозу производње природног гаса у Републици Србији за период до 2030. године. Студија предвиђа да ће се потребе за увозом природног гаса у Републици Србији повећати са 84% у 2017. години на 95% у 2030. години, делом због смањења производње природног гаса, а делом због повећања потрошње. Студија садржи и учешће природног гаса у бруто потрошњи енергије у Републици Србији, као и структуру потрошње природног гаса по секторима. Промене у укупној потрошњи природног гаса у Републици Србији није било између 2011. и 2016. године, али су дати потрошња по секторима и промене по секторима у 2011. и 2016. години, као и разлози за промене потрошње по секторима као што су температура ваздуха и промена бруто друштвеног производа.

Тренутни баланс између снабдевања и потрошње природног гаса у региону југоисточне Европе је описан у Студији тржишта, у поглављу Ф, где је збирно приказана остварена потрошња природног гаса и производња природног гаса у региону југоисточне Европе у периоду од 1996. године до 2016. године. Наведено је да више од половине тржишта природног гаса у региону југоисточне Европе чини Румунија. Од 2011. до 2016. године је дошло до смањења и потрошње, али и производње природног гаса у региону југоисточне Европе. Све земље у региону су увозници природног гаса. Посматрајући цео регион зависност од увоза природног гаса је око 40%, али ако се изузму Румунија и Хрватска у којима је највећа производња природног гаса, зависност осталих земаља од увоза је 75% и већа.

Свеукупно ГАСТРАНС д.о.о. у студији закључује да Нови интерконектор доприноси сигурности снабдевања енергијом у Републици Србији и региону кроз подстицање алтернативног вида транспорта за постојеће изворе гаса, отварање могућности за нове изворе гаса и побољшава сигурност кроз подстицање замене између врста горива.

- Потврда капацитета пројекта заснована на балансу између снабдевања и потрошње природног гаса и оцену капацитета постојећих рута снабдевања укључујући информацију како пројекат обезбеђује ефективне захтеве за капацитетима ка националном и регионалним тржиштима које намерава да снабдева

Предвиђене максималне количине природног гаса које се могу транспортовати годишње кроз Нови интерконектор износе [...] за излаз према Мађарској и [...] за излазе према Републици Србији, односно [...] за улаз из Републике Бугарске.

У необавезујућој фази испитивања заинтересованости за капацитетима, захтеве за капацитетима према Мађарској су исказале [...]. Максималне годишње количине које се јављају у годинама у којима постоје

захтеви све [...]. Према подацима мађарског регулатора, бруто потрошња природног гаса у Мађарској је у 2017. години износила 9,745 милијарди m³, а увоз је износио 7,951 милијарди m³. Нови интерконектор омогућава испоруку природног гаса према Мађарској која је већа од целокупног увоза у Мађарску у 2016. години за 26,8%, односно целокупне потрошње у Мађарској у 2016. години за 3,5%. Планирани капацитет Новог интерконектора на излазу Мађарска може да задовољи целокупне потребе за природним гасом у Мађарској. Узимајући у обзир, да су транспортни системи у Мађарској повезани и са транспортним системима Украине, Румуније, Хрватске, Аустрије и Словачке и да је на свим интерконекторима већ омогућена или ће бити реализована двосмерност протока природног гаса, планирани капацитет Новог интерконектора на излазу Мађарска ће омогућити испоруку природног гаса и другим земљама у регионима југоисточне и централне Европе.

У необавезујућој фази испитивања заинтересованости за капацитетима, захтеве за капацитетима на излазима према Републици Србији који би се користили и за снабдевање Босне и Херцеговине је исказало [...]. Максималне годишње количине у годинама у којима постоје захтеви свих [...]. Бруто потрошња природног гаса у Републици Србији и Босни и Херцеговини је у 2017. години износила 2,805 милијарде m³, од чега су увезене количине за покривање те потрошње износиле 2,448 милијарди m³. Предвиђени капацитети Новог интерконектора на излазима за Србију су за [8.] од максимално тражених, али су захтеви за капацитетима знатно већи од потреба тржишта природног гаса у Републици Србији и Босне и Херцеговине, што значи да су компанија које су поднеле захтеве за капацитетима планирале да снабдевају исте купце на овим тржиштима, па је реално очекивање да ће у обавезујућој фази неке од компанија одустати од својих захтева. Нови интерконектор омогућава испоруку природног гаса за потребе Републике Србије и Босне и Херцеговине која је [...], односно [...], што знаћи да планирани капацитет Новог интерконектора на излазима за Републику Србију може да задовољи тренутне и будуће потребе за природним гасом у Републици Србији и Босни и Херцеговини.

- Извори природног гаса и доступне информације из уговора о снабдевању или транспорту природног гаса који су уговорени када се спроводи дугорочна расподела капацитета. Овај критеријум је мање значајан ако се капацитети краткорочно расподељују.

Овај захтев се разматра и у светлу расположивости капацитета који ће се током оперативног рада гасовода распоређивати краткорочно за периоде краће од годину дана и мање је релевантан ако се капацитети буду краткорочно распоређивали. У необавезујућој фази испитивања тржишта, [...]. Узимајући у обзир захтеве за капацитетима исказане у необавезујућој фази расподеле, очекивано је да ће се део капацитета Новог интерконектора краткорочно распоређивати, тако да ће постојати могућност да се транспортује и природни гас из извора који тренутно нису, али ће у будућности бити расположиви.

Мишљење Министарства рударства и енергетике

Ценећи мишљење Министарства рударства и енергетике, које је горе поменуто Агенција указује да је мишљење Министарства да би Нови интерконектор допринео сигурности снабдевања у Републици Србији.

Анализа Агенције

Агенција посебно истиче да је имала у виду критеријуме које Енергетска заједница користи у оцени испуњености услова у погледу сигурности снабдевања у поступку изузећа⁵, који су:

⁵ Commission staff working paper: New infrastructure exemption 6.5.2009

Критеријум 1 - Ако доприноси диверсификацији снабдевања релевантног тржишта, нарочито омогућавајући транспорт природног гаса из новог извора снабдевања или само отварањем нове руте снабдевања из постојећег извора снабдевања;

Критеријум 2 - Ако доприноси постизању сигурности снабдевања за домаћинства

Критеријум 3 - Сигурност снабдевања се повећава ако нова инфраструктура омогући флексибилност извора природног гаса на тржишту. Флексибилност извора природног гаса на тржишту се реализује кроз омогућавање увоза природног гаса из више извора и омогућавањем да се део капацитета уговара краткорочно;

Критеријум 4 - Што је пројекат већи поредећи га са величином тржишта, боље је за сигурност снабдевања.

Критеријум 1 Доприноси диверсификацији снабдевања на релевантном тржишту, односно транспорт природног гаса из новог извора снабдевања или отварање нове руте снабдевања из постојећег извора снабдевања

Тренутно је једини правац увоза природног гаса у Републику Србију из Мађарске. Комплетне количине природног гаса увезене у Републику Србију у току 2017. године су увезене из Руске Федерације преко Украјине и Мађарске.

Може се стога закључити да се у овом тренутку природни гас за Републику Србију увози из Руске Федерације, по најкраћој транспортној рути. Међутим, ограничења или прекиди транспорта природног гаса на овој транспортној рути озбиљно угрожавају снабдевање природним гасом у Републици Србији. Прекид транспорта на територији Украјине 2009. године је изазвао озбиљне економске последице за потрошаче природног гаса у Републици Србији, а за мало је избегнута хуманитарна катастрофа у градовима у Републици Србији где топлане не могу да замене природни гас другим енергентима. Врло мало је недостајало да те топлане остану без природног гаса и да престане да ради систем даљинског грејања у великом броју градова у Републици Србији у зимским месецима.

Због свега наведеног, други правац и други извори за увоз природног гаса су императив за сигурност снабдевања у Републици Србији. [...]

Нови интерконејтор омогућава транспорт природног гаса из новог извора снабдевања и отвара нову руту снабдевања из постојећег извора снабдевања. Конкретније, иако би један од примарних извора природног гаса вероватно био природни гас из Русије, бројни алтернативни извори би потенцијално могли да користе ГАСТРАНС гасовод преко бугарске интерконејције са Румунијом, Турском и Грчком - под условом реализације неких од пројеката који се тренутно разматрају.⁶

Међу њима су: (1) природни гас из Азербејџана, преко Турске, Грчке, Бугарске, (2) гас из Румуније (која је битан произвођач природног гаса у региону), и (3) терминали за увоз LNG у Грчкој и Турској који нуде приступ међународном природном гасу, на пример LNG из Катара, САД и Русије.

Стога Агенција сматра да је испуњен критеријум Комисије Европске Уније да нова инфраструктура повећава сигурност снабдевања јер доприноси диверсификацији и извора и правца снабдевања релевантног тржишта, нарочито омогућавајући транспорт природног гаса из нових извора снабдевања и отварајући нове руте снабдевања из постојећег извора снабдевања.

Критеријум 2 - Допринос повећању сигурности снабдевања домаћинства

⁶ За детаљније излагање о алтернативним изворима видите Студију тржишта коју је израдио BLUBERRIES, одељак E(i),

Критеријуме да ли нова инфраструктура повећава сигурност снабдевања сагласно Препоруци ЕУ 2004/67/ЕС која је замењена 2010. Уредбом (ЕУ) No 994/2010, а затим и Уредбом 2017/1938. Ове уредбе, поред сигурности снабдевања специфичних група купаца, дефинишу и инфраструктурни стандард за сигурност снабдевања. Инфраструктурни стандард дефинише да се у оквиру земље предузму мере које ће омогућити да у случају прекида појединачно највеће гасне инфраструктуре, технички капацитети преостале инфраструктуре буду довољни да се задовоље укупне потребе током дана са изузетно високим потребама за природним гасом који се дешавају са статистичком вероватноћом једном у 20 година.

Испуњење инфраструктурног, односно N-1 стандарда, је један од предвиђених услова за сигурност снабдевања.

Инфраструктурни стандард је задовољен када је задовољен услов да је $N-1 (\%) \geq 100\%$.

Анализа показује да:

- Изградња Новог интерконектора знатно повећава испуњеност инфраструктурног стандарда у Републици Србији, са 33,8% на 114%.
- Изградња гасовода у Турској и Бугарској који су потребни за испоруку природног гаса у Нови интерконектор знатно повећава испуњеност инфраструктурног стандарда у Републици Бугарској са 62,8% на 175,6%.
- Изградња Новог интерконектора повећава испуњеност инфраструктурног стандарда у Мађарској са 124,5% на 151%.

Сходно томе, Агенција сматра да је јасно да ће изградња Новог интерконектора знатно побољшати остваривање сигурности снабдевања домаћинстава не само у Републици Србији, већ и у Републици Бугарској и Мађарској, како је приказано у даљем тексту.

$N-1 (\%)$ се рачуна на следећи начин:

$$N - 1(\%) = \frac{E_{pm} + P_m + S_m - I_m}{D_{max}} * 100$$

где су:

E_{pm} (у милионима m^3 /дан) – сума техничких капацитета улаза из другог транспортног система који могу испоручити гас у посматрано географско подручје;

P_m (у милионима m^3 /дан)- максимална техничка способност производње природног гаса која може бити испоручена на улазима у транспортни систем;

S_m (у милионима m^3 /дан)- максимални технички капацитет испоруке који може испоручена на улазу у транспортни систем из подземног складишта природног гаса;

I_m (у милионима m^3 /дан) – технички капацитет највећег улаза у транспортни систем;

D_{max} (у милионима m^3 /дан) – укупна дневна потражња за природним гасом на дан највеће потражње за природним гасом која се јавља са статистичком вероватноћом од један у 20 година.

N-1 стандард у Републици Србији

У земљама Европске Уније код којих се транспортни гасоводи користе и за транзит у друге земље постоји два начина израчунавања испуњености инфраструктурног стандарда. Први који целокупни капацитет на улазу из транспортног система друге земље рачуна као улазни капацитет. Други приступ је да се капацитет на улазу из транспортног система друге земље умањи за уговорени капацитет на излазу из транспортног система за потребе транзита. Примењујући други приступ могуће је да не буде испуњен инфраструктурни стандард, иако је био испуњен применом првог приступа.

За испитивање испуњености N-1 стандарда у Републици Србији биће коришћен први приступ, с обзиром да је исти начин израчунавања N-1 стандарда био примењен за Републику Бугарску и Мађарску.

Вредности капацитета у Републици Србији су у 2017. години износиле:

Ерт – улазна тачка Хоргош / Кишкундорожма 13 милиона т³/дан;

Рт - производња природног гаса 1,5 милион т³/дан;

Ст - ПСГ Банатски Двор 5,2 милиона т³/дан;

лт - улазна тачка Хоргош / Кишкундорожма 13 милиона т³/дан

Дтах –17,274 милиона т³/дан (процена на основу температуре ваздуха и потрошње од 09.02.2012. године).

$$N - 1(\%) = \frac{13 + 1,5 + 5,2 - 13}{17,274} * 100$$

N – 1(%) = 38,8 % - није испуњен инфраструктурни стандард

Изградњом Новог интерконектора, повећаће се капацитети на улазима у Републику Србију за 38,0 милиона Ст³/дан.

$$N - 1(\%) = \frac{38 + 13 + 1,5 + 5,2 - 38}{17,274} * 100$$

N – 1(%) = 114,0 % - испуњен је инфраструктурни стандард

ГАСТРАНС д.о.о. у Допуни није навео колики је повратни капацитет Новог интерконектора на излазној тачки Хоргош. Постојање повратног капацитета на излазној тачки Хоргош би свакако допринело даљем повећању испуњености инфраструктурног стандарда.

Изградњом Новог интерконектора ће се повећати вредност испуњености инфраструктурног стандарда са 38,8% на 114,0%. Потребно је да пре почетка комерцијалног рада Новог интерконектора са 100% планираних капацитета ГАСТРАНС д.о.о. заједно са оператором транспортног система у Мађарској утврди капацитет за повратни проток Новог интерконектора на излазној тачки Хоргош .

Извештај о улози гасних складишта на интерном тржишту и у обезбеђењу сигурности снабдевања⁷ садржи израчунавање N-1 стандарда за све земље Европске Уније, укључујући Мађарску и Републику Бугарску.

N-1 стандард у Републици Бугарској

У табели А.4.2. Извештаја о улози гасних складишта на интерном тржишту и у обезбеђењу сигурности снабдевања приказани су следећи подаци за Републику Бугарску:

Ерт1 – улазна тачка из Румуније 20,3 милиона т³/дан;

Ерт2 – улазна тачка из Грчке (капацитет повратног протока) 3,5 милиона т³/дан;

Ерт3 – улазна тачка из интерконектора Румунија Бугарска 1,4 милиона т³/дан;

Рт - производња природног гаса 2,2 милиона т³/дан;

Ст - подземно складиште 4,2 милиона т³/дан;

---

7 - <https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/REPORT-Gas>

Im - улазна тачка из Румуније 20,3 милиона м³/дан;

Dmax - 18 милиона м³/дан.

$$N - 1(\%) = \frac{20,3 + 3,5 + 1,4 + 2,2 + 4,2 - 20,3}{18} * 100$$

N - 1(%) = 62,8 % - није испуњен инфраструктурни стандард

Гасовод који ће се градити у Републици Бугарској ће бити повезан са Новим интерконектором у Републици Србији, а једним краком гасовода и са Турским током у Турској. Капацитет једног крака гасовода Турски ток, на основу информација на званичној интернет страници ГАЗПРОМ-а, износи 17,75 милијарди м³/годишње, односно 43,1 милион м³/дан. Уврштавањем капацитета те улазне тачке у формулу за израчунавање N-1 стандарда добија се нова вредност за N-1 стандард.

$$N - 1(\%) = \frac{43,1 + 20,3 + 3,5 + 1,4 + 2,2 + 4,2 - 43,1}{18} * 100$$

N - 1(%) = 175,6 % - испуњен је инфраструктурни стандард

ГАСТРАНС д.о.о. у Допуни захтева за изузеће није навео колики је повратни капацитет Новог интерконектора на улазној тачки. Постојање повратног капацитета на улазној тачки би допринело даљем повећању испуњености инфраструктурног стандарда за Републику Бугарску, па је потребно да пре почетка комерцијалног рада Новог интерконектора са 100% планираних капацитета ГАСТРАНС д.о.о. заједно са оператором транспортног система у Републици Бугарској утврди капацитет за повратни проток Новог интерконектора на улазној тачки .

N-1 стандард у Мађарској

У табели А.9.4. Извештаја о улози гасних складишта на интерном тржишту и у обезбеђењу сигурности снабдевања приказани су следећи подаци за Мађарску:

Ерм1 – улазна тачка из Украјине 56,3 милиона м³/дан;

Ерм2 – улазна тачка из Аустрије 14,4 милиона м³/дан;

Ерм3 – улазна тачка из Словачке 12,0 милиона м³/дан;

Ерм4 – улазна тачка из Румуније 4,8 милиона м³/дан;

Ерм4 – улазна тачка из Хрватске 19,2 милиона м³/дан;

Рm - производња природног гаса 6,9 милиона м³/дан;

Sm - подземна складишта 72,8 милиона м³/дан;

Im - улазна тачка из Украјине 56,3 милиона м³/дан;

Dmax - 104,5 милиона м³/дан.

$$N - 1(\%) = \frac{56,3 + 14,4 + 12 + 4,8 + 19,2 + 6,9 + 72,8 - 56,3}{104,5} * 100$$

N - 1(%) = 124,5 % - испуњен је инфраструктурни стандард

Изградњом Новог интерконектора, за Мађарску ће бити обезбеђен нови улаз, капацитета 27,6 милиона m³/дан.

Уврштавањем тог улаза у формулу за израчунавање N-1 стандарда добија се нова вредност за N-1 стандард.

$$N - 1(\%) = \frac{56,3 + 14,4 + 12 + 4,8 + 19,2 + 27,6 + 6,9 + 72,8 - 56,3}{104,5} * 100$$

N – 1(%) = 151,0 % - испуњен је инфраструктурни стандард

Критеријум 3 - Да ли омогућава флексибилност извора природног гаса на тржишту кроз омогућавање увоза природног гаса из више извора и омогућавањем да се део капацитета уговара краткорочно

Заинтересовани корисници Новог интерконектора који нису крајњи чланови ГАСТРАНС д.о.о. и њихова повезана друштва ће моћи да уговоре капацитете Новог интерконектора у складу са Одлуком о расподели капацитета. Изградња Новог интерконектора ће за тржиште природног гаса у Републици Србији, али и за регион југоисточне Европе омогућити увоз природног гаса и из других извора, у односу на увоз из Руске Федерације. Најближи други извор је природни гас из Црног мора за које постоје доказане резерве и на основу којих је планирано да Румунија 2022. године постане извозник природног гаса. Капацитет гасовода који повезује румунски и бугарски транспортног система је више од 20 милиона m³/дан. Други додатни извор је природни гас из Азербејџана из гасног поља Shah Deniz 2. Природни гас из овог гасног поља је планирано да се транспортује гасоводом TAP од 01.01. 2020. године од Турске преко Грчке, Албаније до Италије. Природни гас из гасног поља Shah Deniz 2 би могао да се транспортује до Новог интерконектора рутом Турска, Бугарска, када се омогући транспорт природног гаса из правца Турске ка Републици Бугарској или рутом Турска, Грчка, Република Бугарска када интерконектор IGB буде изграђен. Трећи додатни извор природног гаса је природни гас из LNG терминала у Турској и Грчкој. У LNG терминалима се може регасификовати природни гас из различитих земаља. Природни гас из LNG терминала у Турској би се транспортовао до Новог интерконектора рутом Турска, Република Бугарска, а из LNG терминала у Грчкој интерконектором IGB. Потенцијални извори природног гаса су и природни гас из Ирака, Ирана, као и из Средоземног мора када буде изграђена транспортна инфраструктура.

Нови интерконектор ће омогућити различите изворе природног гаса на тржишту природног гаса у Републици Србији и југоисточној Европи кроз дугорочну и кроз краткорочну расподелу дела техничког капацитета гасовода трећим лицима и тако повећавати сигурност снабдевања и у Републици Србији и у региону југоисточне Европе.

Критеријум 4 - Што је пројекат већи поредећи га са величином тржишта, боље је за сигурност снабдевања.

Потрошња природног гаса у Републици Србији и Босни и Херцеговини је 2017. године износила 2,805 милијарди m³, а увоз 2,448 милијарди m³. Капацитет излазних тачка Новог интерконектора омогућава [...].

Потрошња природног гаса у Мађарској је 2016. године износила 9,745 милијарди m³, а увоз 7,951 милијарди m³. Капацитет излазне тачке Новог интерконектора према Мађарској омогућава [.....].

Нови интерконектор је довољног капацитета у односу на тржиште природног гаса у Србији и југоисточној Европи да повећава сигурност снабдевања.

Закључак Агенције о испуњености прописаног условасигурности снабдевања

Агенција је оценила да Нови интерконектор повећава сигурност снабдевања природним гасом у Републици Србији и у региону југоисточне Европе, с обзиром да испуњава сва четири критеријума за повећање сигурности снабдевања које је дефинисала Комисија Европске Уније.

16) Повећање конкурентности на тржишту

Анализа ГАСТРАНС о тржишту природног гаса у Србији и региону југоисточне Европе

ГАСТРАНС д.о.о. је као Прилог 4. Допуне доставио Студију тржишта у којој је анализиран утицај изградње Новог интерконектора на српско тржиште природног гаса и утицај на тржиште природног гаса у југоисточној Европи.

Аутори студије сматрају да ће изградњом Новог интерконектора конкуренција на тржишту природног гаса у Републици Србији бити повећана на два начина.

Први начин је повећањем капацитети за увоз природног гаса. Повећањем потражње за природним гасом услед повећаних могућности снабдевања, цена природног гаса ће се смањити без обзира на структуру тржишта природног гаса, јер ће повећана ликвидност тржишта проузроковати смањење цена. То је зато што у било ком економском моделу, симулација потражње нагоре је као реакција на повећану ликвидност праћена нижим ценама. Ако се цене не смање, неће доћи до повећања потражње за природним гасом и неће бити реализовано додатно снабдевање настало повећањем капацитета за увоз природног гаса. Ово је допуњено анализом која са аскепта одозго на доле посматра цену снабдевања и показује да Нови интерконектор нуди најјефтинију трасу снабдевања и да је вероватно да ће цене пасти услед изградње истог.

Други начин на који ће Нови интерконектор имати позитиван утицај на конкуренцију на тржишту природног гаса у Републици Србији је цена по којој ће се природни гас продавати. Нови интерконектор ће омогућити приступ треће стране што ће ограничити цене по којима Газпром експорт продаје природни гас у Републици Србији. Јер, ако би Газпром Експортове цене биле веће од цене природног гаса других снабдевача који имају приступ српском тржишту природног гаса, тада би се повећале количине природног гаса трећих страна што би смањило цене природног гаса који се продаје у Републици Србији.

Аутори студије тврде да ће Нови интерконектор заједно са приступом треће стране деловати као економска сила која утиче на тржиште да више делује као конкурентно тржиште које утврђује максималну цену за актуелне снабдеваче природним гасом на тржишту природног гаса у Републици Србији. То је у складу са резултатима необавезујућег испитивања тржишта којим је утврђено само маргинално интересовање треће стране за капацитетима Новог интерконектора. Ниво интересовања у суштини приказује интерес у прилици за арбитражно учествовање трећих страна на тржишту природног гаса у Републици Србији, као и за потребе транзита.

Студија даље сугерише да ће Нови интерконектор да подстакне конкуренцију између различитих врста горива. Односно, Република Србија, и регион генерално, има потенцијал да природни гас замени друге врсте горива, укључујући друге еколошки мање прихватљиве врсте фосилних горива као што су нафта и угаљ. Овај потенцијал, у комбинацији са већим снабдевањем и нижим ценама, требало би да створи повећану могућност да природни гас стекне нови удео на тржишту и да уђе на друга тржишта која раније нису била на располагању или због цене или због фактора који се тичу доступности.

Закључак Студије тржишта је да ће Нови интерконектор кумулативно повећати конкуренцију на тржишту природног гаса у Републици Србији и региону југоисточне Европе на више начина:

- отварањем нове трасе за транспорт природног гаса у супротном смеру (југ-север) у односу на постојеће трасе за транспорт природног гаса(север-југ) у Републици Србији и у региону југоисточне Европе;
- омогућавањем увоза природног гаса у Републику Србију и Мађарску из извора који до сада нису били расположиви као што је природни гас из Румуније, природни гас из Азербејџана, природни гас из LNG терминала у Грчкој и Турској, као и потенцијално из других извора;
- повећање ликвидности јединог релативно ликвидног гасног чворишта региону - Баумгартен у Аустрији;

- омогућавање увоза природног гаса из централне Европе у Републику Бугарску кроз повратни ток Новог интерконектора;

Сви горе наведени фактори заједно омогућавају смањење цене природног гаса у Републици Србији и региону повећање потрошње природног гаса који замењује друге врста горива.

Анализа Агенције о тржишту природног гаса у Републици Србији и региону југоисточне Европе

Извори природног гаса

Једине земље у Европи у којима је производња природног гаса била већа од потрошње у 2017. години су Норвешка, Холандија и Данска. Нето увозници природног гаса због смањења производње природног гаса ће постати Данска⁸ од 2020. године, а могуће и Холандија⁹ од 2022. године због смањења производње природног гаса из гасног поља Гронинген. Економски је оправдано да се природни гас прода што је могуће ближе месту производње, па се природни гас из Норвешке, Холандије и Данске продавао на тржиштима северне и западне Европе. Земље југоисточне Европе, укључујући Републику Србију, нити су могле, нити у будућности могу да рачунају на природни гас произведен у те три земље.

С обзиром на наведено, као и да је скоро свим земљама централне, јужне и југоисточне Европе производња природног гаса мања од потрошње, ГАСПРОМ се наметнуо као доминантан снабдевач природним гасом земаља југоисточне Европе.

На територији југоисточне Европе, сем природног гаса из Руске Федерације, могуће је обезбедити природни гас и из других извора.

Потенцијално повољан извор природног гаса у Републици Србији, као и региону југоисточне Европе је природни гас из Румуније. Други потенцијали извор природног гаса у Републици Србији, као и региону југоисточне Европе је природни гас из Азербејџана када се омогући физички транспорт тог природног гаса у Републику Бугарску из Турске или из Грчке.

Још један извор природног гаса је природни гас из терминала за регасификацију утечјеног природног гаса - LNG терминала у Грчкој и Турској. Најближи LNG терминал је у Грчкој, који се налази у близини Атине. LNG терминали у Европи највећим делом имају улогу да омогуће испоруку природног гаса из извора који се не могу повезати са европским системом путем гасовода. Међутим, комерцијално гледано, природни гас из LNG терминала је најчешће скупљи од природног гаса транспортованог цевима.

Као хипотетички могући извори природног гаса у Републици Србији и у региону југоисточне Европе су природни гас из Ирака, Ирана и Средоземног мора. Мана ових извора је дужина транспорта за природни гас из Ирака и Ирана. За природни гас из Средоземног мора из територијалних вода Израела, Египта и других земаља проблем је недостатак инфраструктуре, а трошкови изградње гасовода би били високи.

Структура тржишта природног гаса у Републици Србији

Републици Србији крајњи чланови ГАСТРАНС д.о.о. и њихова повезана друштва имају доминантну позицију. Републику Србију је највећим делом, а у неким годинама и 100% од Газпром експорта, а ГАЗПРОМ је преко предузећа Газпром Њефт већински власник у НИС-у који је једини произвођач природног гаса у Републици Србији. ЈП Србијасгас има доминантну позицију у делатностима велепродаје природног гаса,

---

8 - <https://www.valuwalk.com/2017/01/denmark-natural-gas/>

9 - <https://www.woodmac.com/press-releases/groningen-gas-production-cap/>

транспорта природног гаса, дистрибуције природног гаса и малопродаје природног гаса. Газпром Експорт и СРБИЈАГАС су власници јединог складишта природног гаса у Републици Србији.

Процена повећања конкурентности на тржишту

Да би се оценило да ли пројекат за који се тражи изузеће повећава конкурентност на тржишту природног гаса Агенција нарочито наглашава да је имала на уму критеријме које Европска Комисија користи за оцењивање оправданости одобравања Изузећа новој инфраструктури и захтев да промотер пројекта и/или национални регулатор доставе:

- Власничку структуру за пројекат

Друштво ГАСТРАНС д.о.о. је у Захтеву за изузеће доставио власничку структуру ГАСТРАНС д.о.о., органе управљања друштва у структури чланова ГАСТРАНС д.о.о., као и чланове органа управљања тих друштava, и све неопходне податке који су дефинисани у Правилнику о условима за изузеће, садржају захтева за изузеће и садржају акта о изузећу ("Службени гласник Републике Србије" бр. 11/2018, од 09.02.2018. године).

- Мишљење промотера пројекта како ће изузеће утицати на релевантно тржиште
ГАСТРАНС д.о.о. је као Прилог 4. Допуне доставио Студију тржишта коју је за потребе ГАСТРАНС д.о.о. израдио BLUBERRIES GmbH. Студија тржишта у поглављу Е Српско тржиште природног гаса у делу који односи на конкуренцију дефинише утицај Новог интерконектора на српско тржиште природног гаса, а у поглављу Ф Утицај Пројекта на конкуренцију и гасификацију у региону дефинише утицај Новог интерконектора на тржиште природног гаса у региону југоисточне Европе који се састоји од 9 земаља.

Закључак Студије тржишта је да би Нови интерконектор подстакао конкуренцију вршењем притиска надоле на цене на домаћем српском тржишту и на регионалном тржишту - и да тражено изузеће неће променити ту чињеницу.

- Структура тржишта за свако од ових тржишта, укључујући опис релевантних тржишних услова и дефинисање тржишног учешћа друштava који су крајњи чланови ГАСТРАНС д.о.о. и њихових повезаних друштava

ГАСТРАНС д.о.о. је у Допуни у тачки 5.1 Преглед српског тржишта природног гаса и у тачки 5.1.4. Преглед тржишта природног гаса југоисточне Европе дао преглед тржишта природног гаса, као и у тачки 7.1 Повећање конкурентности на тржиштима природног гаса и сигурности снабдевања. Такође, у Студији тржишта у поглављу Е Српско тржиште природног гаса, ГАСТРАНС д.о.о. је доставио: структуру тржишта транспорта природног гаса у Републици Србији, са дужинама транспортних система оператора транспортног система СРБИЈАГАС и Југоросгас транспорта, структуру тржишта дистрибуције природног гаса са укупним бројем прикључака и укупном дужином дистрибутивне мреже у Републици Србији и бројем прикључака и дужином дистрибутивне мреже дистрибутера ЈП СРБИЈАГАС. У Републици Србији постоји један произвођач природног гаса у коме већинско власништво има ћерка фирма једног од крајњих чланова ГАСТРАНС д.о.о., као и једно подземно складиште природног гаса. Крајњи чланови ГАСТРАНС д.о.о. су власници подземног складишта природног гаса, директно или индиректно. Комплетан увоз у 2017. години је реализовао СРБИЈАГАС, а његово учешће на малопродајном тржишту природног гаса је износило 87%.

- Начин на који ће капацитети бити расподељени и резултати испитивања тржишта које је ГАСТРАНС д.о.о. спровео

ГАСТРАНС д.о.о. је у Допуни доставио резултате необавезујућег испитивања тржишта за коришћење Новог интерконектора. ГАСТРАНС д.о.о. је као Прилог 6. Допуне доставио Правилник за процедуру обавезујуће фазе испитивања интересовања тржишта у коме је дало предлог расподеле капацитета.

Агенција је донела Одлуку о расподели капацитета 03. септембра 2018. године којом је дефинисала принципе за расподелу капацитета. Овим решењем и Одлуком о расподели капацитета су утврђени принципи и процедура за расподелу капацитета Новог интерконектора коју ГАСТРАНС д.о.о. треба да примени у расподели капацитета након што се доставе обавезујући захтеви за капацитетима Новог интерконектора.

- Оцена очекиваних утицаја пројекта на тржишта на која ће пројекат имати утицаја

Као што је већ наведено, ГАСТРАНС д.о.о. је у Студији тржишта у поглављу Е Српско тржиште природног гаса закључио да ће Нови интерконектор имати позитиван утицај на српско тржиште природног гаса, а у поглављу Ф Утицај Пројекта на конкуренцију и гасификацију у региону да ће Нови интерконектор имати позитиван утицај тржиште природног гаса у региону југоисточне Европе

Закључак Студије тржишта је да би утицај био повећање конкуренције унутар тржишта природног гаса и између различитих врста горива у региону и Републици Србији, што се делимично остварује кроз ниже цене природног гаса.

Оцену очекиваних утицаја на тржиште природног гаса у Републици Србији и у региону југоисточне Европе Агенција даје кроз оцену критеријума Комисије Европске Уније за повећање конкуренције и кроз услове које намеће за Нови интерконектор.

- Мере које ће спречити да капацитети не буду доступни трећим лицима

ГАСТРАНС д.о.о. је у Допуни у тачки 6.1.1. Изузеће од приступа трећих лица и Правилнику за обавезујућу расподелу капацитета, који је Прилог 6. Допуне, предложио начин расподеле капацитета Новог интерконектора. ГАСТРАНС д.о.о. предлаже да се 88% капацитета понуди за дугорочну расподелу крајњим члановима ГАСТРАНС д.о.о. и њиховим повезаним друштвима, а да се преосталих 12% капацитети дугорочно расподељује трећим лицима. Ако је интерес трећих лица за дугорочно уговарање капацитета мањи од 12%, нераспоређени капацитети се прво нуде крајњим члановима ГАСТРАНС д.о.о. и њиховим повезаним друштвима, па ако ни код њих нема интересовања, остављају се за расподелу за временске периоде краће од годину дана, у складу са NC CAM, када Нови интерконектор почне са комерцијалним радом.

Агенција сматра да наведени принципи ГАСТРАНС д.о.о. нису прихватљиви и прецизира правила за расподелу како су детаљно описана у одељку Изузеће од правила у погледу приступа трећих страна.

- Мере које ће помоћи трговину секундарних капацитета

ГАСТРАНС д.о.о. је предложио да одредбе за управљање загушењем важе за капацитете трећих лица, али да не важе за капацитете крајњих чланова ГАСТРАНС д.о.о. и њихових повезаних друштава. Одредбе за управљање загушењем мотивишу власнике капацитета да продају капацитете на секундарном тржишту ако их не користе.

Агенција сматра да наведене мере нису довољне и одредила је да се мере за управљањем загушењем капацитета UIOLI за дан унапред примењују на капацитете трећих лица, али и на капацитете крајњих чланова ГАСТРАНС д.о.о. и њихових повезаних друштава што ће помоћи развоју трговине секундарним капацитетима Новог интерконектора. То значи да ће ГАСТРАНС д.о.о. имати обавезу да у случају да постоји уговорно загушење капацитетима, да капацитете за које није послата најава за њихово коришћење за наредни дан понуди за коришћење свим заинтересованим лицима на прекидној основи.

Уколико корисник система који је уговорио непрекидни капацитет номинује тај капацитет (тачан сат за подношење номинације ће бити одређен у правилима о раду), оператор система ће тај капацитет вратити кориснику са непрекидним капацитетом.

Потенцијални услови који се могу поставити Новом интерконектору

У циљу оцене да ли гасовод за који се тражи изузеће повећава конкуренцију, Комисија Европске Уније је у дефинисала Критеријумиме за оцењивање оправданости за давање Изузећа новој инфраструктури, које захтевене национални регулатори:

- Захтев да се испита интресовање тржишта и да се задовољи тражња за капацитетима у највећој мери и да дефинише минимална величина инфраструктуре како би се избегле високе накнаде за њено коришћење у случају недовољног искоришћења капацитета.

Агенција је донела Одлуку о испитивању интересовања тржишта, на основу које је ГАСТРАНС д.о.о. организовао необавезујуће испитивање тржишта за коришћење Новог интерконектора. ГАСТРАНС д.о.о. је дефинисао капацитет Новог интерконектора у складу са резултатима необавезујуће расподеле капацитета како би се избегло загушење капацитета. Агенција је донела Одлуку о расподели капацитета на основу које ће ГАСТРАНС д.о.о. расподеливати капацитете током обавезујуће фазе испитивања тржишта за коришћење Новог интерконектора.

- Дефинисање максималног процента капацитета који се могу расподелити компанијама са значајним учешћем на релеватном тржишту. Овај услов може бити комбинован са захтевом да се ослободи део капацитета или одговарајуће количина природног гаса који прелазе дефинисани максимални проценат.

Агенција је овим решењем утврдила максималан проценат од 88% капацитета Новог интерконектора који могу да уговоре Газпром Експорт и ЈП СРБИЈАГАС, како би се обезбедило да финасирање гасовода не буде угрожено. Истовремено, ово ограничење могуће расподеле капацитета друштвима Газпром Експорт и ЈП СРБИЈАГАС треба да омогући да и учесници на тржишту који немају доминантан положај могу да било путем дугорочне или евентуално краткорочне расподеле обезбеде своје учешће на тржишту, односно да се ограничи доминантан положај поједних учесника.

- Дефинисање одлуке о изузећу важи само ако почетак рада пројекта почне у оквиру одређеног временског периода. Тиме се избегава „загушење изузећима“ које може водити до блокирања локације или руте за конкретне пројекте.

У складу са чланом 288. став 18. Закона, Мишљење Секретаријата Енергетске заједнице о акту о изузећу истиче две године од дана његовог доношења, ако изградња инфраструктуре није почела, односно пет година од дана његовог доношења, ако инфраструктура није пуштена у погон, осим у случају да Секретаријат Енергетске заједнице одлучи да је до кашњења дошло због околности које су ван контроле лица коме је изузеће одобрено. Ово Решење дефинише такође да изузеће истиче две године од дана доношења коначног Решења, ако изградња инфраструктуре није почела, односно пет година од дана коначног Решења ако изградња инфраструктуре није завршена.

- Захтев да се резервишу капацитети за краткорочне уговоре који ће омогућити развој спот тржишта. Може се сматрати да за резервацију краткорочних капацитета није унапред утврђен износ капацитета као проценат техничког капацитета гасовода, него је идеално заснован на одговарајућој заинтересованости за краткорочним капацитетима утврђеним у оцењивању тржишних захтева. Треба имати у виду да је нуђење капацитета за кратке временске периоде има снажан утицај структуру финансирања пројекта, јер смањује предвидљивост дугорочних прихода. У складу са тим национални регулатори треба да узму у обзир тај ефекат када оцењују ризик пројекта.

С обзиром да је необавезујућем испитивању заинтересованости за капацитетима Новог интерконектора утврђено да је за значајан број година за које се тражи изузеће на излазу Хоргош постоји интересовање за капацитетима само од [...] и не постоји интересовање трећих лица, може доћи до ситуације

да реализација Новог интерконектора буде неисплатива. Наиме, на основу искустава при другим изузећима, заинтересованост трећих лица за коришћењем гасовода је знатно мања у обавезујућим расподелама капацитета него у необавезујућим. Због наведеног, очекује се да се неће сви капацитети Новог интерконектора дугорочно уговорити, па ће они бити понуђени као краткорочни. На основу необавезујућег испитивања заинтересованости за капацитетима Новог интерконектора, очекује се да у одређеним годинама буде и више од 10% капацитета за краткорочно уговарање. Са циљем да се обезбеди предвидљивост дугорочних прихода и сагласно томе приступ капацитетима Новог интерконектора и крајњим члановима ГАСТРАНС д.о.о. и њиховим повезаним друштвима и трећим лицима максимално у складу са њиховим захтевима за дугорочним капацитетима, Агенција је овим решењем утврдила да ако не буде довољног интересовања за дугорочно уговарање капацитета које је економски оправдано, ГАСТРАНС д.о.о. је омогућено да промени технички дизајн Новог интерконектора. У том случају, поред свих захтеваних дугорочних капацитета, капацитет Новог интерконектора мора да обезбеди 10% капацитета за краткорочну расподелу свим заинтересованим лицима.

- Захтеве у погледу власничке структуре, начину гласања члана који управља друштвом коме је дато изузеће, укључујући споразуме између власника друштва, захтеве који се односе на независност управљања, суштинске финансијске или уговорне односе и проток информација

ГАСТРАНС д.о.о. је доставио власничку структуру ГАСТРАНС д.о.о., као и органе управљања компанија које су члан и крајњи чланови ГАСТРАНС д.о.о. ГАСТРАНС д.о.о. је доставио Програм недискриминаторног понашања, као и обавезу увођења лица за контролу недискриминаторног понашања.

- Захтев да се организује продаја дела природног гаса који се испоручује на тржиште природног гаса у Србији кроз нову инфраструктуру трећим странама

Агенција сматра да ово ограничење није неопходно, с обзиром да је утврђено ограничење за максимални износ капацитета за увоз природног гаса у Републику Србију крајњим члановима ГАСТРАНС д.о.о. и њиховим повезаним друштвима, као и да ће део капацитета бити за краткорочно уговарање, што ствара услове да компаније које нису крајњи чланови ГАСТРАНС д.о.о. и њихова повезана друштва увезу природни гас за потребе тржишта природног гаса у Републици Србији под тржишним условима.

- Ограничење изузећа на део капацитета предложене инвестиције

Агенција је овим решењем ограничила износ капацитета који крајњи чланови ГАСТРАНС д.о.о. и њихова повезана друштва могу да приоритетно дугорочно уговоре.

Закључак Агенције у погледу повећања конкуренције путем Новог интерконектора и одговарајућих услова који треба да се примене

Из горе наведених разлога, Агенција сматра да Нови интерконектор има потенцијал да повећа конкуренцију у снабдевању природним гасом у Републици Србији и региону југоисточне Европе. Конкуренцију би допринеланижим ценама и довела до повећања потрошње природног гаса - што води и до извесне замене других врста горива природним гасом.

Агенција је утврдила да Нови интерконектор чији је физички смер транспорта југ-север може допремити природни гас из нових извора који могу бити економски оправдани за Републику Србију и регион југоисточне Европе.

Резултат необавезујућег испитивање тржишта је да постоји интерес трећих лица за коришћење Новог интерконектора, али да тај интерес није довољан за изградњу Новог интерконектора без учешћа друштава која су крајњи чланови ГАСТРАНС д.о.о. Друштва која су крајњи чланови ГАСТРАНС д.о.о. имају доминантан положај на тржишту природног гаса у Републици Србији, али је Агенција утврдила да би Нови интерконектор ипак повећао конкуренцију на тржишту природног гаса, под следећим условима:

Чланови Друштва и са њима повезана лица Газпром Експорт и СРБИЈАГАС могу да приоритетно дугорочно уговоре максимално 88% капацитета Новог интерконектора, односно ГАСТРАНС д.о.о. је дужан да трећим лицима понуди за дугорочно уговарање минимално 12% капацитета Новог интерконектора. ГАСТРАНС д.о.о. мора да све капацитете Новог интерконектора које нису дугорочно уговорени остави за краткорочну расподелу капацитета.

Уколико економско-финансијске анализе покажу оправданост промене техничког дизајна гасовода, нови капацитет гасовода мора да обезбеди све дугорочно захтеване капацитете и да 10% капацитета преостане за краткорочну расподелу свим заинтересованим лицима.

2. Да је ризик улагања у нови интерконектор такав да улагања неће бити ако се не одобри изузеће

Члан 288. став 1. тачка 2 Закона захтева "да је ризик улагања у нове инфраструктурне објекте такав да улагања неће бити ако се не одобри изузеће".

Члан 3 Правилника о условима за изузеће, садржини захтева за изузеће и садржини акта за изузеће ("Службени гласник Републике Србије" бр. 11/2018) прописује да захтев за изузеће, између осталог, садржи следеће:

-техничко-економску документацију: анализе или студије исплативости изградње инфраструктуре (став 1, тачка 5), подтачка (1)) и анализу испуњености прописаних услова из члана 288. Закона и члана 2. Правилника засновану на подацима о пројекту инфраструктуре и резултатима испитивања интересовања тржишта за коришћење инфраструктуре (став 1, тачка 5), подтачка (3));

-предлог начина образовања цена приступа систему и њиховог усклађивања током периода за који се захтева изузеће ако се захтевом тражи изузеће од обавезе примене регулисаних цена приступа из члана 283. став 1. Закона.

Члан 5 Правилника прописује да анализа из члана 3. став 1. тачка 5) подтачка (3) Правилника, која потврђује испуњеност услова из члана 288. Закона и члана 2. Правилника, између осталог садржи:

- анализу ризика улагања у инфраструктуру коју подносилац захтева заснива на подацима о процењеном временском трајању изградње нове, односно проширењу или измени постојеће инфраструктуре, процени вредности инвестиција у инфраструктуру, вероватноћи поврата инвестиције за случај да изузећа не буде за које потребе анализира нарочито ризик некоришћења инфраструктуре и ризик промене обима трошкова и прихода, а ризик конкуренције ако се планира или је у току градња инфраструктуре сличног обима у ком случају ризик може ценити методом поређења (benchmarking) ризика градње инфраструктуре која је у окружењу по природи и обиму упоредива са инфраструктуром на коју се захтев подноси и резултатима о обиму интересовања тржишта за коришћење инфраструктуре који оправдавају захтевано изузеће (став 1. тачка 3));

-податке који су коришћени за израду предлога начина образовања цена приступа за кориснике инфраструктуре из члана 3. став 1. тачка 6) Правилника.

ГАСТРАНС д.о.о. је истакао неколико кључних ризика који спречавају реализацију изградње у оквиру регулисаног система, односно без изузећа од власничког раздвајања, приступа треће стране и захтева у погледу регулисане тарифе. Конкретно је истакао да постојећи НОС/НОТ оператори нису у позицији да изграде гасовод, као и да ако се изврши власничко раздвајање ГАСТРАНС не би могао да привуче довољно капитала и средстава финансирања од неповезаних лица да би могао да изгради Нови интерконектор .

ГАСТРАНС д.о.о. је такође истакао да би му изузеће од правила о приступу треће стране омогућило да приоритет у коришћењу Новог интерконектора додели кредитно способнијим корисницима транспортног система као и да се потенцијално прекорачење трошкова не може надокнадити на основу методологије обрачуна тарифа за национални транспортни систем којим управљају постојећи оператори транспортног система.

Допуна садржи и табелу и анализу других одлука о изузећу у погледу овог услова, у којој је дато поређење (benchmarking) ризика повезаних са изградњом Новог интерконектора са ризуцима у тим другим случајевима (односно Opal, Gazelle, Словачко-Мађарски интерконектор, BBL, TAP) када су надлежни органи одобрили изузеће, Сврха овог поређења је да покаже да се ови ризици повећавају у складу са дужином гасовода, укупним трошковима пројекта, природом терена, специфичностима јурисдикције и бројем чланова друштва који су у могућности да обезбеде капитал за пројекат, и да покаже да је изградња Новог интерконектора и реализација Пројекта једнако ризична као и у случају оних пројеката којима је већ одобрено изузеће, ако не и ризичнија.

Економско-финансијска документација и подаци које ГАСТРАНС д.о.о. доставља уз захтев за изузеће су анализе или студије исплативости изградње инфраструктуре. Оне треба да садрже: 1) податке о процењеном временском трајању изградње нове инфраструктуре, 2) податке о процени вредности инвестиција у инфраструктуру, 3) податке о вероватноћи поврата инвестиције за случај да изузећа не буде за које потребе анализира нарочито ризик некоришћења нове инфраструктуре и ризик промене обима трошкова и прихода као и предлог начина образовања цена приступа транспортном систему и њиховог усклађивања током периода за који се захтева изузеће.

У том смислу ГАСТРАНС д.о.о. је доставио елаборацију о неопходности изузећа у вези са ризицима повезаним са инвестицијом посебно у контексту разматрања банкабилности пројекта и његове финансијске одрживости, као и друга тражена документа на основу којих је Агенција оценила испуњеност овог услова.

Приликом оцењивања испуњености овог услова, Агенција је нарочито узела у обзир специфичности тржишта Републике Србије, што је у складу са чланом 288. став 6. тачка 5 Закона. Те националне специфичности, по мишљењу ГАСТРАНС д.о.о., су следеће:

- у Републици Србији досада није реализован ниједан пројекат где је пројектно друштво привукло [...];
- ниједно српско приватно друштво без подршке јаким и кредитно способних чланова не може да прибави средства за финансирање пројеката транспортних система ове величине;
- изградња и управљање гасоводом не спада међу пројекте за које се могу добити стимулације за улагање на основу Закона о улагањима (Службени гласник Републике Србије бр. 89/2015) и Правилника о условима и начину за привлачење директних инвестиција (Службени гласник Републике Србије бр. 18/2018). Стога се пројектни ризици не могу умањити прибављањем стимулација за инвестицију од Републике Србије;
- изградња Новог интерконектора није делимично финансирана подршком у виду субвенција трећих земаља или ЕУ које би могле да допринесу смањењу ризика;
- осим два пројекта реализована у протеклих петнаест година, конкретно изградња гасовода између подземног складишта природног гаса Банатски двор и Госпођинаца (са инвестицијом од око 11 милиона ЕУР), и изградња пролаза испод реке Дунав (пре око 13 година где је вредност инвестиције била око 3 милиона ЕУР), српски сектор транспорта гаса није имао никакве значајније инвестиције од 1990их. У суштини, тржиште стагнира и нема никаквих улагања која би омогућила развој инфраструктуре.

На основу увида у достављену документацију утврђено је да је

[...]

Редни број	Опис података/показатеља	Вредност
1.	Процењена вредност инвестиције (у 000 ЕУР)	(...)
1.1.	Процењена вредност инвестиције у изградњу инфраструктуре (у 000 ЕУР)	(...)
1.2.	Процењена вредност првог пуњења гасовода (у 000 ЕУР)	(...)
2.	Резидуална вредност пројекта (у 000 ЕУР)	(...)
3.	Извори финансирања инвестиције (у 000 ЕУР)	(...)

	ЕУР)	
4.	Планирани период употребе инфраструктуре (број година)	(...)
Редни број	Инвестициони критеријуми	Према студији испативости
1.	Нето садашња вредност (у 000 ЕУР)	(...)
2.	Интерна стопа приноса (у %)	(...)
3.	Период повраћаја (број година)	(...)
4.	Дисконтна стопа (у %)	(...)
5.	Дисконтовани период повраћаја (бр.год.)	(...)

.....]

а) Анализа осталих економско-финансијских ризика улагања у инфраструктуру (члан 5. тачка 3) Правилника)

Подносилац захтева ГАСТРАНС д.о.о. у Захтеву за изузеће наводи одређене економско-финансијске ризике улагања у инфраструктуру а који се са становишта Агенције могу сматрати објективним и који се могу прихватити:

- Величина пројекта. Вредност инвестиције у изградњу Пројекта и физичке карактеристике пројекта (дужина, капацитет итд.) су изузетно великог обима у односу на величину тржишта природног гаса Републике Србије што последично носи значајне ризике и улагања које не могу сносити само корисници домаћих система за транспорт природног гаса.

- Веома ограничене могућности финансирања пројекта ове величине од стране постојећих оператора транспортног система у Републици Србији. Имајући у виду дугорочни финансијски положај и капацитете домаћих оператора транспортног система, укључујући кадровске и логистичке ресурсе, објективна је процена да су њихове могућности финансирања пројекта ове величине јако ограничене. Иста процена се односи и на могућности државних помоћи и субвенција из трећих земаља (укључујући и ЕУ).

- ГАСТРАНС д.о.о. на које се могу расподелити економско-финансијски ризици улагања. Наиме, ГАСТРАНС д.о.о.има само једног директног члана, односно два крајња члана, што отежава могућности прибављања капитала и смањује могућности дисперзије ризика.

- Ограничено интересовање корисника система који нису чланови, односно са члановима повезана лица. Успешност Пројекта, мерена жељеним повратом инвестиције и његовом сигурношћу који су услов за обезбеђење финансирања Пројекта у значајној мери је условљена постојањем дугорочних уговора о транспорту за доминантни део капацитета Новог интерконектора. Дугорочна финансијска стабилност и предвидљивост пројекта је неопходна за финансирање пројекта ове величине.

Агенција је такође оценила да исказано интересовање трећих страна за коришћење услуга Новог интерконектора, које износи само око [...], потврђује да би пружање услуге под регулисаним условима, имајући у виду ограничено исказано интересовање, било недовољно за реализацију Пројекта. Према томе оцењује се да је Захтев за изузеће основан, пошто Пројекат неће бити реализован ако његови инвеститори (друштва која су добављачи и произвођачи природног гаса која су део власничке структуре која укључује ГАСТРАНС д.о.о.) немају право на извесно загарантовано дугорочно коришћење капацитета Новог интерконектора.

Уз то, ГАСТРАНС д.о.о. у Захтеву за изузеће као посебан ризик улагања наводи да потенцијално прекорачење трошкова Пројекта није могуће повратити методологијом обрачуна тарифе за национални транспортни систем којим управљају постојећи оператори транспортних система. Иако се методологијом за одређивање цене приступа систему за транспорт природног гаса која се примењује у Републици Србији обезбеђује покриће свих оправданих трошкова пословања и одговарајући принос на ефикасно уложена

средства у обављању делатности транспорта природног гаса, треба имати у виду да примена важеће методологије не би могла да обезбеди стабилност прихода у дужем временском периоду, што је основна претпоставка да би неко приступио инвестирању. Такође, наводи ГАСТРАНС д.о.о. да се методологија за одређивање цене приступа систему за транспорт природног гаса у претходном периоду више пута мењала је тачна, при чему је реално очекивати измене методологије и у будућем периоду услед планираног прилагођавања регулативи ЕУ (између осталог, могућа је промена метода регулације цена са метода „интерне стопе приноса“ на подстицајне методе).

Уважавајући чињеницу, као што је наведено, да је овај пројекат високоризичан као и то да постојећа методологија поред тога што не искључује могућност промене у наредном периоду, она и не предвиђа могућност да се тарифе утврђују за дужи временски период чиме се утиче на ризик од недовољне искоришћености капацитета и промена у приходима, који су уједно и основни критеријум везани за ризик да се инвестиција реализује, сматрамо да то неће бити могуће уколико јој се не додели изузеће.

б) Захтев за изузимање од примене регулисаних цена

Полазећи од претходно наведених разлога, Актом о изузећу предвиђено је и изузеће од примене регулисаних цена. Уважавајући тај захтев, овим актом дефинисани су основни принципи на којима будући начин образовања цена приступа транспортном систему треба да се заснива. Основни циљеви приликом дефинисања тих принципа заснивали су се на потреби да будући начин образовања цена обезбеди јасан и недискриминаторан приступ утврђивању тарифа за дугорочно резервисани капацитет. То подразумева прецизно и недвосмислено утврђену формулу за утврђивање потребног прихода који би требао да се оствари из тарифа. Уз то, подразумева јасно утврђене процедуре и начине на основу којих будуће корекције тарифа могу да се изведу. То значи да ће и сва будућа одступања пројектованих од остварених трошкова, као што су инвестициони трошкови, оперативни трошкови, трошкови кредитирања и слично, сваке године се проверавати и по потреби, за износ и смер њихове корекције, формирати нова тарифа која би била непроменљива у периоду од једне године. То уједно укључује и рокове, потребну документацију коју је неопходно доставити агенцији ради провере да ли су будуће тарифе формиране у складу са методологијом. Недискриминација подразумева да ни један корисник транспортног система, по питању тарифа, не сме да буде у повлашћеном положају.

Уважавајући специфичност Пројекта и динамику његове изградње и активирања појединих деоница, посебно су дефинисане тарифе и начин њиховог утврђивања у периоду док Нови интерконектор не достигне своју пуну употребу капацитета. Због ризика да предложени начин формирања тарифа, у овом случају за последицу има скоковито кретање тарифа у посматраном периоду, да би се то избегло, предвиђен је посебан начин за њихово утврђивање, који би требао да обезбеди линеарно и постепено достизање тарифа у годинама када ће бити пуна употреба капацитета.

в) Анализа оправданости траженог периода изузећа

Чланом 288. став 6. Закона прописана је обавеза Агенције да приликом одлучивања о захтеву за изузеће, између осталог, размотри трајање изузећа и планирани период употребе инфраструктуре.

ГАСТРАНС д.о.о. је у Допуни смањио период изузећа на 20 година.. Агенција сматра да изузеће за период од 20 година омогућава банкабилност пројекта, обзиром на рокове за повраћај позајмљених средстава, ствара претпоставке за обезбеђење средстава за изградњу и успешан рад гасовода ГАСТРАНС д.о.о., односно да обезбеђује неопходно време које омогућава да се из нето прилива надокнаде сва инвестициона улагања.

На то указују и резултати исказани у студији изводљивости пројекта. У делу који се бави инвестиционим критеријумима, исказана су два периода повраћаја. Један је стварни период повраћаја

(Simple Year Payback) od 16.godina, dok je drugi dinamički diskontovani period povraћаја koji iznosi 27. godina. Prvi, stvarni period povraћаја predstavља statički pokazatelj, jer u obzir ne uzima vremensku vrednost novca. Otuda se ovačav pristup za obracun perioda povraћаја, zbog svoje jednostavnosti, u praksi koristi uglavnom kada su u pitanju maња или једнократна ulagaња sa kratkim rokom povraћаја. Obzirom na veličinu ovog projekta, његову ročnost sa stanovišta и ulagaња и трајања, примеренији критеријум за оцену дужине изузећа је дисконтovани период повраћаја. Како дужина трајања изузећа мора бити једнака или мања од рока повраћаја ulagaња, узимајући у обзир да дисконтovани период повраћаја износи 27 година, трајање изузећа од обавезе примене регулисаних цена од 20 година се уклапа у овај захтев.

На основу свега претходно изнетог, као и на основу чињенице да расподела до 20 година постоји и у европској регулативи и пракси, Агенција оцењује да је дугорочна расподела капацитета за период од 20 година прихватљива, узимајући при томе у обзир позитивно мишљење Секретаријата Енергетске Заједнице за пројекат гасовода ТАР за расподелу капацитета и комплетног изузећа од 25 година

На основу података и документације које је доставио ГАСТРАНС д.о.о. планирани период употребе предметне инфраструктуре је 40 година. Корисни век трајања предметне инфраструктуре је усклађен са Одлуком о начину, поступку и роковима вођења књиговодствених евиденција, спровођења раздвајања рачуна по делатностима и доставе података и документације за потребе регулације („Службени гласник Републике Србије“, бр. 65/14).

На основу изнетог, Агенција је оценила да је захтев изузеће од примене регулисаних цена у трајању од 20 година оправдан, да се ГАСТРАНС д.о.о. обавезује да цене образује на начин како је одређено у тачки 12 овог решења, укључујући и начин и рокове усклађивања тарифа које ће образовати сагласно методологији коју доноси током трајања права на изузеће, и да обрачун тарифа и податке и релевантну документацију којима се документују актуелни елементи потребног прихода и обрачун корекционог елемента за претходну годину, мора доставити Агенцији најкасније 90 дана пре дана почетка њихове примене, заједно са подацима и документацијом сходно примењујући акт којим се регулише начин, поступак и рокови вођења књиговодствених евиденција, спровођењу раздвајања рачуна по делатностима и доставе података и документације за потребе регулације.

Стога, имајући у виду одлуке о изузећу које су до сада донете¹⁰, и ценећи аргументе у контексту националних специфичности, Агенција је закључила да је овај услов испуњен.

3. Да нови интерконектор мора бити у власништву правног или физичког лица које послује у другом правном субјекту одвојеном од оператора система у оквиру којег ће нови инфраструктурни објекат бити изграђен

ГАСТРАНС д.о.о. у Захтеву за изузеће наводи да по изградњи новог интерконектора и под условом одобравања изузећа, намерава да на обавља делатност транспорта природног гаса и управља Новим интеркоенктором као оператор транспортног система.

На основу увида у Захтев за изузеће и приложене доказе утврђено је да ће нови интерконектор градити ГАСТРАНС д.о.о, који је посебан правни субјект и који није оператор система. Такође, Агенција је утврдила да ће ГАСТРАНС д.о.о. градити нови инфраструктурни објекат својим средствима и по основу

---

¹⁰ Заједничко мишљење у случају ТАП, у глави 3.3 наводи следеће – „јасно, величина пројекта ТАП, нарочито кад се пореди са националним тржиштима Грчке и Албаније, је таква да обим или друге ризике не могу да носе корисници националног гасног система, односно на основу регулисаног режима права приступа трећих лица, без нарушавања одрживости одговарајућих националних система.“

градње стећи право власништва на новом интерконектору на коме ће обављати деланост транспорта природног гаса.

4. Да корисници новог интерконектора сnose трошкове коришћења тог објекта

ГАСТРАНС д.о.о. у захтеву наводи да по изградњи новог интерконектора и под условом одобравања изузећа, намерава да образује цене услуга транспорта у складу са предложеном методологијом и одобреним изузећем од обавезе примене регулисаних цена.

Увидом у достављену документацију Агенција је утврдила да ће корисници новог интерконектора сносити трошкове коришћења услуга на новој инфраструктури, и да ће висину ових трошкова одређивати и обрачунавати корисницима ГАСТРАНС д.о.о. ради наплате у своје име и за свој рачун.

5. Да изузеће не спречава конкуренцију, ефикасно функционисање унутрашњег тржишта природног гаса и ефикасан рад регулисаних система са којим се нови интерконектор повезује

Приликом оцене овог захтева, Агенција нарочито указује да је имала у виду критеријуме које Европска Комисија користи:

Критеријум 1 - да изузеће неће имати негативног ефекта на конкуренцију;

Критеријум 2 - да изградња изузете инфраструктуре неће имати негативног утицаја на ефективно функционисање тржишта; и

Критеријум 3 - да изградња изузете инфраструктуре неће резултовати повећањем тарифа регулисаних система

Критеријум 1 - да изузеће неће имати негативног ефекта на конкуренцију

Критеријум да изузеће неће имати негативног ефекта на конкуренцију има другачији приступ у односу на ефекте које Нови интерконектор има на конкуренцију (одељак 1 б) зато што фокус није на конкретним ефектима инвестиције, него на потенцијалним негативним ефектима самог изузећа. Потребно је утврдити да ли изузеће може изазвати негативне последице на структуру конкуренције тржишта одобравањем овлашћења учесницима на тржишту која би им омогућила да остваре тржишне утицаје које иначе не би имали.

Нови интерконектор је део новог правца за транспорт природног гаса од Турске, преко Републике Бугарске и Републике Србије до Мађарске. Део природног гаса из овог извора је могуће из Мађарске транспортовати у све земље са којима је повезана, с обзиром да је капацитет Новог интерконектора на граници између Републике Србије и Мађарске већи од потреба за увозним гасом у Мађарској. Нови интерконектор ће бити нови инфраструктурни објекат новог оператора транспортног система, док ће се у Републици Бугарској и Мађарској вршити проширење постојећих регулисаних транспортних система.

Проширење транспортног система у Републици Бугарској подразумева изградњу инфраструктуре која ће омогућити значајне капацитете за увоз природног гаса из Турске, као и изградњу интерконектора између Републике Бугарске и Републике Србије. Изградњом улазне тачке у бугарски транспортни систем из Турске ће бити омогућен увоз природног гаса из различитих извора што ће позитивно утицати на конкуренцију на тржишту природног гаса у Бугарској. Гасовод IGB за који је покренут поступак изузећа треба да повеже транспортне системе Републике Грчке и Републике Бугарске. Планирани капацитет IGB интерконектора је 3 милијарде m³ годишње, али обавезујућа расподела капацитета је више пута била неуспешна због недовољног комерцијалног интереса. Изградњом Новог интерконектора, повећаће се тржиште природног гаса за пласман природног гаса из IGB интерконектора и на Републике Србију, Мађарску и друге земље које су

повезане са мађарским транспортним системом, што може позитивно да утиче на искоришћеност овог гасовода и повећање конкуренције.

Оцењује се да ће изградња Новог интерконектора имати позитиван утицај на регулисани транспортни систем у Републици Бугарској, на IGB интерконектор, као и на тржиште природног гаса у Републици Бугарској. Исто важи и за тржиште природног гаса и систем у Турској. Позитиван ефекат у великој мери потиче из чињенице да су ти пројекти комплементарни и да је то синергија коју ће конкурентна природа тржишта и транспортних система у тим земљама прихватити.

Транспортни систем Србије је линијског типа и радијалним развојем система од севера ка југу што га чини изузетно осетљивим у смислу поузданости и обезбеђења сигурности снабдевања, јер сваки прекид испоруке на узводном делу може изазивати поремећаје у испоруци на излазним местима из транспортног система која су низводно од места прекида. Нови интерконектор ће омогућити повећање поузданости транспортног система у Србији. Тражено изузеће не би требало да ограничи тај ефекат пошто омогућава проток природног гаса из постојећих и нових извора од југа ка северу.

Нови интерконектор ће имати три излазне тачке ка постојећем транспортном систему у Републици Србији. Повећање броја улазних тачака за увоз природног гаса у Србији са садашње једне на четири ће имати вишеструко позитиван утицај. С обзиром да ће радни притисак у Новом интерконектору бити већи него у постојећем транспортном систему, подићи ће се радни притисак у постојећем транспортном систему у Републици Србији. Прва излазна тачка из Пројектног гасовода ће омогућити повећање радног притиска у јужном делу постојећег транспортног система у Србији и решити проблем великог пада притиска у систему у зимском периоду од севера ка југу, јер су сада све улазне транспортног система Србије у северном делу.

Повећање притиска у јужном делу постојећег транспортног система у Републици Србији ће омогућити изградњу нових гасовода како у том делу Републике Србије, али и изградњу интерконектора са суседним земљама што до сада није било могуће због ниских притисака у транспортном систему Србије.

Агенција оцењује да ће изградња Новог интерконектора имати позитиван утицај на регулисани транспортни систем у Републици Србији. Омогућавање увоза природног гаса у Републици Србију из два правца и повећање увозних капацитета на улазним тачкама ће створити услова за конкуренцију за увоз природног гаса и имаће позитивне ефекте на функционисање тржишта природног гаса у Републици Србији.

Проширење транспортног система у Мађарској подразумева изградњу инфраструктуре која ће омогућити значајне капацитете за увоз природног гаса из правца Републике Србије. На тачки интерконекције између Републике Србије и Мађарске ће бити могућ повратни проток природног гаса. Изградњом улазне тачке у мађарски транспортни систем из Републике Србије ће бити омогућен увоз природног гаса из различитих извора што ће позитивно утицати на конкуренцију на тржишту природног гаса у Мађарској. С обзиром да су капацитети за увоз природног гаса из правца Републике Србије већи него потребе за увозом природног гаса за Мађарску, као и да постоје други улази у мађарски транспортни систем, за очекивати је да ће се део количина природног гаса увезених у Мађарску из правца Републике Србије, транспортовати у друге земље, односно да ће постојати позитивни ефекти на функционисање тржишта природног гаса у југоисточној Европи, али и централној Европи.

Агенција оцењује да ће изградња Новог интерконектора имати позитиван утицај на регулисани транспортни систем у Мађарској, као и на тржиште природног гаса у Мађарској и регионима југоисточне и централне Европе.

Агенција оцењује да, ако захтевано изузеће буде одобрено, неће бити негативног утицаја на конкуренцију.

Критеријум 2 - изградња изузете инфраструктуре неће имати негативног утицаја на ефективно функционисање тржишта

За потврду усаглашености са овим критеријумом потребно је доказати да оптимизација рада Новог интерконектора неће довести до загушења у повезаним транспортним системима. Овакав сценарио се постиже постављањем услова за транспарентношћу и управљања капацитетима за Нови интерконектор.

Приликом утврђивања капацитета Новог интерконектора, ГАСТРАНС д.о.о. је усагласио капацитете на тачкама интерконекције са транспортним системима у Републици Бугарској, Републици Србији и Мађарској, односно капацитет на излазној тачки из бугарског транспортног система према Новом интерконектору је једнак капацитету улазне тачке Новог интерконектора. Капацитет на излазној тачки из Новог интерконектора према мађарском транспортном систему је једнак капацитету улазне тачке у мађарски транспортни систем из Републике Србије. Такође, усаглашени су минимални радни притисци на тачкама интерконекције.

ГАСТРАНС д.о.о. је прихватило да на тачкама интерконекције примењује одредбе мрежних правила која су обавезујућа за оператере транспортних система у земљама ЕУ која се односе на оперативну сарадњу повезаних оператора транспортних система.

Нови интерконектор ће имати већи радни притисак него постојећи транспортни систем у Републици Србији. Стога Нови интерконектор не може изазвати загушење. Споразумом о радном режиму између два транспортна система ће усагласити рад Новог интерконектора и постојећег транспортног система у Републици Србији.

Усклађивањем процедуре за краткорочну расподелу капацитета и процедура за управљање загушењем између Новог интерконектора и повезаних транспортних система се избегава загушење капацитета на тачкама интерконекције између Новог интерконектора и повезаних транспортних система и постизаће позитиван утицај на ефективно функционисање тржишта.

Изградња Новог интерконектора неће довести до загушења у повезаним транспортним системима, па неће имати негативног утицаја на ефективно функционисање тржишта.

Критеријум 3 -изградња изузете инфраструктуре неће резултовати повећањем тарифа регулисаних система

Анализа утицаја изградње Новог интерконектора на тарифе за транспорт транспортних система у Републици Бугарској и Мађарској је у надлежности националних регулатора Републике Бугарске и Мађарске. У наставку су наведене информације везано за интересовање за коришћењем капацитета и потребним инвестицијама на интерконекторима са ова два транспортна система са којима Агенција располаже у овом моменту.

С обзиром да је у необавезујућој фази испитивања тржишта природног гаса за изградњу Новог интерконектора исказан велики интерес за дугорочно уговарање капацитета на улазној тачки из Републике Бугарске, исти интерес постоји и на транспортном систему Бугарске за транспорт према Републици Србији. Очекује се да приходи од транспорта природног гаса из правца Турске према Републици Србији буду довољни за покривање трошкова проширења транспортног система у Републици Бугарској, па се не очекује повећање тарифе.

С обзиром да је у необавезујућој фази испитивања тржишта природног гаса за изградњу Новог интерконектора исказан велики интерес за дугорочно уговарање капацитета на излазној тачки Мађарска, исти интерес постоји и на улазу у транспортни систем Мађарске из Републике Србије. Очекује се да приходи од транспорта природног гаса из правца Републике Србије у мађарском транспортном систему буду довољни за покривање трошкова проширења транспортног система у Мађарској, па се не очекује повећање тарифе. Планирано је да се Нови интерконектор повеже са постојећим транспортним системом у Републици Србији у три тачке. Све те три излазне тачке које су део Новог интерконектора су врло близу постојећем транспортном систему у Републици Србији, те повезивање Новог интерконектора са постојећим транспортним системом у Републици Србији неће изазвати повећање тарифа за коришћење постојећег транспортног система у Републици Србији.

Изградња Новог интерконектора, са предвиђеним периодом коришћења неће резултовати повећањем тарифа регулисаних система. Напротив, веома је вероватно да ће водити њиховом умањењу услед притиска конкуренције.

На основу свега наведеног Агенција је оценила да изузеће новог интеркоенктора не спречава конкуренцију, ефикасно функционисање унутрашњег тржишта природног гаса и ефикасан рад регулисаних система са којима ће бити повезан будући гасовод, с обзиром да испуњава све критеријуме.

Оцена испуњености услова за одобравање изузећа од обавезе власничког раздвајања

ГАСТРАНС д.о.о. је затражио изузеће од обавезе власничког раздвајања прописаних чланом 224. став. 2. и 225. Закона.

На основу увида у документацију приложену уз захтев утврђено је да је ГАСТРАНС д.о.о. једночлано друштво, основано по прописима Републике Србије за обављање цевоводног транспорта, као претежне делатности, да је његов једини члан акционарско друштво South Stream AG, основано по прописима Швајцарске, са седиштем у Швајцарској, Кантон Цуг, и да су чланови друштва South Stream AG ГАЗПРОМ ТРАНСГАЗ КРАСНОДАР које има 51% акција и ЈП Србијас, са уделом од 49% акција у друштву South Stream AG.

Оба друштва, и ГАСТРАНС д.о.о. и South Stream AG основани су за послове развоја, финансирања, изградње, експлоатације и одржавања деонице гасовода Јужни ток, која ће се градити у Републици Србији ради транспорта кроз и испоруку гаса у Републику Србију.

ЈП Србијас представља вертикално интегрисано предузеће у смислу Закона, основано да обавља делатност транспорт и управљање транспортним системом за природни гас, складиштење и управљање складиштем природног гаса, дистрибуције и управљање дистрибутивним системом за природни гас, снабдевање природним гасом, јавно снабдевање природним гасом, комбинована производња електричне и топлотне енергије, истраживање и производња природног гаса, које делатности може да обавља и преко зависних друштава. Иако је ЈП Србијас основало зависна друштва за обављање делатности транспорта и дистрибуције природног гаса, све наведене делатности обавља и даље ЈП Србијас које је 100% у власништву Републике Србије.

Већински власник друштва South Stream AG је ГАСПРОМ ТРАНСГАЗ КРАСНОДАР које је основано за обављање делатности цевоводног транспорта природног гаса, коју претежно обавља.

ГАСПРОМ ТРАНСГАЗ КРАСНОДАР је 100% у власништву ГАСПРОМ-а које је као вертикално интегрисано предузеће регистровано за обављање производње нафте и природног гаса, производња гасног кондензата, дистрибуцију гаса преко дистрибутивног система, снабдевање гасом, неспецијализовану трговину, транспорт гаса преко цевовода и производа добијених њиховом прерадом.

ГАСПРОМ-ова зависна друштва ГАСПРОМ ЕКСПОРТ и ГАСПРОМ Schweiz обављају делатности спољнотрговинског промета и извоза природног гаса.

ГАСПРОМ и његово зависно друштво Centrex Europe Energy&Gas AG су већински власници у друштву Yugorosgaz, у коме ЈП Србијас има 25% власништва, које је основано за обављање делатности снабдевања, јавног снабдевања и дистрибуције природног гаса, а чије 100% зависно друштво Yugorosgaz Transport d.o.o. обавља делатност транспорта.

Осим тога, ГАСПРОМ ЕКСПОРТ је власник 51% удела у Банатски двор д.о.о. које је основано за складиштење природног гаса, у коме преосталих 49% удела има ЈП Србијас.

Чланом 222. Закона утврђено је да делатност транспорта природног гаса и управљања транспортним системом обавља оператор транспортног система, са правима и обавезама утврђеним овим законом.

Члан 224. став 1. Закона прописује да је оператор транспортног система мора бити власник транспортног система.

Члан 224. став. 2. Закона прописује да оператор транспортног система мора бити самостално правно лице које није део вертикално интегрисаног предузећа и који је независан од обављања енергетских делатности производње и снабдевања природним гасом.

Увидом у садржину Захтева за изузеће утврђено је да ГАСТРАНС д.о.о. не тражи изузеће од обавезе примене одредбе члана 224. став 1. Закона, већ како се у њему истиче, има намеру да стекне право

власништва грађењем, што је, уосталом, услов за одобравање изузећа прописан чланом 288. став 1. тачка 3) Закона.

ГАСТРАНС д.о.о. у Захтеву за изузеће ограничава тражено изузеће од власничког раздвајања искључиво од обавезе примене члана 224. став. 2. Закона који утврђује да оператор транспортног система мора бити самостално правно лице које није део вертикално интегрисаног предузећа и који је независан од обављања енергетских делатности производње и снабдевања природним гасом.

Како се начин остваривања независности оператора система детаљно уређује чланом 225. Закона, то ГАСТРАНС д.о.о. у захтеву истиче да ово изузеће од примене члана 224. став. 2. Закона подразумева и изузеће од одредби које уређују начин остваривања независности оператора система из члана 225. Закона.

Да би се обезбедила недискриминација корисника транспортног система, услов власничког раздвајања захтева да правни субјекат не врши директно или индиректно контролу над другим правним субјектом који обавља делатност производње или снабдевања гасом и да у исто време врши директно или индиректно контролу над оператором транспортног система. Услов власничког раздвајања постоји и у случају инверзије ове структуре, када се захтева да не постоји директна или индиректна контрола над оператором транспортног система заједно са директним или индиректним контролом над правним субјектом који обавља делатност производње или снабдевања гасом..

ГАСТРАНС д.о.о. је показао да Пројекат не би био реализован без финансијских обавеза – путем резервације капацитета и капиталних обавеза – чланова који врше контролу над правним субјектима који обављају производњу или снабдевање природним гасом. Стога је неопходно потпуно изузеће ГАСТРАНС д.о.о. од ових захтева. У овом погледу, ГАСТРАНС д.о.о. је у истој ситуацији као TAP, Nabucco гасовод, SK-HU интерконејтор или ICGB интерконејтор, којима је свима било или је одобрено потпуно изузеће од овог захтева.

Ако захтев за изузеће од члана 224. став 2. Закона не би био прихваћен, изградња Новог интерконејтора и његово управљање би били раздвојени једно од другог. У овим околностима, ГАСТРАНС д.о.о. би имао право да реализује део Пројекта (односно да изгради Нови интерконејтор) али не и да спроведе други део (односно да обавља делатност транспорта природног гаса и управљање Новог интерконејтора). ГАСТРАНС д.о.о. би било принуђен или да пренесе власништво над Новим интерконејтором или би се већински удео у ГАСТРАНС д.о.о. пренесе на треће лице (које је независно и самостално у смислу члана 224. став 2. Закона) одмах након завршетка изградње. Ова обавеза преноса је у супротности са главним параметрима Пројекта и стога би резултирала да ГАСТРАНС д.о.о. не буде у могућности да реализује инвестицију у Нови интерконејтор.

Агенција је такође на становишту да би изузеће од овог захтева било допуњено методологијом за расподелу капацитета чланова и расподелу капацитета трећих лица, како је регулисано у Одлуци о расподели капацитета. Ово би помогло у обезбеђивању да повезаних лица која се баве производњом или снабдевањем немају утицај на расподелу капацитета ГАСТРАНС д.о.о. и да не долази до дискриминације, пошто ће ГАСТРАНС д.о.о. следити регулисани процес који ће, према становишту Агенције, резултирати недискриминаторном третману свих корисника транспортног система.

У овом погледу, захтеви које намеће Агенција би били обимнији од захтева успостављених од стране других националних регулаторних тела и Енергетске заједнице у случају TAP пројекта, где су ad hoc услови за независног оператора транспорта, у односу на расподелу капацитета били ограничени у захтевима да сва финансијска надзорна права буду у надлежности органа за одлучивање који може независно да доноси одлуке са значајним утицајем на вредност имовине чланова, као што је расподела капацитета у гасоводу, и да ово тело не може да се меша у свакодневно пословање друштва или у рад гасовода.

Услови за власничко раздвајање из Закона такође захтевају да правни субјекат није овлашћен да именује чланове надзорног одбора или друге органе управљања или законске заступнике оператора транспортног система и да у исто време директно или индиректно врши контролу над субјектом који обавља делатност снабдевања или производње природног гаса. Штавише, захтева да исто лице није овлашћено да буде члан надзорног одбора или других органа управљања или законски заступник оператора транспортног система и друштва која обавља делатност снабдевања или производње.

Агенција смтра да сврха ових захтева није да ограничи контролу чланова ГАСТРАНС д.о.о. или других повезаних лица путем именовања чланова органа управљања. У супротном, Законске обавезе које су транспоноване из члана 9 (1) тачка (b) Директиве о гасу би биле сувишне пошто се контролна права увек врше путем доношења одлука у органима управљања. Напротив, сврха ове одредбе је да обезбеди довољну сигурност поверљивих информација корисника транспортног система који нису повезана лица и да пословање оператора транспортног система генерално буде једнако према свима и да субјекти који обављају делатност снабдевања или производње немају предност која је последица чланства њихових представника у органима управљања ГАСТРАНС д.о.о.

Агенција указује да је у погледу албанске деонице ТАР гасовода, привредно друштво ТАР АГ био у потпуности изузет од тачки (c) и (d) члана 9. (1) Директиве о гасу, али да је Енергетска заједница наметнула следеће захтеве:

- чланови органа управљања и лица која имају одговорности у вези са руковођењем у ТАР АГ не учествују ни у једној корпоративној структури акционара ТАР АГ-а који су одговорни за свакодневну производњу и снабдевање гасом;
- доказ да су професионални интереси одговорних лица у управљању у ТАР АГ-у узети у обзир на начин који обезбеђује да су они способни да независно делују;
- достављање доказа да ће оператор транспортног система имати програм недискриминаторног понашања, чију ће примену пратити лице задужено за праћење програма недискриминаторног понашања, које је запослен од стране овог оператора.

У циљу одобравања изузећа од члана 225. Закона (којим су транспоноване тачке (c) и (d) члана 9. (1) Директиве о гасу), ГАСТРАНС д.о.о. је у Допуни приложио предлог Програма. Агенција сматра да, је доношење Програма неопходан услов којим се обезбеђује недискриминаторност, и заштита поверљивости података из члана 225. Закона (којим су транспоноване тачке (c) и (d) члана 9. (1) Директиве о гасу), нарочито имајући у виду обим одобреног изузећа од приступа трећих лица и примене механизма расподеле капацитета одређених диспозитивом овог решења и Одлуком о расподели капацитета.

Како изузеће од власничког раздвајања из члана 224. став 2. и члана 225. Закона не би могло бити одобрено без наметања прописаних обавеза које уређују заштиту комерцијално поверљивих информација и недискриминаторан третман корисника система, то је

ГАСТРАНС д.о.о. је предложио следеће обавезе:

1. ГАСТРАНС д.о.о. ће имати Програм, који представља Прилог 4 Допуне, чије спровођење ће пратити лице задужено за праћење Програма које је независно од чланова ГАСТРАНС д.о.о. Овим се, према ГАСТРАНС д.о.о., обезбеђује да комерцијално осетљиви подаци о корисницима транспортног система који су доступни ГАСТРАНС д.о.о. и/или његовим запосленима не буду доступни субјектима који обављају енергетску делатност производње или снабдевања природним гасом;

2. ГАСТРАНС д.о.о. ће извршити расподелу капацитета који остане нерасподељен у обавезујућој фази испитивања интересовања тржишта а који није изузет од приступа треће стране у складу са мрежним правилима за расподелу капацитета NC SAM када а буду усвојена у Републици Србији;

3. ГАСТРАНС д.о.о. ће на прву расподелу капацитета током обавезујуће фазе испитивања интересовања тржишта и све касније расподеле капацитета примењивати тарифу и модел усклађивања тарифе, користећи форму из Прилога 2 Допуне;

4. од почетка комерцијалног рада гасовода, ГАСТРАНС д.о.о. ће имати довољно људских, техничких, материјалних и финансијских ресурса за обезбеђивање независног управљања гасоводом приликом свакодневног пословања;

5. током периода изградње Пројекта, а уколико је потребно и током оперативног периода, ГАСТРАНС д.о.о. ће успоставити и одржавати корпоративни орган надлежан за доношење одлука на нивоу ГАСТРАНС д.о.о. или његовог јединог члана, који орган ће остваривати права члана на финансијски надзор, у погледу

одлука/питања која су од материјалног утицаја на имовину Пројекта и која неће превазилазити овлашћења из тренутних корпоративних докумената ГАСТРАНС д.о.о. и South Stream AG; и

б. од почетка оперативног рада, ГАСТРАНС д.о.о. ће имати установљену корпоративну структуру управљања која ће адекватно узети у обзир професионалне интересе било ког лица које је укључено у свакодневно управљање ГАСТРАНС д.о.о. и у свакодневно вођење послова у вези са снабдевањем или производњом природног гаса његовог члана, како би се избегла дискриминација између корисника транспортног система.

ГАСТРАНС д.о.о. сматра да ће ове обавезе кумулативно осигурати:

1. безбедност/чување комерцијално осетљивих података и независност управе ГАСТРАНС д.о.о. у односу на свакодневно пословање Новог интерконектора и недискриминацију у односу на кориснике транспортног система који су повезани са члановима ГАСТРАНС д.о.о. и кориснике транспортног система који нису повезани са члановима ГАСТРАНС д.о.о. у погледу расподеле капацитета и транспортних услуга;

2. реализацију Пројекта и изградњу Новог интерконектора захваљујући кредитној способности чланова ГАСТРАНС д.о.о. који су у могућности да обезбеде довољно капитала и довољно обезбеђење за зајмодавце како би се могло обезбедити финансирање Пројекта, као и потребан обим дугорочно резервисаних капацитета на основу којих би се обезбедило финансирање Пројекта; и

3. усаглашеност са општим принципима и досадашњом праксом националних регулатора и Секретаријата Енергетске заједнице.

С обзиром на садржину навода из Допуне, Агенција указује да Закон предвиђа три модела организовања оператора транспортног система – власнички раздвојен оператор транспортног система (члан 224. и 225. Закона), независни оператор система (чланови 227-231. Закона) и независни оператор транспорта (чланови 232-238. Закона).

Услови који се намећу подносиоцу захтева приликом одобравања изузећа од обавезе власничког раздвајања нису предвиђени у Закону. Такође, ни Директива о гасу не предвиђа посебне услове или моделе у овом погледу. Напротив, структура власничког раздвајања у случају изузете нове гасне инфраструктуре треба да укључи и околности, структуре и захтеве појединачног случаја. Имајући у виду праксу одлучивања Европске комисије, Секретаријата Енергетске заједнице и националних регулаторних тела, где су околности упоредиве, ГАСТРАНС д.о.о. у захтеву истиче да не постоји ни један модел нити опште прихваћени захтеви који се у поступку изузећа сматрају алтернативним моделом власничког раздвајања. Прегледом одлука у случајевима TAP, Nabucco, Gazelle и SK-HU интерконектора, тешко је установити конзистентан сет захтева који су били примењени на алтернативне моделе власничког раздвајања.

Агенција такође сматра да захтеви за власничким раздвајањем нису довољни, већ да је потребно наложити додатне обавезе оператору транспортног система да би осигурали недискриминаторан приступ и коришћење транспортних услуга и заштита поверљивих информација корисника транспортног система.

Узимајући у обзир одобрено изузеће у погледу приступа трећих лица и начин расподеле капацитета садржан у овом решењу и Одлуцио расподели капацитета, која претпоставља да ће сви капацитети бити расподељени на дугорочној основи у складу са Одлуком о расподели капацитета Агенција сматра да предлог ГАСТРАНС д.о.о. за усвајање Програма и именовање лица задуженог за праћење Програма оправданим и довољним условом којим се осигурава недискриминаторан приступ и поверљив третман информација на предложени начин. У том погледу, Агенција је поредила и ценила обим Програма, који је ГАСТРАНС д.о.о. поднео у Допуни, са програмима у другим изузетим инфраструктурама и закључила да су обавезе једнаке или веће у односу на друге програме.

Обавезујући ГАСТРАНС д.о.о. да усвоји Програм (тачка 4. диспозитива овог решења), истовремено успостављајући захтеве са којим Програм треба да буде усклађен (тачка 4. диспозитива овог решења), обавезујући ГАСТРАНС д.о.о. да именује лице задужено за праћење Програма (тачке 4. и 6.), истовремено успостављајући његова овлашћења и услове за именовање како би се обезбедило да лице задужено за

праћење Програма делује независно од чланова приликом реализације Програма (тачке 5. и 6.), све ово пре провођења обавезујуће фазе у складу са Одлуком о расподели капацитета, као и обавезујући ГАСТРАНС д.о.о. да именује ad hoc тело састављено од независних чланова ради одлучивања о приговорима учесника у обавезујућој фази (тачка 4.), Агенција оцењује да су тиме обезбеђени услови за недискриминаторан приступ и поверљиви третман информација.

Исто тако, у случају да део капацитета Новог интерконектора остане нерасподељен дугорочно, (што претпоставља да ће се нерасподељени капацитети расподелити на краткорочној основи у складу са тачком 8. диспозитива овог решења), спровођење расподеле капацитета ГАСТРАНС д.о.о. може вршити путем платформе за расподелу капацитета трећег лица, што исто тако може да оствари циљ недискриминаторне расподеле капацитета, чак и уколико нова гасна инфраструктура буде у власништву чланова који се баве делатношћу снабдевања и/или производње природног гаса.

Агенција је у тачки 3. диспозитива овог решења установила ограничење да комерцијално осетљиве информације у поседу ГАСТРАНС д.о.о. или његових запослених, не могу да буду доступни предузећима које се баве било којом активношћу производње или снабдевања гасом. Ова забрана се заснива на члану 225. став 5. Закона и Агенција ју је установила као додатни вид заштите поверљивих информација.

ГАСТРАНС д.о.о. је у Захтеву поднео доказ да ће, кад буде пуштен у рад, имати све неопходне ресурсе, укључујући људске, техничке, материјалне и финансијске како би могао ефективно да управља Новим интерконектором на свакодневној основи без ослањања на ресурсе својих чланова. Међутим, Агенција сматра да, ради остваривања потпуног ефекта обавеза поверљивости, транспарентности и недискриминаторности, ГАСТРАНС д.о.о. је обавезан да:

- има одвојене и различите просторије од својих повезаних лица;
- управља, са правне и организационе перспективе, одвојено од својих повезаних лица; и
- реализује препоруке лица задуженог за праћење Програма.

Ове обавезе су садржане у тачки 7. диспозитива овог решења.

Имајући у виду Програм који је ГАСТРАНС д.о.о. предложио у Допуни као и додатне захтеве које је Агенција установила у тачкама 3-7. диспозитива овог решења Агенција оцењује да је ефекат ових обавеза одговара условима које је Енергетска заједница одредила у погледу албанске деонице ТАР гасовода, и да је на основу тога изузеће члана 225. Закона (којим су транспоноване тачке (c) и (d) из члана 9. (1) Директиве о гасу) пропорционално и оправдано.

Агенција сматра да се у случају сертификације оператора транспортног система које контролише особа или особе из треће државе или трећих држава примењује члан 245., у вези са члановима 240, 241. и 246. Закона којим се транспонује члан 11. Директиве о гасу (сертификација везана за треће земље). У складу са овом одредбом, регулаторно тело мора да одбије сертификацију уколико није доказано да тај оператор транспортног система поступа у складу са захтевима за власничко раздвајање који се на њега примењују (члан 11. (3) (a) Директиве о гасу) и да додела сертификата угрожава сигурност снабдевања природним гасом уговорне стране и Енергетске заједнице (члан 11. (3) (b) Директиве о гасу).

Нови интерконектор ће изградити ГАСТРАНС д.о.о., друштво које контролише ГАСПРОМ, а које се сматра лицем из треће државе у смислу члана 245 и 246. Закона (којим је транспонован члан 11. Директиве о гасу). Овим решењем је одлучено да се одобри ГАСТРАНС д.о.о. изузимање од обавезе власничког раздвајања. Истовремено, овим решењем је оцењен утицај Новог интерконектора на сигурност снабдевања у односу и на Републику Србију и на суседне земље која процена је показала да ће Нови интерконектор унапредити сигурност снабдевања.

ГАСТРАНС д.о.о. има обавезу да се сертификује када Нови интерконектор буде изграђен. С тим у вези оцењено је да у спровођењу поступка сертификације ГАСТРАНС д.о.о. као оператора транспортног система кога контролише особа из треће државе, Агенција неће разматрати поново испуњеност прописаних услова власничког раздвајања и сигурности снабдевања оператора у вези са трећим земљама из члана 224, 225, 245. и 246. Закона, с обзиром да је овим решењем Агенција уз претходно прибављање мишљења надлежног министарства, у овом поступку утврдила да су наведени услови испуњени.

Оцена испуњености услова за изузимање Новог интерконектора од приступа треће стране

ГАСТРАНС д.о.о. је затражио изузеће од правила о недискриминаторном приступу систему у складу са чланом 283 став 1 Закона и предложио следећи механизам расподеле.

ГАСТРАНС д.о.о. је у Допуни предложио да се капацитет подели на начин описан у овом образложењу под 5. Правила и механизми за управљање капацитетима и расподелу капацитета као предуслов за доношење решења о изузећу.

ГАСТРАНС д.о.о. је истакао да принципи и кораци наведени у предлогу Правилника о расподели капацитета у обавезујућој фази који је приложио у Допуни, одражавају резултате испитивања интересовања који доказују да заинтересованост корисника транспортног система који су треће стране за коришћење Пројектног гасовода у Новом интерконектору није таква да би омогућила да ГАСТРАНС д.о.о. изгради Нови интерконектор.

[У необавезујућој фази испитивања тржишта следећа друштва су доставила понуде...]

Резултати испитивања интересовања тржишта доказују да необавезујуће понуде корисника транспортног система који су треће стране заједно износе само [...] у години највеће тражње за капацитетима, што је око [...] техничког капацитета Новог интерконектора, што јасно показује да без подршке корисника транспортног система који су чланови или повезана лица чланова и расподеле одговарајућих количина члановима и повезаним лицима чланова, изградња Новог интерконектора не би била финансијски и економски исплатива.

Стога, узимајући у потпуности у разматрање резултате испитивања интересовања тржишта, мишљења суседних националних регулатора, услова за изузеће наведених у члану 288. став 1. тачка 1)-5) Закона и члана 288. став 6. Закона (недискриминаторни приступ новој инфраструктури, период изузећа, приступ новом објекту који се гради, планирани период коришћења инфраструктуре и националне специфичности примењиве у конкретном случају) Агенција:

1. је усвојила захтев ГАСТРАНС д.о.о. да се 88% техничког дизајна пројекта Новог интерконектора приоритетно расподели друштвима Газпром експорт LLC и СРБИЈАГАС, будући да Агенција сматра да је ГАСТРАНС д.о.о. поткрепио свој захтев у том погледу Допуном и Прилозима уз исту;

2. је усвојила захтев ГАСТРАНС д.о.о. да се 12% техничког дизајна пројекта Новог интерконектора расподели трећим странама, пошто номинално исказана заинтересованост трећих страна такође укључује могућа двострука резервисања како је приказано у анализи резултата испитивања интересовања тржишта и Агенција се слаже са резоновањем ГАСТРАНС д.о.о. да номиналне резервације знатно премашују стварну потражњу у Републици Србији и Босни и Херцеговини;

3. није усвојила захтев ГАСТРАНС д.о.о. да расподела капацитета укључује кораке 3 и 4, пошто се Агенција слаже са мишљењем суседних националних регулатора да би ти кораци могли да ограниче приступ трећих страна што би могло да наруши конкуренцију на српском тржишту и да неоправдано ограничи приступ Новом интерконектору;

4. је увела правило да уколико у било којој години тражња за дугорочним капацитетом буде мања од техничког капацитета на улазној тачки или на излазним тачкама (у складу са очекиваним техничким дизајном пројекта Новог интерконектора), ГАСТРАНС д.о.о. може да измени очекивани технички дизајн и технички капацитет Новог интерконектора тако да најприближније могуће одговара техничком дизајну потребном да се задовоље сви расподељени дугорочни капацитети и краткорочни капацитети, тако да капацитет расподељен као дугорочни капацитет износи 90% капацитета Новог интерконектора а преосталих 10% капацитета Новог интерконектора буде расподељено као краткорочни капацитет Новог интерконектора на недискриминаторној основи, при чему капацитет Новог интерконектора укупно неће прећи максимални технички годишњи капацитет. Усклађивање техничког пројекта и техничког капацитета Новог интерконектора ГАСТРАНС д.о.о. заснива на резултатима обавезујуће фазе испитивања тржишта, узимајући у обзир понуде за капацитете тражене за периоде за период краћи од времена трајања изузећа.

Ово правило Агенција је утврдила из следећих разлога. Резултати испитивања интересовања тржишта показују да постоји интересовање корисника за скоро цео технички капацитет Новог интерконектора. Када тржиште показује заинтересованост за дугорочну расподелу, Агенција сматра да не би било оправдано да правила расподеле ограничавају могућност заинтересованих страна та тај капацитет резервишу на дугорочној основи.

Међутим, ако мање од целог техничког капацитета буде расподељено дугорочно услед недостатка интересовања учесника на тржишту на обавезујућој основи (у поређењу са необавезујућом осномом) тај преостали капацитет би требало да се расподели краткорочно.

Уз то, за случај сценарија када већи део техничког капацитета није резервисан дугорочно, Агенција је омогућила да ГАСТРАНС д.о.о. усклади технички дизајн и технички капацитет Новог интерконектора (да смањи технички капацитет) тако да најприближније могуће одговара техничком дизајну потребном да се обезбеде сви расподељени дугорочни капацитети и краткорочни капацитети, тако да капацитет расподељен као дугорочни капацитет износи 90% капацитета Новог интерконектора а преосталих 10% капацитета Новог интерконектора буде расподељено као краткорочни капацитет Новог интерконектора на недискриминаторној основи.

На тај начин би тарифе и следствено томе цена природног гаса за крајње кориснике у Републици Србији требало да буде нижа пошто корисници транспортног система не би били обавезни да плате тарифу за трошкове изградње техничких капацитета које тржиште не би користило.

Агенција је такође утврдила обавезу ГАСТРАНС д.о.о. да најмање на сваких шест година или према сопственој одлуци, ако то ГАСТРАНС д.о.о. сматра потребним, провери интересовање тржишта за улагање у Нови интерконектор и, уколико је такво улагање економски оправдано, да донесе инвестициони план и поднесе тај инвестициони план Агенцији на одобрење у складу са чланом 250. Закона. При утврђивању ове обавезе Агенција је узела у обзир да ће ГАСТРАНС д.о.о. изградити потпуно нову инфраструктуру, да ће већина капацитета Нове инфраструктуре бити расподељена дугорочно, сагласно овом решењу и Одлуци о расподели капацитета, док ће 10% бити расподељено краткорочно на недискриминаторан начин (у зависности од тога да ли ће се смањити технички капацитет или не), и да проширење капацитета није могуће без претходног проширења капацитета узводног система, тако да неће бити даљих улагања у Нову инфраструктуру у извесном временском периоду.

Осим члана 283 став 1 Закона, ГАСТРАНС д.о.о. је навео и друге одредбе Закона од којих би такође требало да буде изузет услед приступа треће стране, односно члан 48-57 (нарочито члан 53 став 1 тачка 4 и члан 56 став 1 тачка 2), 228, 247, 248, 249, 254, 284, 285, 286, 291, 293. и 296. Закона. Захтев ГАСТРАНС д.о.о. да буде изузет од примене наведених одредби Закона потиче из усаглашавања одређених чланова нацрта Закона са члановима релевантних прописа ЕУ.

Агенција је оценила захтев за изузеће од приступа треће стране на основу члана 283 став 1 Закона, усвојила је захтев ГАСТРАНС д.о.о. да буде изузет од приступа треће стране, и, како је горе наведено, делимично је усвојила механизам расподеле капацитета који је предложио ГАСТРАНС д.о.о. Имајући у виду обим одобреног изузећа и механизме расподеле прописане овим решењем, Агенција је сагласна да ГАСТРАНС д.о.о. треба такође, услед изузећа од приступа треће стране, да буде изузет и од обавезе:

1) да одобрава приступ треће стране у складу са чланом 228. Закона, тако да ГАСТРАНС д.о.о. има право да расподели капацитет Новог интерконектора и уговори услугу транспорта у складу са тачком 8 диспозитива овог решења;

2) давања недискриминаторног приступа транспортном систему утврђене у члану 247. Закона, тако да ГАСТРАНС д.о.о. има право да одобри приступ Новом интерконектору у складу са тачком 8. диспозитива овог решења;

3) недискриминаторног третмана потенцијалних корисника или група корисника Новог интерконектора, укључујући субјекте повезане са ГАСТРАНС д.о.о. из члана 248. став 1. тачка 12) Закона, тако да ГАСТРАНС д.о.о. има право да одобри приступ Новом интерконектору у складу са тачком 8. диспозитива овог решења;

4) да у правилима о раду утврди начин расподеле капацитета и механизме управљања загушењима у складу са чланом 254. став 1. тачка 7) и 8) Закона, тако да правила о раду транспортног система регулишу ова питања у складу са овим решењем;

5) објављивања методологије која уређује метод утврђивања цене за обрачун дугорочних услуга транспорта природног гаса, укључујући и објављивање структуре трошкова, износа тарифе и начина њеног усклађивања у складу са чланом 248. став 1. тачка 13) и 15) и чланом 254. став 1. тачка 17) и 18) Закона, осим обавезе да објављује резервну (почетну) цену за краткорочне капацитете;

6) вођења евиденција прописаних чланом 248. став 1. тачка 17) Закона;

7) примене правила о балансирању, како су уређени у члановима 248. став 1. тачка 8), 254. став 1. тачка 16), 293. и 296. Закона, тако да ГАСТРАНС д.о.о. има право да уреди и закључи уговоре о балансирању од стране оператора и да утврди у уговорима о транспорту природног гаса и правилима о раду транспортног система одредбе које ће се разликовати од правила о балансирању прописаним примењивим законом, и

8) да уговори приступ Новом интерконектору на основу уговора о приступу (уговора о транспорту гаса) који садрже елементе прописане чланом 284. Закона и правила о раду из члана 254. Закона, а у вези члана 53. став 1. тачка 4) Закона, тако да ГАСТРАНС д.о.о. има право да закључи уговоре о транспорту природног гаса, односно донесе правила о раду транспортног система у складу са овим решењем, уз сагласност Агенције.

Изузеће од горе наведених одредби Закона следи као последица изузећа ГАСТРАНС д.о.о. одобреног на основу овог решења, док би, *argumentum a contrario*, одбијање изузећа од обавеза прописаних наведеним члановима би ограничило одобрено изузеће од приступа треће стране.

С друге стране, Агенција сматра да ГАСТРАНС д.о.о. не треба да буде изузет од следећег:

- члана 249 Закона пошто овај члан регулише забрану оператору транспортног система да тргује природним гасом за потребе обезбеђивања потребних количина природног гаса за рад гасовода а не правила о транспарентности тако да Агенција одбија захтев ГАСТРАНС д.о.о. за изузеће од члана 249. Закона; и

- члана 285 Закона пошто овај члан регулише право оператора транспортног система да забрани приступ систему, а не обавезу нуђења приступа систему, тако да Агенција одбија захтев ГАСТРАНС д.о.о. за изузеће од члана 285. Закона.

Иако Агенција прихвата изузеће од обавеза у погледу приступа треће стране сагласно члану 283 став 1 Закона и у погледу услова за услуге транспорта природног гаса како је горе објашњено, то изузеће се одобрава уз обавезу ГАСТРАНС д.о.о. да реализује услове уговора о дугорочном транспорту природног гаса у дугорочном капацитету (модел уговора), и правила о раду транспортног система, у складу са обимом изузећа одобреног овим решењем, уз примену следећих захтева:

1) право корисника на „секундарну трговину“ капацитетима (уступање уговора о дугорочном и краткорочном транспорту природног гаса на трећа лица, као и право на измену дугорочног уговора у корист трећег лица);

2) право ГАСТРАНС д.о.о. да, уз писани пристанак корисника дугорочног капацитета, нуди и уговори део или целокупан дугорочно уговорени капацитет тог корисника, у своје име и за свој рачун, учесницима на тржишту у складу са примењивим прописима који уређују механизме управљања капацитетима, за период гасног месеца, три гасна месеца или гасну годину, уз обавезу ГАСТРАНС д.о.о. да умањи уговорену накнаду кориснику који је дао пристанак, на начин и по ценама утврђеним примењивим прописима;

3) обавеза да уреди транспарентна и недискриминаторна правила за најаву количина, прихват и промене најаве (реноминације), у складу са прописима;

4) ограничи обим најављених количина за транспорт за случај преоптерећења, угрожености система;

5) ограничава пружање услуге по основу примене мера утврђених у складу са примењивим прописима за случај поремећаја у раду система или наступања несташице природног гаса и ванредним ситуацијама;

6) обавезе размене податке са суседним операторима, закључења уговора о интерконецији, врши контролу протока, мерење квалитета природног гаса, усаглашава количине и расподељује их, примена прописаних јединица за мерење испорученог гаса, одоризацију, доставу информација о измереним количинама корисницима и операторима система на које је повезан, у складу са примењивим прописима који уређују рад транспортног система и обавезе оператора транспортног система;

7) сарадње са суседним операторима на чије системе се повезује Нови интерконектор, и

8) поштовање правила транспарентности, осим у делу који је утврђен тачком 9. став 1. тачка 5) диспозитива овог решења.

Правила о раду транспортног система ће такође бити примењива на краткорочни капацитет који ГАСТРАНС д.о.о. нуди у складу са овим решењем. Уговор о краткорочном транспорту природног гаса ће бити заснован на принципима уговора о дугорочном транспорту природног гаса примењивим након датума почетка комерцијалног рада.

ГАСТРАНС д.о.о. се такође обавезује да води евиденције о трансакцијама и доставља податке на захтев Агенцији за потребе обављања послова из њеног делокруга.

Ови захтеви су прописани од стране Агенције како би се омогућило недискриминаторно поступање према корисницима Новог интерконектора (осим у мери у којој настане на основу обима изузећа одобреног овим решењем) и секундарна трговина капацитетима, као и редован рад Новог интерконектора и сарадња са операторима суседних система.

Поред горе наведеног, у Захтеву за изузеће, ГАСТРАНС д.о.о. је експлицитно указао на следећу легислативу која је тренутно на снази у Европској унији али која и даље није део легислативе Републике Србије:

1. Регулатива Комисије (ЕУ) бр. 312/2014 од 26.03.2014. која успоставља правила о раду за балансирање гаса у транспортним мрежама (у даљем тексту: **“NC BAL”**);
2. Регулатива Комисије (ЕУ) бр. 2015/703 која успоставља правила о раду за интероперабилност и правила о размени података (у даљем тексту: **“NC IDE”**);
3. Регулатива Комисије (ЕУ) бр. 2017/459 која успоставља правила о раду за механизме расподеле капацитета (у даљем тексту: **“NC CAM”**);
4. Регулатива Комисије (ЕУ) бр. 2017/460 од 26.03.2014. која успоставља правила о раду за хармонизоване транспортне тарифне структуре за гас (у даљем тексту: **“NC TAR”**);

NC BAL, NC TAR, NC IDE и NC CAM сви заједно у даљем тексту: **“ЕУ мрежна правила о раду”**.

Мрежна правила о раду у ЕУ детаљно уређују различите аспекте приступа систему и тарифа, али тренутно нису део правног поретка Републике Србије. Међутим, Агенција разуме да, у будућности, ЕУ правила о раду могу да буду усвојена у Енергетској заједници и имплементирана накнадно у правни поредак Републике Србије. Агенција је на становишту да предметна материја ЕУ правила о раду треба да буду споменута у овој одлуци, пре него да њихова примена буде предмет будућих имплементираних аката примељивих у Енергетској заједници и/или Републици Србији. Овај приступ ће омогућити одговарајући ниво регулаторне сигурности ГАСТРАНС д.о.о. и тиме ће олакшати ефикасан развој Новог интерконектора на познатој основи. Агенција такође сматра да је решавање ових питања прикладно у контексту доброг управљања, адекватног поступка и транспарентности као основе за доношење одлуке и њеног садржаја. Ово је такође корисно за све заинтересоване стране за услуге транспорта природног гаса, тј. будуће кориснике транспортног система Новог интерконектора.

ЕУ мрежна правила о раду садрже одредбе о њиховој применљивости на капацитете који нису изузети у већим новим инфраструктурама које су добили изузеће од члана 32. Директиве о гасу. Ове одредбе, према мишљењу Агенције, подразумевају да се ЕУ мрежна правила о раду не примењују на изузете капацитете.

ГАСТРАНС д.о.о. је дао детаљан преглед и следеће мишљење о одредбама ЕУ мрежних правила о раду која:

- не би требало да се примењује на ГАСТРАНС д.о.о. и на Нови интерконејтор као последица обима изузећа које је тражио ГАСТРАНС д.о.о. ; и

- она правила која би требало применити на ГАСТРАНС д.о.о. и на Нови интерконејтор које нису у супротности са обимом изузећа које је захтевао ГАСТРАНС д.о.о.

Агенција прихвата аргументацију ГАСТРАНС д.о.о. да одређене одредбе ЕУ мрежних правила о раду треба примењивати на ГАСТРАНС д.о.о. и на Нови интерконејтор, када Република Србија транспонује поменуте прописе, посебно узимајући у обзир да је овим Актом о изузећу Агенција прихватила Захтев за изузеће ГАСТРАНС д.о.о. да изузме 100% капацитета.

ГАСТРАНС д.о.о је затражио да следећи чланове не буду примењиви на њега и на Нови интерконејтор:

1) Правила о расподели непрекидних производа капацитета, како је тренутно предвиђено члановима 8-18 NC CAM-а у односу на приоритетни капацитет чланова за прву расподелу у обавезујућој фази испитивања интересовања тржишта, као и за време трајања изузећа.

Одлука о расподели капацитета донета од стране Агенције предвиђа систем расподеле капацитета члановима ГАСТРАНС д.о.о. и њиховим повезаним лицима који осигурава обавезу тих лица да финансирају Нови интерконејтор, који иначе не би био реализован. Пошто правила о расподели непрекидних производа капацитета у NC CAM-у одступају од система расподеле садржаног у Одлуци о расподели капацитета, неопходно је осигурати изузеће од захтева из чланова 8-18 NC CAM-а.

2) Правила о спојеном капацитету, како је тренутно предвиђено у члановима 19-21 NC CAM-а.

NC CAM се тренутно не примењује на тачкама интерконејције између државе чланице ЕУ и треће земље или члана Енергетске заједнице и државе чланице ЕУ. Поред тога, због различитих процеса расподеле, NC CAM не пружа или претпоставља да су изузети и додатни капацитети у спојени. Усаглашеност са суседним операторима система и њиховим одговарајућим националним регулаторним телима је у току, све да би се осигурало да, упркос различитим методама расподеле из изузећа (који се примењује на ГАСТРАНС д.о.о.) и процесу додатног капацитета (који ће применити суседни оператори система), поштују се циљеви раздвојеног гасног капацитета, односно да су повезана лица и корисници транспортног система који су трећа лица у могућности да резервишу сличан капацитет на обе стране тачке интерконејције.

3) Правила о додатним капацитетима, како је тренутно предвиђено у члановима 22-30 NC CAM-а. за Приоритетну расподелу капацитета након комерцијалног почетка рада.

Нова инфраструктура може се развити било као додатни капацитет или као изузета нова инфраструктура у складу са правилима ЕУ. Новом интерконејтору је одобрено изузеће као новој инфраструктури, те стога се не примењују одредбе о додатном капацитету. Стога је прикладно одобрити изузеће у погледу ових одредби.

4) Правила о номинацијама за размену трећих лица, како је тренутно предвиђено у члану 4. NC BAL-а.

Нови интерконејтор је предмет Одлуке о расподели капацитета која регулише расподелу краткорочних капацитета. Према томе, одредбе NC CAM-а које се односе на краткорочне прекидне капацитете се не примењују. Због тога је прикладно одобрити изузеће у погледу ових одредби. Поред тога, аспект двосмерног тока Новог интерконејтора није потврђен; стога, у мери у којој Нови интерконејтор не инкорпорира такве техничке карактеристике, било би неприкладно примењивати одредбе NC CAM-а које регулишу ове активности.

5) Правила о ценама дневног имбаланса и обрачун количина, како је тренутно предвиђено у члановима 20-22. NC BAL-a.

У одсуству изузећа од ове одредбе, могућност ГАСТРАНС д.о.о. да одреди одговарајуће одредбе о финансирању пројекта у општим условима и принципима уговора о транспорту гаса би била ограничена, чиме би значајно утицало на банкабилност Пројекта.

6) Правила о неутралним новчаним токовима, како је тренутно предвиђено у члановима 29. и 30. NC BAL-a.

Примена одредби о неутралности новчаних токова не би била у складу са предложеним тарифним моделом и изузећем. Такође не би било у складу са вероватним сигурносним пакетом који би требало да предложи зајмодавци. Стога би било неопходно одступити од одредбе како би се осигурала укупна банкабилност уговора о транспорту гаса. Међутим, неопходне су консултације са Агенцијом, корисницима транспортних система и суседним операторима система како би се осигурало да се одступања чувају на минимум, а истовремено обезбеђују банкабилност Пројектне документације.

7) Правила о управљању кредитним ризиком, како је тренутно предвиђено у члану 31. NC BAL-a.

Агенција сматра да ће финансирање Пројекта резултирати посебним сигурносним пакетом који се уређује споразумима о транспорту гаса као документима који обезбеђују главну шему прихода ГАСТРАНС д.о.о. Побољшани пакет ће бити захтеван од корисника транспортног система који су повезани са члановима, као и корисника транспортног система која су трећа лица. Овај сигурносни пакет ће делом ићи даље и одступити од одредаба правила о раду о управљању кредитним ризиком. Због тога, из разлога банкабилности, потребно је у потпуности изузети Пројекат од ове одредбе.

8) Правила о процени анализе трошковне добити, како је тренутно предвиђено у члану 38. NC BAL-a.

Агенција напомиње да је ГАСТРАНС д.о.о. вољан да одражава циљеве из овог члана на принципијелном нивоу у својим обавезама из уговора о транспорту гаса. Међутим, Агенција се слаже да процена анализе трошковне добити није у складу с обимом изузећа у погледу нерегулисаних општих услова и тарифа.

9) Правила о флексибилности услуге linerack, како је тренутно предвиђено у члановима 43. и 44. NC BAL-a.

За транзитне гасоводе као што је овај Пројекат, очекује се да питање балансирања буде уређено уговором о оперативном балансирању. Самим тим, неће бити потребе за коришћењем услуга linerack-a.

Примена горе наведених правила би ограничила могућност ГАСТРАНС д.о.о. да одреди адекватне одредбе о финансирању Пројекта у општим условима и принципима уговора о транспорту гаса, у циљу унапређења банкабилности Пројекта.

Сходно томе, Агенција у тачки 9. став 2. диспозитива овог Акта о изузећу утврђује обавезе и принципе прописане ЕУ правилима о раду који неће бити примењиви на ГАСТРАНС д.о.о и Нови интерконејтор. Међутим, Агенција није прихватила захтев ГАСТРАНС д.о.о. за изузеће од правила о привременим мерама у одсуству краткорочне ликвидности, која правила су прописана члановима 47-50 NC BAL-a, јер Агенција сматра да ова правила не утичу на обим изузећа одобреног овим Актом о изузећу, тако да се ови чланови NC BAL-a примењују једном када постану део легислативе Републике Србије.

Агенција ценила захтев ГАСТРАНС д.о.о., и утврдила да се следећи чланови примењују на ГАСТРАНС д.о.о и Нови интерконејтор, када постану део прописа Републике Србије:

- 1) правила о корпоративним принципима, како је тренутно предвиђено у члановима 4-7. NC CAM-a;
- 2) правила о уговору о интерконејцији, како је тренутно предвиђено у члановима 3-5. NC IDE-a;
- 3) правила о контроли токова, како је тренутно предвиђено у члану 6. NC IDE-a;
- 4) правила о мерењу количине и квалитета гаса, како је тренутно предвиђено у члану 7. NC IDE-a;
- 5) правила о процесу спајања, како је тренутно предвиђено у члану 8. NC IDE-a;

- 6) правила о расподели количина гаса, како је тренутно предвиђено у члану 9. NC IDE-a;
- 7) правила о изузетним околностима, како је тренутно предвиђено у члану 10. NC IDE-a;
- 8) правила о споровима, како је тренутно предвиђено у члану 11. NC IDE-a;
- 9) правила о изменама уговора о интерконекцији, како је тренутно предвиђено у члану 12. NC IDE-a;
- 10) правила о сетовима мера за размену и објављивање података, како је тренутно предвиђено у члановима 13. и 14. NC IDE-a;
- 11) правила о квалитету гаса и одоризацији, како је тренутно предвиђено у члановима 15-19. NC IDEa;
- 12) правила о размени података, како је тренутно предвиђено у члановима 20-24. NC IDE-a;
- 13) правила о номинацији за размену и расподелу, како је тренутно предвиђено у члану 5. NC BAL-a;
- 14) правила и номинацијама и реноминацијама, како је тренутно предвиђено у члановима 12-18. NC BAL-a;
- 15) правила о унутардневним обавезама, како је тренутно предвиђено у члановима 24-28. NC BAL-a;
- и
- 16) правила о давању информација (општих, места пријема и давања), како је тренутно предвиђено у члановима 32-37. NC BAL-a.

Приликом процене Агенција је оценила аргументе ГАСТРАНС д.о.о. и утврдила је да је обим изузећа од примене правила о раду прилагођен оним аспектима који су неопходни у сврху изузећа од регулације приступа трећим лицима, што је, с друге стране, неопходно за сврху имплементације Пројекта, тако да одобрено изузеће од захтева за приступ трећих лица овим Актом о изузећу не би било потпуно (или би било или би могло бити ограничено) без изузећа од примене поменутих аспеката ЕУ правила о раду, када постану примењиви у Републици Србији. Агенција сматра да су аргументи ГАСТРАНС д.о.о. основани и не види разлог да одбије да одобри или ограничи тражено изузеће од примене релевантних делова поменутих правила о раду (осим у погледу чланова 47-50 NC BAL-a који је, како је горе описано, одбијен).

Оцена испуњености услова за изузеће од примене регулисаних цена

ГАСТРАНС д.о.о. је тражио за Нови интерконектор изузеће од примене регулисаних тарифа у складу са чланом 283. став 1. Закона, који је у вези са чланом 50. став 1. тачка б) Закона, као и са члановима 90, 92. и 248. став 1. тачка 10) Закона.

Уместо ових одредби, ГАСТРАНС д.о.о. захтева коришћење алтернативне тарифне методологије. Акт о изузећу, којим је одобрена употреба алтернативне тарифне методологије, се заснива на томе да постојећа регулирана тарифа с једне стране није довољна да омогући адекватан повраћај инвестиционих трошкова повезаних са Новом инфраструктуром, а с друге стране због тога што је регулисана тарифа подложна промени што отежава планирање инвестиција и обезбеђивање потребног финансирања. Што се тиче првог, треба нагласити да је регулисана тарифа утврђена тако да покрије оперативне трошкове постојеће инфраструктуре, али је ограничена на гаранцију и могућност повраћаја инвестиционих трошкова повезаних са Новом инфраструктуром. Агенција се слаже са образложењем које је изнео ГАСТРАНС д.о.о. зашто методологија регулисане тарифе није адекватна за Нови интерконектор.

Методологија је сачињена тако да се поврати одређени потребан приход кроз важећу тарифу у одређеној години. Методологија предвиђа, као водеће принципе, да се тарифа заснива на транспарентности и недискриминацији. Агенција препознаје и да методологија следи принципе транспарентности и недискриминације. Први принцип подржава да се било какво прилагођавање тарифе врши отвореним ангажовањем и комуникацијом са свим релевантним заинтересованим странама, укључујући и Агенцију. Други принцип се огледа у томе што методологија предвиђа примену тарифе без дискриминације за све кориснике транспортног система за релевантни улаз и излазе.

Тарифа, према расподели капацитета, рачуна се за дугорочни производ на годишњем нивоу. Година се, како је предвиђено методологијом, дефинише као период од 365 или 366 дана за прву годину од почетка

рада, а затим за наредне године као период од 365 или 366 дана након краја претходне године. Иако је Агенција на почетку затражила могућност одређивања године према финансијском годином или годином природног гаса, Агенција је одобрила ГАСТРАНС д.о.о. захтев да одржи тренутну структуру године на основу усаглашавања између различитих повезаних делова изузећа и због неизвесности око почетка рада Новог интерконектора.

У вези с дефиницијом и одређивањем потребног прихода, Агенција је затражила, а ГАСТРАНС д.о.о. се сложио, детаљну разраду фактора трошкова у оквиру ове дефиниције како би се промовисала транспарентност и омогућио јасан надзор над формирањем неопходних прихода. Имајући у виду да ће се неопходни приход за одређену годину морати разматрати у многим предвиђаним случајевима, неопходни приход ће чинити корекциони механизам за претходну годину у случају да је ГАСТРАНС д.о.о.-ов процењени неопходни приход већи од стварног неопходног прихода, тј. тарифа је резултирала прекомерним повратом инвестиције, тако да ће се овај вишак вратити корисницима транспортног система кроз ниже тарифе у наредним годинама, и обрнуто. Сходно томе, методологија у складу са одредбом Агенције дефинише неопходан приход за све године током којег је излаз Хоргош у целој години у потпуности оперативан као збир оперативних трошкова, трошкова одржавања, трошкова за компензацију губитка природног гаса, трошкова амортизације и потребног поврата CAPEX-а. Штавише, неопходни приход ће се смањити за све приходе од продаје капацитета који нису уговорени као дугорочни непрекинути капацитети, или су уговорени, али се не користе, а биће усклађени применом корекционог елемента који одражава разлику између стварних и процењених неопходних прихода у претходној години. У складу са тарифном методологијом умањење тарифе врши се по аутоматизму, док у случају повећања тарифе ГАСТРАНС д.о.о. одлучује да ли ће донети одлуку о повећању тарифе.

Агенција је затражила, а ГАСТРАНС д.о.о. се сагласио да ово треба допунити јасном дефиницијом потребног поврата CAPEX-а који омогућава и гарантује довољан повраћај капиталних инвестиција чланова, као и камата и главнице за плаћање дуга повезаног са изградњом Новог интерконектора.

Међутим, Агенција се слаже са становиштем ГАСТРАНС д.о.о. да у годинама у којима излаз Хоргош није у потпуности оперативан, што је главни извор капацитета, а тиме и тарифног прихода, да је горњи процес додељивања неопходних прихода неадекватан, јер би то резултирало значајном флукуацијом тарифа. Сходно томе, ГАСТРАНС д.о.о. предлаже, са чиме се Агенција слаже, да неопходни приход за прву годину рада као и године пре него што Хоргош у потпуности буде оперативан током целе године, неће укључивати трошкове амортизације и неопходан повраћај CAPEX-а и да се тарифе за одговарајућу улазну тачку и излазне тачке одређују као количник дела неопходног прихода који се додељује тој улазној или излазној тачки и додељеног капацитета. Расподела потребних прихода између излазних тачака врши се у зависности од капацитета и транспортне дистанце од улазне до излазних тачака. За године након прве године рада до године у којој је Хоргош у потпуности оперативан током целе године, тарифе се утврђују на основу односа између тарифа за прву годину рада и пројектованих тарифа за годину у којој је излаз Хоргош потпуно оперативан током целе године и одговарајуће укупне годишње стопе раста у том периоду. У случају да излаз Хоргош постане делимично оперативан у току године у којој Нови интерконектор започне са радом, тарифа за тај излаз одређује се множењем излазне тарифе за Републику Србију у години која претходи пуној експлоатацији капацитета са процењеним односом тарифе за излаз према Мађарској, подељен тарифом за излазе у Републици Србији за наредну годину.

Методологија ГАСТРАНС д.о.о. предвиђа да се тарифа обрачунава тако што се подели поврат неопходних прихода између улаза и излаза користећи фактор од 60% за улаз и 40% за излаз. Међутим, Агенција се не слаже са поделама, јер то, са становишта Агенције, представља унакрсно субвенционисање капацитета излаза Хоргош излазима на тржиште Србије и стога Агенција предвиђа да расподела буде 50% за улаз и 50% за излаз.

Тарифа за повратни капацитет утврђена је као 90% тарифе за непрекидни капацитет који повратни капацитет ће се нудити корисницима на прекидној основи, па је оправдано њено умањење у односу на износ тарифе за непрекидни капацитет. Како је испитивање интересовања тржишта за дугорочне капацитете за цео период трајања изузећа значајног обима, то је вероватноћа прекида веома мала. Уважавајући наведено и узимајући у обзир постојећу праксу на међународном тржишту чини се да је проценат од 90% тарифе за повратни капацитет прихватљив.

Методологија израчунава тарифе које треба да буду покривене улазним капацитетом на основу уговореног капацитета у складу са NC TAR члан 5 став 1 тачка a.ii и сходно томе изражава тарифу за резервисани улазни капацитет корисника транспортног система у €/kWh/h/a. Тарифе за излазе су засноване на предвиђеним уговорним капацитетима и растојању у складу са NC TAR члан 5 став 1 тачка a.iv где су излази на српско тржиште груписани у једну хомогену излазну групу. Тарифа за резервисани излазни капацитет корисника транспортног система изражава се у €/kWh/h/a.

Агенција прихвата овај приступ израчунавању улазне и излазне тарифе будући да је недискриминаторан и транспарентан, а расподељује трошак прека елементима који утврђују релативне трошкове коришћења улаза и релевантних излаза.

Методологија препознаје да ће тарифа, иако израчуната на горе описани начин, морати да се усклађује сваке године путем корективног елемента, и тачнијом прогнозом трошка који је примењив за релевантну годину. Агенција се слаже са том потребом да се осигура тачност и довољност остваривања потребног прихода па тиме и тарифа као питање фер односа за и између ГАСТРАНСТ д.о.о. и корисника транспортног система.

Међутим, Агенција захтева, а ГАСТРАНС д.о.о. је сагласан, да јасна дефиниција поступка, укључујући временске рокове, треба да се разјасни и да укључује консултације са заинтересованим странама, тако да поступак усклађивања буде транспарентан и омогућава адекватно праћење усаглашености од стране Агенције. Сходно томе, Агенција прописује да механизми усклађивања треба да се уреди тако да ГАСТРАНС д.о.о. формира нову тарифу у складу са горе наведеним начином и да обавести кориснике транспортног система најкасније 60 дана пре него што тарифа постане примењива, као и да достави обрачун тарифе и све релевантне информације Агенцији довољно пре истека наведеног рока од 60 дана како би Агенција имала довољно времена да провери калкулацију и податке и тиме и ваљаност усклађивања тарифа.

Агенција је узела у разматрање предложену тарифну методологију и аргументе које је истакао ГАСТРАНС д.о.о. и сагласно члану 288. Закона прихвата захтев ГАСТРАНС д.о.о. да буде изузет од примене регулисаних тарифа сагласно члану 283 став 1 Закона, у вези са чланом 50. став 1. тач. 6-8) Закона, као и члану 90, 92. и 248. став 1 тачка 10) Закона и да примењује горе наведену тарифну методологију сагласно условима наведеним у овом решењу. Агенција је сагласна да постоји алтернативна тарифна методологија али је одлучила да уреди принципе на основу којих ГАСТРАНС треба да утврди тарифну методологију.

Ова одлука у великој мери одражава потребу да се осигура да предложена тарифна методологија буде и остане транспарентна и недискриминаторна и да се трошак расподели на такав начин да се минимизира унакрсно субвенционирање и ограничи дисторзију тржишта, а да се истовремено дозволи одговарајући поврат инвестиције.

Уз горе наведено, како је већ детаљно објашњено, у Захтеву за изузеће ГАСТРАНС д.о.о. је истакао да NC TAR који је тренутно на снази у Европској Унији још није постао део прописа у Републици Србији. NC TAR детаљно уређује различите аспекте тарифа.

Агенција оцењује да би NC TAR могао да буде примењен у Енергетској заједници и да почне да се примењује у Републици Србији током трајања изузећа. За потребе потпуног одређивања режима изузећа од регулисаних цена, као и из разлога транспарентности, поштовања правила поступка и предвидљивости, Агенција сматра да горе наведени аспекти треба да се уреде овом одлуком, уместо да се оставе за накнадно уређивање када NC TAR постане примењив у Републици Србији.

Наиме, NC TAR садржи одредбу о примењивости на неизузети део великих нових инфраструктура којима је одобрено изузеће у складу са чланом 36 Директиве о гасу. У случајевима када је специфична природа интерконектора призната на европском нивоу изузећем у складу са чланом 36 Директиве о гасу или на други начин, национални регулатори треба да имају овлашћење да одобре одступање од захтева ове Уредбе који би угрозили ефикасан рад интерконектора. Како је горе већ објашњено, Агенција се слаже да неке одредбе NC TAR не треба да буду примењиве на ГАСТРАНС д.о.о. једном када овај пропис постане део правног поретка Републике Србије.

ГАСТРАНС д.о.о. је затражио да следећи чланови NC TAR не буду примењиви на њега и на Нови интерконектор:

- 1) стандардизована правила о процени расподеле трошкова, која су тренутно прописана чланом 5. NC TAR;
- 2) одређивање алтернативних методологија формирања цена и њихова примена на улазну и излазне тачке, која правила су тренутно прописана чланом 6-8, 10. и 11. NC TAR;
- 3) стандардизована правила о обрачуну резервне цене, која су тренутно прописана чланом 14-16. NC TAR;
- 4) стандардизована правила о усаглашавању прихода од тарифа, која су тренутно прописана чланом 17-20. NC TAR;
- 5) стандардизована правила о формирању цена за спојени капацитет, која су тренутно прописана чланом 21. NC TAR;
- 6) стандардизована правила о формирању цена на виртуелној тачки, која су тренутно прописана чланом 22. NC TAR;
- 7) стандардизована правила о обрачуну клиринг цене тарифе, која су тренутно прописана чланом 23. NC TAR;
- 8) стандардизована правила о обрачуну плативе цене, која су тренутно прописана чланом 24. NC TAR
- 9) обавеза обављања консултација са корисницима транспортног система и операторима суседних система у вези са постављањем тарифа, која правила су тренутно прописана чланом 26-28. NC TAR;
- 10) стандардизована правила о обавезама у погледу објављивања, која су тренутно прописана чланом 29-32. NC TAR и
- 11) стандардизована правила о формирању цена за проширени капацитет, која су тренутно прописана чланом 33. NC TAR.

Агенција је анализирао ове изјаве и закључила да следеће обавезе и принципи неће бити примењиви на ГАСТРАНС д.о.о. уколико су примењиви или постану примењиви у Републици Србији током трајања изузећа будући да је обим изузећа од примене регулисаних цена прилагођен оним аспектима који су потребни у циљу изузећа од регулисаних цена, које је, пак, потребно ради сврхе имплементирања пројекта:

- 1) стандардизована правила о процени расподеле трошкова, која су тренутно прописана чланом 5. NC TAR;
- 2) одређивање алтернативних методологија формирања цена и њихова примена на улазну и излазне тачке, која правила су тренутно прописана чланом 6-8, 10. и 11. NC TAR;
- 3) стандардизована правила о обрачуну резервне цене, која су тренутно прописана чланом 14-16. NC TAR;
- 4) стандардизована правила о усаглашавању прихода од тарифа, која су тренутно прописана чланом 17-20. NC TAR;
- 5) стандардизована правила о формирању цена за спојени капацитет, која су тренутно прописана чланом 21. NC TAR;
- 6) стандардизована правила о формирању цена на виртуелној тачки, која су тренутно прописана чланом 22. NC TAR;
- 7) стандардизована правила о обрачуну клиринг цене тарифе, која су тренутно прописана чланом 23. NC TAR;
- 8) обавеза обављања консултација са корисницима транспортног система и операторима суседних система у вези са постављањем тарифа, која правила су тренутно прописана чланом 26-28. NC TAR;
и
- 9) стандардизована правила о формирању цена за проширени капацитет, која су тренутно прописана чланом 33. NC TAR.

Образложење по овим питањима који је Агенција имала у виду је у суштинској некомпатибилности NC TAR и потреба Новог интерконектора. NC TAR је развијен за вредновање постојећег капацитета и краткорочних расподела до једне године. За финансирање Новог интерконектора потребна је тарифа која је и

дугорочна и која може да узме у обзир трошкове изградње, трошкове прекорачења, усклађивање итс. Не би било прикладно да ти принципи буду примењиви у случају Новог интерконектора, па чак ни да буду примењиви, било на капацитет чланова било на капацитет трећих страна. С тога је потребан заједнички, одговарајући скуп правила. NC TAR није имплементиран у Србији, а његова ретроактивна примена, да је могућа, повољно би утицала на могућност финансирања Новог интерконектора након што његове финансијске основе буду договорене и уговорене са лицима која обезбеђују средства финансирања на основу капитала и дуга. Уместо тога, са Агенцијом је усагалшена методологија и тарифни модел. Овај режим узима у обзир у највећој мери принципе и циљеве NC TAR за потребе одређивања тарифе које су у њему садржане. Агенција указује да је низ других гасовода прибавио изузеће од NC TAR из сличних разлога.

Агенција није прихватила захтев ГАСТРАНС д.о.о. за изузеће од стандардизованих правила о обрачуну плативе цене, која су тренутно прописана чланом 24 NC TAR, и стандардизованих правила о обавезама у погледу објављивања, која су тренутно прописана чланом 29-32 NC TAR, пошто Агенција сматра да та правила не утичу на обим изузећа одобреног овим решењем.

У погледу одобреног изузећа, Агенција је такође одлучила о следећим питањима:

Како је пројектовање гасовода и даље у току, Агенција је прописала у тачки 2. став 3. диспозитива овог решења да уколико ГАСТРАНС д.о.о. промени кључне техничке параметре Новог интерконектора, дужан је да обавести Агенцију о финалном техничком пројекту, и да права и обавезе из овог решења остају на снази.

Будући да ГАСТРАНС д.о.о. није тражио изузеће од обавезе да буде власник Новог интерконектора у складу са чланом 224 став 1 Закона, Агенција је утврдила да се сва права утврђена овим решењем додељују под условом да ГАСТРАНС д.о.о. буде власник Новог интерконектора и управља Новим интерконектором као оператор система у складу са овим Решењем.

Како је Агенција одобрила изузеће за период од 20 година и у циљу обезбеђивања правне сигурности у том периоду, Агенција је утврдила да промена прописа који уређују услове власничког раздвајања, приступа треће стране, опште услове услуга транспорта природног гаса, методе утврђивања цена за приступ транспортном систему за природни гас, начин управљања транспортним системом ради пружања услуга дугорочног транспорта у изузетом капацитету и начин организовања друштва ГАСТРАНС д.о.о. као оператора система неће имати утицај на обим и начин вршења права која су овим решењем одобрена ГАСТРАНС д.о.о., и права и обавезе које ГАСТРАНС д.о.о. уговори са корисницима услуге дугорочног транспорта природног гаса током трајања изузећа у складу са обимом изузећа одобреног овим решењем.

Како члан 288. став 18. Закона прописује да је мишљење Енергетске заједнице ограниченог трајања а како је услов за доношење коначне одлуке о изузећу од стране Агенције прибављање мишљења Енергетске заједнице, Агенција је утврдила да сва права и обавезе утврђене овим решењем престају ако ГАСТРАНС д.о.о. не отпоче радове на изградњи Новог интерконектора у року од 2 године од дана доношења коначног решења у вези са Новим интерконектором и не пусти у рад Нови интерконектор у року од 5 година од дана доношења коначног решења.

Како је према члану 57. став 7. Закона Агенција дужна да штити комерцијалне и друге поверљиве пословне податке субјеката у поступку и како члан 288. став 2. Закона прописује да се акт о изузећу и мишљење Министарства рударства и енергетике објављују у Службеном гласнику РС, Агенција је усвојила захтев ГАСТРАНС д.о.о. за заштиту комерцијалних и других поверљивих пословних података из Захтева за изузеће и прописала да се заштићена верзија овог решења, која не садржи комерцијалне и друге поверљиве пословне податке, и мишљење Министарства рударства и енергетике објаве у Службеном гласнику РС и на интернет страници Агенције.

Како члан 141. став 3. Закона о општем управном поступку прописује да управно акт садржи одлуку о трошковима поступка, Агенција је одлучила о трошковима и истовремено потврђује да је ГАСТРАНС д.о.о.

дана 4.јула 2018. године уплатио износ од РСД 12.110 прописане административне таксе за подношење захтева за изузеће нове инфраструктуре у индустрији природног гаса, и износ од РСД 121.100 прописане административне таксе за издавање акта о изузећу, у складу са Законом о републичким административним таксама ("Службени гласник РС" бр. 43/2003, 51/2003 - исправка, 61/2005, 101/2005 – др. закон, 5/2009, 54/2009, 50/2011, 70/2011 – усклађени динарски износи, 55/2012 - усклађени динарски износи, 93/2012, 47/2013 - усклађени динарски износи, 65/2013 – др. закон, 57/2014 - усклађени динарски износи, 45/2015 - усклађени динарски износи, 83/2015, 112/2015, 50/2016 - усклађени динарски износи, 61/2017 - усклађени динарски износи, 113/2017, 3/2018 - исправка и 50/2018 - усклађени динарски износи).

Како члан 288. став 10. Закона прописује да се решење о изузећу доставља Секретаријату Енергетске заједнице, ово решење Агенција доставља са пратећом документацијом из члана 288. став 10. Закона Секретаријату Енергетске заједнице на даље поступање.

На основу изнетог, утврђено је да су успуњени прописани услови из члана 288. став 1. Закона за одобравање изузећа по подентом захтеву, па је Савет Агенције за енергетику Републике Србије на 2. ванредној седници 1. октобра 2018.године, сагласно одредби члана 136. Закона о општем управном поступку, одлучио као у диспозитиву решења.

ПРЕДСЕДНИК САВЕТА

Дејан Поповић

Решење доставити:

- пуномоћницима ГАСТРАНС д.о.о. Нови Сад, Јелена Газивода и Никола Ђорђевић, адвокати из Београда
- Министарству рударства и енергетике
- Секретаријату Енергетске заједнице, Аустрија, Беч
- Архиви